

Archiwa, Biblioteki
i Muzea Kościelne. T. 29: 1974

ZBIÓR DOKUMENTÓW
KOLEGIATY I KAPITUŁY ZAMOJSKIEJ

WYDAŁ KS. BOLESŁAW KUMOR

(C. d.)

Nr 138

Prośba A. Zamoyskiego o zatrzymanie kapituły kolegiackiej.

Zamość, 4 I 1786.

Andrzej Zamoyski przedkłada ces. Józefowi II prośbę w sprawie przywrócenia do życia kolegiaty zamojskiej, zatwierdzonej przez konstytucje sejmowe Rzeczypospolitej i związanej z ordynacją zamojską.

WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 423. Obrona kapituły. Pisma w sprawie utrzymania kolegiaty s. 1—3 (Koncept).

Augustissime Imperator, Domine Clementissime. Sacratissima Majestas Vestra ad humillimas preces nostras pro confirmatione ordinationis Domus Zamoscianae per antecessorem nostrum Ioannem Zamoyski¹ erectae, a statibus Regni Poloniae legibus publicis approbatae et de suo perpetuo vigore assecuratae, clementissime nos certificare dignata est, quod dictam ordinationem constanter a praedecessoribus nostris, quia sub vinculo fidei iuratae, respective super iuribus principaliter ecclesiarum, demum subditorum praestari solito per 200 iam annos administratam corroborare illamque potentissima sua monarchica voluntate mediante speciali diplomate confirmare velit. Principale fundamentum donationis dictae ordinationis erector illius antecessor noster in propagatione cultus divini nunquam mutandi posuit, totumque opus huius erectionis ab institutione ecclesiae collegiatae inchoavit, hanc non modo praescriptis, regulis administrationis eius cultus divini in illa a constituto numero canonicorum et vicariorum promovendi, non modo congruis redditibus de propriis bonis dotavit, sed etiam iuribus solidissimis firmam perpetuo durafuram muniri curavit. quae publica lege statuum Regni anni 1589 vol. II fol. 1282 atque anni 1674 vol. V fol. 205 expressis verbis: salvis iuribus ecclesiae collegiatae assecurata sunt². Praeterea nos successores

¹ Jan Zamoyski, zob. dokum. nr 1 przyp. 2.

² Volumina legum, t. 2 s. 138 (1674) — jest tu również wzmianka o konstytucjach sejmowych z lat 1589, 1590 i 1635.

suos vinculo iuramenti et responsione coram tremendo Dei iudicio obstrinxit, ne quid de praescriptis ab eodem favore ecclesiae collegiatae dispositionibus, etiamsi nobis videretur in melius, immutemus, vel immutata [s. 2] iri faciamus desuperque tutelam et protectionem dominantis pro tempore principis imploravit. Quandoquidem autem his temporibus ab instantiis politicis Regnorum Galiciae et Lodomeriae cognoscamus ecclesiam collegiatam Zamoscensem principale fundamentum erectae ordinationis Domus nostrae in parochialem tantum ecclesiam immutandam esse, nihil certius nobis inferre possumus praeterquam id, quod immutato fundamento iurium ecclesiae immutationem quoque super instructae superficiei ceterorum iurium nostrorum et annexorum his mediantibus dominiorum cum tempore secuturam speraturi sumus. Ita enim iura maioratus nostri cum iuribus ecclesiae collegiatae concatenata sunt, ut his dissolutis, illorum quoque dissolutio facile subsequi possit. Hac ratione iusto animi moerore percussi, recurrimus ad benignitatem Majestatis Vestrae Augustissimae, tanquam ad potentissimum iurium huius ecclesiae collegiatae protectorem, adhuc a fundatore eius praedecessore nostro ante 200 nunc labentes annos perspicue praelectum, quatenus conservationem huius ecclesiae collegiatae in statu quo cum iuribus suis Majestas Vestra Augustissima clementissime ordinare dignetur. Quod haec humillima petitio nostra in supra adductis motivis et pluribus aliis in quantum pro superabundanti opus foret adducendis fundata, nullum privatum Domus nostrae emolumentum involvat, sed ex mero zelo rite conservandi cultus divini et manutenendarum ab antecessore nostro ordinarum [s. 3], ipsam salutem boni publici augmentum dispositionum procedat, fide iurata, qua erga Augustissimam Majestatem Vestram obstricti sumus, spondemus et cum homagiali cultu perseveramus Augustissimae Majestatis Vestrae, Domini Domini Clementissimi humillimi perpetuique fideles. Datum Zamoscii die 4 Ianuarii 1786 anno.

Nr 139

Prośba o przywrócenie do życia kapituły, akademii i seminarium duchownego w Zamościu.

Zamość, 14 V 1790.

Aleksander Trębiński, dziekan infułat zamojski, w imieniu kapituły zamojskiej przedkłada prośbę ces. Leopoldowi II o przywrócenie do życia kolegiaty, akademii i seminarium duchownego w Zamościu.

Kop. 1. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 305. Pisma do cesarza w sprawie akademii s. 9—10; 2. Nr 423. Obrona kolegiaty. Pisma w sprawie utrzymania kolegiaty s. 16—18 (Koncept w j. polskim, nie posiada jednakże punktu 4-go).

Sacratissima Majestas. Ad thronum Sacratissimae Majestatis Vestrae cum omni, quae potest et enixa veneratione, accedens capitulum ecclesiae collegiatae Zamoscensis in suis iuribus et privilegiis per duo prope saecula possessis, his temporibus immutata, ut utraque de plenitudine potestatis regiae in integrum restitui possit, humillimas prosternit preces, idque ex motivis sequentibus:

1° Quia hae duae communitates ecclesiastica nimirum et academica ex vi suae foundationis intime secum connexae, non tantum propter bono ecclesiae, sed etiam patriae sunt institutae. Praelati enim et canonici sicut ex numero professorum ad praelaturas et canonicatus per patronum loci eliguntur, ita sunt simul professores in Academia, qui ut liberius operibus schola-

sticis vacant, indulgentia Sanctae Sedis ad aliquas tantum operas ecclesiasticas sunt adstricti. Ut autem res in Academia exactius peragant, capitulo in bona Academiae administrandi, scholas visitandi, professores vocandi et controversias inter illos exortas ex appellatione dirimendi est attributum. Et ob hanc connexionem,

2° hae duae communitates iunctim approbationem cum privilegiis a 5 summis pontificibus, 7 regibus Poloniae ac [s. 10] ac omnium statuum Respublicae in comitiis generalibus sunt sortitae.

3° Quia pro hisce communitatibus clementissime conservandi ipse excellentem principis pro tempore regnantis enixissime imploret in instrumentis utriusque foundationis per verba ibi: „Eos vero, penes quos rerum spiritualium saeculariumque potestas est, per sacra omnia perque iudicem humani generis Dominum Iesum, cuius haec omnia gloriae dicavi, obtestor, ut ne cautionem hanc sancitumque meum infringere tentantibus suffragari, assentiri, auctoritatemque suam addere vellent, tueantur potius et quidquid his literis complexus sum, sanctum rectumque conservent“. Quae sic et plura ea voluntas hic humillime instrumentis patent.

4° Fuit penes praefatam collegiatam et Academiam seminarium alumnorum ad statum spiritualem aspirantium, hoc ante aliquot annos ad seminarium generale Leopoliense est translatum et exinde insignis defectus cleri manifeste apparuit.

Ut itaque dictae communitates, legibus publicis Regni approbatae, una cum ad statum spiritualem aspirantium, hoc ante aliquot annos ad seminarium iterumque capitulum Zamoscense Sacratissimae Majestatis Regiae humillimas substernit preces.

Zamoscii die 14 mensis maii 1790. Alexander Trembinski decanus²

Nr 140

Potwierdzenie przywileju infuły.

Lwów, 17 X 1791.

Rząd austriacki na prośbę kapituły zamojskiej potwierdza ks. B. Dulewskiego jako koadiutora dziekana infułaty zamojskiego; tym samym potwierdza przywilej noszenia infuły przez dziekanów kapituły zamojskiej.

Or. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 381. Korespondencja kolegiaty z Gubernum we Lwowie 1789—1802 s. 17 (Or. pap. nr 24254).

Mediante altissimo aulico decreto de data 28 elapsi mensis coadiutoria Zamoscensis scholastici Balthasaris Dulewskiego¹ ad eandem infula gaudentem praeposituram, siquidem prius coadiutor fuit, gratiosissime confirmata est. De quo domino comiti ad suam penes altissimum locum datam 28 augusti anni currentis porrectam interpositionem significatur. Leopoli die 17 octobris 1791. In absentia suae C.R. Excellentiae Dni Gubernatoris Gallenberg mp.

¹ Jan Zamoyski, zob. dokum. nr 1 przyp. 2.

² Aleksander Trębiński, zob. dokum. nr 95 przyp. 1.

¹ Baltazar Dulewski studiował w Zamościu. W r. 1739 uzyskał licencjat sztuk wyzwolonych, nieco później doktorat z filozofii (1751), a w r. 1753/54 doktorat obojga praw. Wykładał poetykę, później logikę, 6 razy piastował rektora Akademii. Był kanonikiem zamojskim (1742) i chełmskim (1753). W r. 1768 został scholastykiem, a od r. 1776 był koadiutorem infułaty zamojskiego. Zmarł 17 VII 1796 r. B. Horodyski: Dulewski Baltazar. W: Pol. słow. biogr., t. 5 s. 454.

Nr 141

Przywrócenie kolegiaty do życia.

Lwów, 10 III 1792.

Ces. Leopold II na mocy nadwornego dekretu z 10 II 1792 r. przywraca kolegiatę zamojską do życia z warunkiem, by jej członkowie pracowali w duszpasterstwie.

Or. nie znany.

Kop. 1. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 424. Kopia wznowienia kolegiaty s. 2 (Włg or. w transumpcie Konsystorza Przemyskiego z 16 III 1792); 2. Nr 414. Acta capitulorum, vol. 3 (1750—1825) s. 261 (Włg transumptu z 16 IV 1792); 3. Nr 423. Obrona kolegiaty s. 33 (Kopia z 6 VI 1818).

Druk. Wiadomość o profesorach s. 274.

Zamoscensi Collegiatae. Eidem in sequelam alti gubernialis intimati de data 25 februarii anni currentis ad numerum 6204 significat Suam Majestatem¹ mediante altissimo aulico decreto dato 10 februarii anni currentis gratiosissime resolvere dignata fuisse, ut huius Zamoscensis collegiata hac cum conditione permaneat, quatenus eius individua se curae animarum applicent. Et ideo a duabus erigendis proiectatis parochiis recedatur. Die 10 martii 1792 anno. Liber baro Mannsdorff mp. Schot mp.

Nr 142

Konsystorz przemyski donosi kapitule zamojskiej o przywróceniu do życia kolegiaty w Zamościu.

Przemysł, 16 III 1792.

Or. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 424. Kopia wznowienia kolegiaty s. 2 (pap. z podpisem kanclerza przemyskiego).

Noverint fraternitates vestrae intimatum nobis fuisse supremum aulae decretum tenoris sequentis

(Następuje dokument nr 140).

Iuxta supremum aulae decretum, datum 10 mensis currentis, Sua Majestas¹ clementer resolvere dignata est, quod collegiata Zamoscensis erga hanc ordinationem manuteneri possit, ut individua eiusdem curae animarum incumbent, atque proinde ab erigendo duabus in Zamoscensibus suburbiis dispendiosis iuxta planum regulationis paroeciis novis desisteretur. Quocirca fraternitatibus vestris eo cum iniuncto hocce intimatur, quatenus individua capituli fini, propter quem relinquuntur, in statu sese exemplariter aequae ac operose accingant, ne cura animarum tantopere operosas quovis sub praetextu periclitetur. In absentia illmi dni loci ordinarii² ex concluso consistorii generalis Premisliensis die 16 martii 1792. C. Kowiński cancellarius.

Nr 143

Prośba o przywrócenie kolegiacie dawnych przywilejów.

Zamość, 24 XI 1798.

¹ *Ces. Leopold II (1790—1792).*

¹ *Ces. Leopold II (1790—1792).*

² *Antoni Golaszewski (1745—1824), studiował w Krośnie (jezuici) i Krakowie. W r 1773 został kanonikiem w Brzozowie, a w r. 1776 — w Przemysłu. W r 1786 został biskupem przemyskim. Zmarł 24 IV 1824. J. Kwolek: Golaszewski Antoni. W: Pol. słow. biogr., t. 8 s. 237.*

Kapituła zamojska zwraca się z prośbą do Gubernium Lwowskiego o przywrócenie jej wszystkich dawnych praw i przywilejów, potwierdzonych niegdyś przez papieży i sejmy polskie; prośba dotyczy zwłaszcza przywrócenia dziekanii kolegiackiej beneficjum parafii szczebrzeszyńskiej.

WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 380. Korespondencja z władzami austriackimi 1784—1789 w sprawach wikariuszy s. 1—3 (pap., brulion).

Excelsum Caesareo-Regium Leopoliense Gubernium. Capitulum ecclesiae collegiatae parochialis Zamoscensis primis diebus Zamoscii anni decurrentis exhibuit Excelso Gubernio supplex petitum cum expositione iurium suorum et cum allegatis authenticis, quatenus eadem ecclesia collegiata parochialis per praeclaro nomine magnum fundatorem Ioannem Zamoyski supremum Regni Poloniae cancellarium et exercituum ducem¹ divem fundatorem et canonice erecta idque innitendo tam primitivis iuribus suis, quam novissimo decreto immortalis memoriae augustissimi imperatoris Leopoldi II² quoad omnia iura sua ac privilegia atque etiam quoad legalem incorporationem beneficij Szczebrzeszynensis³ in statu suo manuteneretur. Deinde occasione exactarum resolutionum ac dispositionum ad unilateralem et sinistram ex parte illmi comitis Alexandri Zamoyski⁴ expositionem contra praeinsinuata iura emanatarum successive evenit, ut idem capitulum ad Sacratissimam Majestatem immediate supplicem recursum facere debuisset. Cum autem supplex libellus capituli Sacratissimae Majestatis porrectus ab eadem ad Excelsum Gubernium pro ratione iuxta praestanda remissus sit, iam vero evidentia iura pro petito capituli Excelso Gubernio in allegatis authenticis sub literis A, B, C, D, E nuper suppliciter exhibita nota sint, eadem denuo annectendi necessitas non apparet. Nihilominus authenticum ex actis episcopilibus fidem publicam habentibus allegatum (ad praesens annectitur, quo et existentia originalis bullae Clementis VIII⁵ pro incorporatione beneficij Szczebrzeszynensis ad corpus [s. 2] ecclesiae collegiatae et ipsa incorporatione eiusdem beneficij) cum omnibus iuribus et proventibus suis statui collegiatae ad preces et studium ipsius fundatoris Ioannis Zamoyski legitime subsecuta fuisse et esse evidenter probatur. Usque privilegium eiusmodi speciale incorporationis cum pleno iure favore ecclesiae collegiatae a supremis potestatibus concessum infringi aut rescindi potest ex colorato praetextu, quod fundator in erectione collegiatae in tres vicarios eiusdem pensionem ex beneficio Szczebrzeszynensi praestandum disposuerit, nam eiusmodi dispositio fuit solummodo interimalis. Etenim in erectione dicitur: „Plebanus Szczebrzeszynensis in tres vicarios collegiatae flor. 210 pendet, qui est nunc rdus Sebastianus Kicki usque dum vivit, vel eo plebanatu fungitur“. Proinde utpote vita vel possessione plebani praedicti idem beneficium cum pleno iure statui collegiatae illiusque praelato decano pro tempore existenti unitum stabiliter ac incorporatum fuit, quod privilegium quemadmodum non fuit personale, ita cum persona decani numquam extinguitur. Ast cum statu collegiatae et capituli quod non moritur, perpetuo duratur, quod ipsum continua et quieta per collegiatam eiusque decanum pro tempore existentem saepefati cum

¹ Jan Zamoyski, zob. dokum. nr 1 przyp. 2.

² Ces. Leopold II (1790—1792).

³ Szczebrzeszyn, zob. dokum. nr 6 przyp. 13.

⁴ Aleksander Zamoyski, syn Andrzeja i Konstancji Czartoryskiej, XI ordynat zamojski. Zmarł w 1800 r. W. Dworzaczek, dz. c., tabl. 135.

⁵ Klemens VIII, papież, zob. dokum. nr 4 przyp. 1.

omnibus iuribus et proventibus illius possessio tractu duorum saeculorum praescripta et firmata notorie ac demonstrative evincit. Huic suprafatum capitulum nanciscitur honorem supplicem libellum suum iterandi, quatenus saepefata collegiata parochialis a Ioanne Zamoyski fundata a Sigismundo rege Poloniae approbata⁶ [s. 3], binis Regni constitutionibus in aevum firmata, novissimo decreto dive memoriae Leopoldi II imperatoris cum onere curae animarum per omnia individua capituli obeundae in locum duarum paroeciarum in suburbiis Zamoscensibus dispendiose erigendarum, in statu suo manutenta, quoad omnia iura sua antiquissima ac privilegia immutabiliter conservetur, neque beneficium Szczebrzeszynense contra evidentia privilegia, nec contra expressam voluntatem fundatoris sub quovis praetextu separetur, utque Excelsum Gubernium altefatam collegiatam validissimo suo patrocínio protegere et non obstantibus quibusvis contra evidentiam iurium ac privilegiorum eiusdem hinc inde subsecutis attentatis eandem in statu suo redintegrare ac redintegrari facere, relationemque de super ad Sacratissimam Majestatem pro iustitia causae evidentis atque pro sua clementia praestare ac interponere non dedignetur. Datum Zamoscii die 24 XI 1798. Ex concluso unanimi capituli porrectum supplex libellum subscripsi et sigillo eiusdem communiri feci. Clemens de Podziomkiewicz S. Theol. D. canonicus senior capituli pro tunc praeses.

Nr 144

Biskup przemyski deleguje jurysdykcję kościelną na okręg zamojski biskupowi lubelskiemu.

Przemysł, 14 II 1811.

Antoni Gołaszewski, biskup przemyski, na skutek włączenia okręgu zamojskiego do Księstwa Warszawskiego, deleguje jurysdykcję kościelną na te tereny biskupowi Wojciechowi Skarszewskiemu z Lublina. Równocześnie subdeleguje temuż biskupowi uprawnienia otrzymane na 5 lat (Quinquenales) od Stolicy Apostolskiej.

Or. nie znany.

Kop. ADL I-171. Protocollum actorum Curiae Episcopalis Lublinensis 1803—1821 s. 544—546 (Kopia współczesna).

Antonius Gołaszewski episcopus Premisliensis¹ ——. Excelmo ac Rdmno Dno Skarszewski episcopo Lublinensi senatori Varsaviensi² ——. Postquam vi foederis novissimi inter augustissimum Austriae imperatorem³, tum inter augustissimum Gallorum imperatorem⁴ ac seren. regem Saxoniae qua Ducatus Varsaviensis dominum et principem⁵ pacti, pars Galiciae Orientalis, nomine circuli Zamoscensis veniens, et potestati nostrae ordinariae uti portio

⁶ Zygmunt III Waza, król polski (1587—1632).

¹ Antoni Gołaszewski, zob. nr 141 przyp. 2.

² Wojciech Leszczycki Skarszewski, kanonik kamieniecki, archidiakon pomorski i prepozyt kapituły wrocławskiej. 15 X 1790 został biskupem chełmskim, a w latach 1805—1824 był biskupem lubelskim. W 1824 został arcybiskupem metropolitą warszawskim. Zmarł 12 VI 1827. W. Malej: *Ordynariusze warszawscy*. W: *Szkice do dziejów archidiecezji warszawskiej*. Rzym 1966 s. 98—99.

³ Ces. Franciszek II, ostatni cesarz rzymski (1792—1806) i pierwszy cesarz Austrii jako Franciszek I (1806—1835).

⁴ Ces. Napoleon I (1769—1829).

⁵ Fryderyk August (1750—1827), książę warszawski (1807—1815) i król saski (1806—1827).

nostrae Premisliensis dioecesis subiacens, actualiter sub dominium eiusmodi Ducatus Varsaviensis transiverit, eoque pacto nos ulterius potestatem nostram ordinariam ac iurisdictionem spiritualem super ecclesiis parochiis eodem circulo Zamoscensi comprehensis, quemadmodum super clero saeculari ac regulari eiusdem circuli amplius et ulterius exercere et invigilare nequeamus in persona. Requisito praevis super tali circumstantia Excelso Galiciensis Gubernio, tum eodem mediante ad augustissimam aulam, ista vero benigniter resolvente et consentiente sub die 3 ianuarii, Excellentiam Vestram officiose rogandum esse duximus et actu per praesentes nostras impensissime rogamus, velit partem iurisdictionis ac potestatis nostrae ordinariae respective quoad partem citatam circuli Zamoscensis in se suscipere, ac illi administrando advigilare.

Ad quem usum et finem facultates et gratias necessarias, quaecumque aut quale nobis competebant et ex indulto Sedis Apostolicae peculiarius inserviebant, Excellentiae Vestrae delegamus et conferimus, utpote quidem: visitationem dioecesanam iuxta sacros canones in persona vel per delegatum peragere, pontificalia exercere, sacros ordines usque ad presbyteratum inclusive conferre, a temporibus et interstitiis dispensare, sacramentum confirmationis administrare, sacerdotes tam saeculares quam regulares ad excipiendas confessiones approbare, a casibus Sedi Apostolicae et ordinariae reservatis absolvere et absolvi facere, examinatores dioecesanos ad constituenda examina concursalia decernere, publicare concursus pro vacantibus beneficiis, constituere administratores vacantium parochiarum, presbyteros extradioecesanos pro cooperatores suscipere, presbyteros ad alias dioeceses dimittere, sacerdotes ritus graeci catholici ad excipiendas confessiones Latinorum admittere, ecclesias consecrare, benedicere capellas privatas et concedere in iisdem celebrationem, permittere benedictionem matrimonii contrahendi in tempore vetito, conformare se mandatis et requisitionibus a politicis instantiis obvenientibus, decanos foreneos creare ac invigilare, ut officio suo rite ac diligenter fungantur, ut visitationes annuas peragant et de peractis referant, ceteraque omnia, quae iure ecclesiastico, sacrorum canonum et conciliorum, nec non statutis synodorum provincialium et dioecesanorum auctoritati ac potestati ordinariae competunt, peragere.

Quae porro nobis a summo pontifice peculiare facultates, quae gratiae a Sacra Poenitentiaria elargitae sunt, eas iuxta transumptum authenticum duplex praesentibus adnexum, Excellentiae Vestrae communicamus eisdemque ibi concedimus. Demum quoad illa reliqua, quae huic actui maioris solemnitate et roboris gratia, adhuc ex parte Sedis Apostolicae et sacrorum canonum deesse et desiderari possent dederimus, ea successu temporis ac faciliorem circumstantiarum certo completurum ire. In quem finem omnes et universas ecclesiasticas saeculares ac regulares personas in Domino hortamur, immo praecipimus, ut Excellentiam Vestram tanquam suum legitimum administratorem et rectorem ab hinc agnoscant, illique in omnibus, quae ex praescripto sacrorum canonum potestatem eius concernunt, pareant et obediunt. Hasque praesentes litteras nostras ad futuram per respectivos principes cum Sancta Sede Apostolica cointelligentiam, ordinationem et dispositionem valituras esse declaramus. Datum die 14 februarii 1811. Antonius episcopus.

Nr 145

Biskup Skarszewski przejmuje jurysdykcję kościelną w okręgu zamojkim.

Kumów, 5 III 1811.

Or. nie znany.

Kop. ADL I-171. Protocollum actorum Curiae Episcopalis Lublinensis 1803—1821 s. 539—540; tytuł wpisu: Obwieszczenie rządów objętych w części diecezji przemyskiej przyłączonej do Księstwa Warszawskiego.

Wojciech Leszczyc Skarszewski¹ — —. Całemu duchowieństwu świeckiemu i zakonnemu, tudzież wszystkim wiernym Chrystusowym części diecezji przemyskiej do Księstwa Warszawskiego przyłączonej zdrowie i błogosławieństwo. Nie powtarzam najmilsi przyczyn w liście pasterskim J.W. ks. biskupa waszego wyrażonych, dla których przedsięwziął on udzielić mi władzę swoją, którą ma nad tą częścią diecezji niedawno do Księstwa Warszawskiego, nizeli Stolica Święta Apostolska na przełożenie monarchów nakreśli granice obydwóch tych diecezji władzą i powagą swoją. Okoliczności te pozbawiają was najmilszego i najgorliwszego pasterza, mnie zaś nieudolnego przerażają w pokorze przydanym ciężarem nowych obowiązków pasterskich. Sama tylko obietnica Zbawiciela naszego pokrzepia mnie i mogę być pewny pomocy Jego w zarządzaniu tą częścią diecezji, która przed lat trzydziestu kilka razem z krajem oderwana była od pasterstwa poprzedników moich. W tej to ufności, poddając słabe ramiona obowiązkom na mnie włożonym, miło mi jest odezwać się najprzód do was współpracownicy kapłani wszelkiego stopnia, którzy pamiętni będąc powołania waszego, odpowiadaliście wielkim usiłowaniom gorliwego pasterza waszego z pożytkiem Kościoła Chrystusowego. Znacie to sami dobrze w jakich czasach nieprzyjaznych dla religii wezwani jesteśmy wszyscy do roboty około tej winnicy Pańskiej. Znacie i tę nagrodę, która powołaniu waszemu jest przeznaczona. Usiłujcież więc bracia najmilsi, wy między innymi, którzy macie powierzone sobie staranie o duszach ludzkich, dowodzić naukę razem i przykładem życia świętości powołania waszego i że nieprzemijający żaden zysk, ale zbawienie i wasze i owiec waszych celem jest podjętej pracy, pamiętając na słowa Piotra św., których użył w liście swoim do kapłanów za czasów swoich: „Paście trzodę Bożą, która jest między wami, doglądając nie poniewolnie, ale dobrowolnie według Boga, ani dla sprośnego zysku, ale z dobrej woli“². Do was zaś samych należy wierni Chrystusowi druga połowa Kościoła, stanie świecki, odpowiadać duchowi urzędu mi powierzonego, przez ścisłe zachowywanie praw boskich, przez cnotliwe życie, przez miłość Boga i bliźniego, przez szanowanie św. religii i poważanie jego kapłanów jako sług Bożych, przez posłuszeństwo zwierzchności krajowej, przez pełnienie obowiązków względem rodziców, panów i wzajemnie tych względem swoich dzieci, swoich sług i poddanych. Te są pierwsze przestrogi, które wam najmilsi na samym wstępie objętej władzy nad tą częścią kościołów dać przedsięwziąłem. A kiedy wszystkie nadzieje i pragnienia moje nic urzędowi mi powierzonemu obiecywać nie mogą bez wsparcia pomocy Najwyższego, polecajcie Bogu moje urzędowanie w gorących modlitwach waszych, dla uproszenia mi łaski od Niego, do sprawowania go dobrze tak potrzebnej. Niniejsze obwieszczenie ręką moją

¹ Wojciech Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.

² 1 P 5, 2.

podpisane i pieczęcią stwierdzone, drogą zwyczajną po wszystkich kościołach świeckich i zakonnych władzy naszej powierzonych, rozesłać i z ambon wernemu ludowi ogłosić zalecam. Działo się w Kumowie 5 III 1911. Wojciech Skarszewski biskup lubelski.

Nr 146

Ogłoszenie o przejęciu jurysdykcji kościelnej w okręgu zamojskim przez biskupa lubelskiego.

Kumów, 5 III 1911.

Wojciech Skarszewski, biskup lubelski i administrator części diecezji przemyskiej w Księstwie Warszawskim, ogłasza duchowieństwu diecezjalnemu i zakonnemu, że na mocy delegacji, udzielonej mu ze strony biskupa A. Gołaszewskiego z Przemyśla, przejął jurysdykcję kościelną w okręgu zamojskim. Równocześnie poleca, by jego zarządzenie podać do wiadomości duchowieństwa *via cursoria* w poszczególnych dekanatach okręgu zamojskiego.

Or. nie znany.

Kop. ADL I-171. *Protocollum actorum Curiae Episcopalis Lublinensis 1803—1821 s. 540—542; tytuł wpisu: Intimatio cleri dioecesis Premisliensis sub ditone Ducatus Varsaviensis existenti inchoatae iurisdictionis spiritualis delegatae* (Kopia współcz.)

Adalbertus Leszczyz Skarszewski — administrator portionis dioecesis Premisliensis¹ —. Universo clero tam saeculari quam regulari dioecesis Premisliensis nuper in circulo Zamoscensi Galiciae Orientalis sitae, ad praesens vero sub ditone Ducatus Varsaviensis existentis, salutem in Domino. Cum vigore pactorum conventorum inter augustissimos Gallorum et Austriae imperatores, tam seren. regem Saxoniae et ducem Varsaviensem portio dioecesis Premisliensis nuper in circulo Zamoscensi Galiciae Orientalis sita, his temporibus ditonis Ducatus Varsaviensis subiaceat, excelmus vero et illmus dnus Antonius Gołaszewski episcopus Premisliensis² eam ob causam cum consensu utriusque regiminis nobis, utpote viciniore episcopo Lublinensi, potestatem suam ordinariam ac iurisdictionem spiritualem plenariam, quam habet super ecclesiis et parochiis dicto circulo comprehensis, tam super clero saeculari et regulari illius loci, litteris suis ad nos datis Premisliae sub die 14 mensis februarii anni currentis, delegavit ac contulerit, donec Sancta Sedes Apostolica ad vota principum de potestatis suae plenitudine hanc portionem a iurisdictione loci ordinarii Premisliensis eximere, nostraeque auctoritati ordinariae et pro tempore existentis episcopi Lublinensis perpetuo subicere et incorporare dignata fuerit. Quocirca universo clero et populo utriusque sexus, in praefata portione dioecesis Premisliensis constituto, praesentibus significamus ac declaramus, quatenus ac abhinc plenariae et omnimodae potestati et auctoritati nostrae delegatae subiectos esse, tum ad nos, tum ad nostrum consistorium generale Lublinense se referre debere in occurrentibus negotiis sciant. Omnibus itaque et singulis ecclesiis ac in earundem parochiis existentibus monasteriis, conventibus, praepositis, tum aliis saecularibus et regularibus beneficiis, nec non utriusque sexus personis, habitatoribus et incolis, tum laicis quam clericis, praelatis, canonicis, praepositis,

¹ Wojciech Leszczyz Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.

² Antoni Gołaszewski, zob. dokum. nr 141 przyp. 2.

curatis ceterisque beneficiatis et religiosis, ab hinc iurisdictioni nostrae quomodocunque subiectis, in virtute sanctae obedientiae et sub poenis in iure comminatis, mandamus, ut nobis tanquam delegato administratori pareant et obtemperent, debitamque reverentiam exhibeant, mandata, ordinationes et monita, sive nostra, sive consistorii nostri generalis Lublinensis, sive denique earum personarum, quas in illo loco auctoritate nobis delegata constituere in animum induximus, exequantur. Ut vero publicationis inchoatae huius iurisdictionis nostrae in illa portione dioecesis Premisliensis ad omnes et singulos, tam ex clero saeculari quam ex regulari, perveniat, per decanatus Zamoscensem, Tarnogrodensem, Hrubieszoviensem et Tyszowiecensem illam transmittendam, via cursoria publicandam intimandamque universo clero esse volumus. In quorum fidem ——. Datum Cumoviae die 5 martii anno Domini 1811. Adalbertus episcopus qua delegatus.

Nr 147

Utworzenie oficjałatu okręgowego w Zamościu.

Kumów, 5 III 1811.

Wojciech Skarszewski, biskup lubelski i administrator części diecezji przemyskiej w Księstwie Warszawskim, eryguje oficjałat okręgowy dla tejże części diecezji z siedzibą w Zamościu. Na stanowisko oficjłała powołuje ks. Mateusza Kosiarskiego, kanonika zamojskiego i udziela mu odpowiednich władz w zakresie jurysdykcji kościelnej.

Or. nie znany.

Kop. ADL I-171. *Protocollum actorum Curiae Episcopalis Lublinensis 1803—1821 s. 553—556 (Kopia wspótcz.)*.

Adalbertus Leszczyc Skarszewski¹ —— Perilli adm. rdo Mathaeo Kosiarski canonico ecclesiae collegiatae Zamoscensis, curato in Łukowa dioecesis Premisliensis salutem in Domino². Cum excelmus ac rdms dnus Antonius Gołaszewski episcopus Premisliensis³ in hac portione dioecesis suae, quae vigore pactorum inter augustissimos Gallorum et Austriae imperatores, tum seren. regem Saxoniae et ducem Varsaviae, subsit ad praesens ditioni Ducatus Varsaviensis, nobis qua episcopo viciniore potestatem suam ordinariam et iurisdictionem spirituaalem super ecclesiis et parochiis circulo olim Zamoscensi Galiciae Orientalis comprehensis, ad praesens vero in praefectura Lublinensi existentibus, nec non super clero, tam saeculari quam regulari, eiusdem loci, sub die 14 mensis februarii a.c. delegavit ac contulerit. Quapropter ut idem clerus et populus decanatum Zamoscensis, Tarnogrodensis, Tyszowiecensis et Hrubieszoviensis in illa portione sitorum, quos ad territorium officialatus foranei pertinere volumus, maiorem habet commoditatem atque idem clerus in disciplina ecclesiastica efficaciter contineri possit, Dominationi Vestrae, de cuius fide, morum probitate, doctrina, prudentia et in agendis rebus dexteritate plene in Domino confidimus, in officialem nostrum foraneum Zamoscensem creandum, deputandum et constituendum esse duximus, uti quidem praesenti diplomate, ad beneplacitum nostrum valituro, creamus, deputamus et constituimus, dantes et concedentes Dominationi Vestrae ple-

¹ Wojciech Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.

² Mateusz Kosiarski, prepozyt tomaszowski, kanonik zamojski fundi Kłopotcki (1799). *Zmarł w 1825. P. Stopniak, dz.c. s. 189.*

³ Antoni Gołaszewski, zob. dokum. nr 141 przyp. 2.

nam facultatem causas controversias et quaestiones minoris momenti ad forum ecclesiasticum spectantes (causis beneficialibus, matrimonialibus, confirmationibus inscriptionum, institutionibus ad beneficia et resignationibus eorum, erectionibus, dismembrationibus, provisionum inscriptionibus, declarationibus, vacantis beneficiis et concursibus, nec non propositionibus ad illud designandis excepto), cognoscendi, definiendi et exequendi. In maioris vero momenti causis institutiones et probationes formandi, tum per decreto definitivo ad nos, sive ad consistorium nostrum generale Lublinense (si ita opus fuerit) transmittendi. In minoribus excessibus presbyterorum, qui privationem non redolent, etiam decreta definitiva promulgandi et exequendi. Literas citationum, monitionum et alias quascunque expeditiones sub titulo et sigillo nostros extradendi. In occurrentibus negotiis nobiscum vel cum consistorio nostro generali conveniendi. Presbyteros vagos, aliquo vitio notatos, vel de fuga suspectos, atque etiam religiosos absque literis obedientialibus suorum superiorum vagantes, detinendi, ordinationes tam nostram quam politicas per ecclesias publicandi, apparamenta ecclesiae item cruces, rosaria, imagines, aliaque in quibus unctio sacra non requiritur, benedicendi, ius petendi debitum amissum poenitentibus restituendi, super esu carniarum, ovorum et lacticiniorum eum infirmis tempore ieiunii, praesertim vero Quadragesimae, datis unicuique in scripto a Benedicto XIV⁴ praescriptis, dispensandi, presbyteros tam saeculares quam regulares infra officialatum Zamoscensem, praevio examine et viso testimonio de absolutis recollectionibus spiritus, quotannis approbandi ad annum, vel tantum ad aliquos menses pro necessitate. Administratores sive commendarios ecclesiis vacantibus ad tempus dandi a nobis vel consistorio nostro generali confirmandos, presbyteris impeditis accedere ad nos, vel ad consistorium nostrum generalem facultatem dandi absolvere a casibus sedi nostrae ordinariae reservatis pro quavis vice vel ad breve saltem tempus. In casibus etiam moram non patientibus (si difficilis foret aditus ad nos, vel ad consistorium nostrum generale) dispensandi super tertio, quarto simplici et mixto tantum gradu consanguinitatis vel affinitatis, necdum cum pauperibus, sed etiam cum divitibus et nobilibus in contrahendis. Hae tamen dispensationes matrimoniales ob veras et iustas causas dandae gratis concedantur cum hac clausula (dummodo mulier rapta non fuerit, et si rapta fuerit in potestate raptoris non existat). Et in dispensationibus eiusmodi declaretur expresse, illas concedi tanquam a Sedis Apostolicae delegato (habita ratione communicatorum nobis facultatum ab excelmo et rdmo dno episcopo Premisliensi pro hoc loco suae dioecesis, qui de anno 1806 dominio Austriaco subiectos fuerat). Supplicantes imprimis a quibusvis excommunicationibus aliisque poenis ab iure, vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet ad praesens innodati sunt, absolvendo, nec non prolem existentem exponentibus suscipiendam declarando legitimam, tum eosdem exponentes, dummodo sibi invicem consenserint et aliud canonicum eis non obstat impedimentum, in facie ecclesiae praemissis denuntiationibus, servataque forma S. Concilii Tridentini⁵, matrimonialiter copulari faciundo. Item dispensandi in causa urgentis necessitatis ob rationabiles causas a tertia denuntiatione bannorum in ordine ad contrahendum matrimonium, dandi etiam facultatem benedicendi matrimonium in casu urgentis necessitatis temporibus ab ecclesia prohibitis absque tamen

⁴ *Pap. Benedykt XIV rządził Kościołem w latach 1740—1758.*

⁵ *Sess. XXIV decr. de reform. cap. 1.*

solemnitatibus et caeremoniis nuptialibus. Cetera demum ad officialem foraneum de iure et consuetudine gerendi et exequendi. Quae omnia et singula ecclesiarum quarumcunque in suprafatis decanatibus, praepositis, parochis, administratoribus, commendariis, vicariis, altaristis, cooperantibus, conventuum religiosorum et communitatum superioribus et quibusvis presbyteris et clericis, tum omnibus et singulis ad quos spectat, significamus per praesentes, ut Dominationem Vestram in officialem nostrum foraneum Zamoscensem recognoscant eique morem gerant et obtemperent. In quorum fidem —. Datum Cumoviae die 5 martii anno Domini 1811. Adalbertus episcopus.

Nr 148

Kapituła zamojska przystępuje do konfederacji generalnej.

Zamość, 29 VII 1812

Or. nie znany.

Kop. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 414. Acta capitulorum, t. III s. 465—466; tytuł wpisu: Resolutio capituli.

Do Najwyższej Rady Konfederacji Generalnej od Kapituły Kolegiaty Zamojskiej akces.

Kapituła przewielebnej kolegiaty zamojskiej, tak prędko, ile okoliczności zaburzające spokojność obywatelską dozwoliły, na dniu dzisiejszym 29 miesiąca lipca r.b. zgromadzona, zawsze miłością i nieposzlakowanym przywiązaniem ku kochanej Matce Ojczyźnie pałająca, przeczytawszy akt konfederacji dnia 28 czerwca roku 1812 pod powagą Najjaśniejszego Fryderyka Augusta króla polskiego i pana naszego miłościwego¹, a pod przewodnictwem naczelnym i łaską sławnego w Królestwie Polskim i zaszczyconego męża Jaśnie Oświeconego Xięcia Adama Czartoryskiego generała ziem podolskich², posła warszawskiego i sejmowego marszałka zawiązanej i na sejmie uchwalonej, radosnym uczuciem serca przyjęła, że członki tejże kochanej Ojczyzny podejściem i przemocą obcego mocarstwa rozdwojone znowu w jeden a ten już nierozzerwany łańcuch spajają i kupią, a za pomocą geniusza opiekuńczego najjaśniejszego, niezwyctęzonego cesarza Francuzów etc. Wielkiego Napoleona³ byt Narodu Polskiego powstaje i już nazwisko Królestwa sobie właściwe bierze, a przystępuje najchętniej do akcesu konfederacji generalnej, zارعząc uroczyście, iż duchem jedności i miłości braterskiej tchnąc na zawsze, a najszczególniejszym zapalem ujęta, wszystko, cokolwiek w jej mocy jako zgromadzenie duchownych byłoby,łożyć ku potrzebie i ratunkowi ojczyzny chce i będzie, od tak chwalebne go aktu, na którym terażniejsza i przyszła Narodu Polskiego szczęśliwość gruntuje się nie odstąpi, i owszem tak w powszechności cała, jako w szczególnych w swoich członkach jedno ciało składać pragnie, usiłuje i przyrzeka. Co podpisem rąk własnych grono tejże kapituły wraz z kapłanami niższego rzędu kolegiaty zamojskiej zatwierdza i umacnia. Działo się w Zamościu dnia 29 lipca 1812.

¹ Fryderyk August, zob. dokum. nr 144 przyp. 5.

² Adam Kazimierz Czartoryski (1734—1823), syn Augusta i Zofii z Siemawskich, studiował w Dreźnie, Brukseli, we Włoszech i Anglii, poseł na sejm (1756), generał ziem podolskich (1762), wychowawca w Szkole Kadetów, członek Komisji Edukacji Narodowej (1773). Na sejmie w Warszawie pod jego łaską zawazata się 28 VI 1812 r. konfederacja generalna. Zmarł 19 III 1823. Zob. H. Waniczkówna: Czartoryski Adam Kazimierz. W: Pol. stow. biogr., t. 4 s. 249—257.

³ Napoleon I, ces. Francuzów (1804—1815).

Nr 149

Częściowy dekret reformacyjny dla kolegiaty.

Zamość, 25 V 1817.

Wojciech Skarszewski, biskup lubelski i administrator części diecezji przemyskiej w Królestwie Polskim, po dokonaniu wizytacji kolegiaty w Zamościu, wydaje częściowy dekret reformacyjny, dotyczący kolegium wikariuszy, porządku nabożeństw i katechizacji w kolegiacie, przywilejów odpustowych, duszpasterstwa wśród więźniów, odprawiania mszy fundacyjnych, wspólnego stołu wikariuszy i prowadzenia odpowiednich ksiąg w kancelarii parafialnej.

Or. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 414. *Acta capitulorum*, t. III s. 499—510 (uwaga: paginacja błędna, po s. 500 dano s. 509); tytuł wpisu: *Decretum reformationis in visitatione generali ecclesiae collegiatae Zamoscensis*.

Adalbertus Leszczye Skarszewski¹ — — *Suspensio decreto reformationis pro ecclesia insignis collegiatae Zamoscensis ad tempus posterius, tantisper praesentis rdis vicariis huius ecclesiae praescribimus ea, quae non patiuntur moram.*

1° *Pervenit ad aures nostras nonnullos vicarios frequenter abesse ab ecclesia, quo fit, ut cultus divinus diminuatur curaque animarum negligatur. Prohibemus quocirca omnibus et singulis, ne audeant excurrere loco, tanto magis longius arripere iter sine licentia praelati decani infulati, utpote habentis curam directivam animarum, vel in sua absentia canonici senioris capituli Zamoscensis praesentis ad ecclesiam collegiatam, idque sub poena retrahendae pensionis habita ratione absentiae. Eumque in finem punctator eligatur, oportet.*

2° [s. 500] *Edocti sumus antea novem vicarios fuisse ad hanc ecclesiam, nunc vero quatuor tantum hocce munus adimplere, eosque ad tempus solummodo applicatos. Donec vero provisum fuerit huic necessitati alia ratione, duos saltem vicarios adhuc fovendos esse volumus. Quorum omnium erit non modo curam animarum executivam exercere sacramentaque parochianis administrare, verum etiam in choro certis horis psallere, non parcendo vobibus (ut ait s. Bernardus), missas conventuales etiam in Quadragesima, tum quovis feriis quinta cantare, nec non praelatis et canonicis celebrantibus assistere.*

3° *Observando ordinem devotionis ab antiquo in hac ecclesia collegiata usitatum, censemus convenientius esse expositionem Sanctissimi in pyxide fieri in missa prima eaque hora sexta uniuscuiusque diei absolvenda. Quod exequendum commendamus.*

4° *Quamvis seorsiva sit fundatio pro praedicatorum in hac ecclesia, quod officium ad praesens exequuntur duo canonici puro zelo religionis, non negligent vicarii Zamoscenses per turnum habere etiam doctrinas parochiales ad populum, congregari solitum pro divinis hora matutina. Postea orationem Dominicam, salutationem angelicam, symbolum apostolorum, praecepta decalogi et ecclesiae, actus virtutum fidei, spei et charitatis, tum contritionis clara voce cum populo recitabunt. A meridie vero quavis dominica ante vespas servato turno quotannis unus vicariorum tradet iuventuti catechismum ita, ut per mediam horam eum explicet, per alteram mediam horam exquirat a iuventute, quae didicerit. Tempore vero confessionis paschalis accedentes*

¹ *Wojciech Leszczye Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.*

ad sacram Synaxim unus pariter vicariorum, ad eum finem designatus, examinabit de scientia necessariorum necessitate medii et praecepti, ipseque scientibus distribuet chartulas per se, non per organarium modulatorem, uti fieri consuevit, ad hebendam certam notitiam, qui praecepto ecclesiae satisfacernit, vel non?

5° Expositum nobis est in praesenti visitatione indulgentias, quae ante in hac ecclesia certis festis celebrabuntur, expirasse. Ne vero populus huius parochiae privetur fructibus thesauri ecclesiae, ex quo applicari solent poenitentibus superabundanter satisfactiones Domini nostri Iesu Christi, Beatissimae Virginis Mariae aliorumque Sanctorum, rdi vicarii dirigent se ad praelatum suum pro exportandis a Sacra Sede Apostolica indulgentiis.

6° [s. 509] Cum in hac civitate munita reperuntur plurimi in vincula coniecti, qui opus habeant obsequiis spiritualibus, non erit oneri vicariis illos quandoque visitare, exhortari ad meliorem frugem, tum spirituali officio adferre solatium, habito consilio super tempore cum rdis patribus s. Basilii, qui in numero detentorum vinculis dicuntur habere multos suo statui subiectos.

7° Rdi vicarii Zamoscenses non docuerunt nos i praesenti visitatione de obligationibus absolutis, quas incumbit illis onus adimplere ratione certarum summarum pro annuo censu ab anno 1809. Cum vero nemo sacerdotum seipsum liberare potest ab obligationibus sine iurisdictione spirituali, quapropter dirigant se oportet primum ad eam pro reductione onerum, quae si certior facta fuerit nullam iam spem amplius esse dictos census recuperandi, ac temporis, declarabit ea, quae de iure declaranda sunt.

8° Delatum nobis est rdos vicarios non solitos esse sacerdoti sua peccata exponere, quiquid sit eos accedere quotidie ad tremendum missae sacrificium. Iniungimus itaque illis, ut suae conscientiae consulant, tergantque maculas sine quibus esse fortasse sibi non tribuant. Licetsi autem habitus non facit monachum, cum tamen Concilium Tridentinum declaraverit, item debere sacerdotem suo statui accommodare vitam et mores, ut in vestitu, sermone omnibusque operibus suis sola virtus, modestia et religio eluceat², hinc monemus eos, qui portant strophiam loco collaris, abiiciuntque vestes clericales, ne pudeat eos induere vestem religionis, cuius panem edunt.

9° Est vestigium nuper rdos vicarios habuisse mensam communem, nunc vero unumquemque eorum manducare separatim. Innovando itaque bonum ordinem, praescribimus illis, quatenus viventes in collegio simul, in collegio quoque simul cibum capiant.

10° Muneris est senioris vicariorum domum eis destinatam inutilibus personis evacuare, in bono statu conservare, de nocte ianua convenienti hora obserare, ne pateat aditus extraneis, existusque habitantibus.

11° Praeter libros baptisatorum, copulatorum et mortuorum, quos revindimus, incumbit rdis vicariis habere quoque sequentes: visitationum [s. 510] generalium ac decretorum reformationis, literarum pastoralium et ordinationum spiritualium, visitationum decanalium, literarum circularium regiminis, consignationis personarum parochiae et confessionis paschalis capacium, supellectilis ecclesiae et rei oeconomicae, missarum et obligationum, quae absolutae ab unoquoque vicario connotandae sunt.

12° Ad extremum hortamur omnes et singulos rdos vicarios commonefacimusque eos, ne discordias inter se foveant, ast in pace sint, prout decet

² Sess. XXII de reform. cap. 1.

sacerdotes, docentes alios praecipue amorem Dei et charitatem proximi. Estote sobrii, casti atque in omnibus probate vos exemplum bonorum operum in doctrina, in integritate, in gravitate, ut is, qui ex adverso est, vereatur nihil habens de vobis dicere³.

Quae omnia et singula a nobis praescripta rudi vicarii ecclesiae collegiatae Zamoscensis praesenti decreto nostro, quod ampliandum in tempore, si opus fuerit, reservamus, ut ad suum effectum perducantur. Rudi vicariis iniungimus executionem vero eorum vigilantiae illi praelati, qua decani infulati curam directivam habentis, nec non perilli decani foranei loci committimus et commendamus. In quorum fidem ——. Datum in civitate Zamosc sub tempus visitationis generalis die 25 maii anno Domini 1817. Adalbertus episcopus.

Nr 150

Dekret reformacyjny dla kapiuły i kolegiaty zamojskiej.

Kumów, 5 VIII 1817.

Wojciech Skarszewski, biskup lubelski i administrator części diecezji przemyskiej w Królestwie Polskim, po dokonaniu wizytacji kapiuły i kolegiaty w Zamościu (25 V 1817) wydaje dekret reformacyjny; dotyczy on stałej rezydencji kanoników przy kolegiacie, służby Bożej, śpiewów liturgicznych i obowiązków chórowych w kapitule. Przypomina kapitule obowiązków odprawiania uniwersarzy, poszczególnym pralatom i kanonikom ich przywileje i obowiązki. Potwierdza dziekanowi przywileje pontyfikaliów, scholastykowi poleca troskę o szkołę w Zamościu, kustoszowi troskę o skarbiec kapiuły, kanoników zaś napomina, by godnie spełniali swe obowiązki. Wznawia dekret reformacyjny biskupa Turskiego, dotyczący posiedzeń kapitułnych. W dalszej części dekret zajmuje się uposażeniem kapiuły, archiwum i biblioteką kapitułną, stanem i restauracją budynków kościelnych. Kapitule nakazuje lekturę statutów kapitułnych, wikariuszom zaś przypomina ostatni dekret reformacyjny.

Or. nie znany.

Kop. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 414. Acta capitulorum, t. III s. 492—498; tytuł wpisu: Ex officio nr 543 decretum reformationis pro ecclesia insigni collegiata et capitulo Zamoscensi.

Adalbertus Skarszewski¹ ——. Perillis et rudiis illibus adm. rudiis dnis praelatis et canonicis ecclesiae collegiatae Zamoscensis salutem in Domino. Visitantes ecclesiam collegiatam simulque parochialem Zamoscensem olim subiectam iurisdictioni episcoporum spirituali Helmensium, postea regnante in Galicia domo Austriaca spectantem ad dioecesim Premisliensem, in praesentiarum vero mutatis rebus in hac regione sub nostra existentem administratione cum plena iurisdictione donec a Sede Apostolica in posterum dioecesi nostrae Lublinensi unita fuerit, praemissis de iure et consuetudine praemittendis, servatisque quae iuxta librum caeremoniarum et rituum servanda praescribuntur, ipso die Pentecosten 25 mensis maii anno currenti ad eam accessimus, ibique numeroso populo, diebus duobus festis ad divina congregato, impertiti sumus nostram benedictionem, tum administravimus sacramentum confirmationis. Perlustrato dein externo et interno ecclesiae colle-

³ Tł 2, 7—8.

¹ Wojciech Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.

giatae aliorumque aedificiorum visitationi nostrae obnoxiorum statu, personalibus quoque scrutiniis expeditis, tum sub tempus huiusce visitationis, publicato iam decreto pro minori clero penes hanc ecclesiam existenti, suspendimus ad hocce tempus decretum reformationis pro insigni collegiata et capitulo Zamoscensi quoad praesens ferendum esse duximus, atque ad sequentia puncta redactum promulgamus.

De cultu Divino.

Quamvis edocti sumus in visitatione nostra dnos praelatos et canonicos iuxta statuta capituli Zamoscensis obligari diebus dominicis et festis ad populum celebribus missis conventualibus, iam vero festis solemnioribus officio divino cum utriusque vespers interesse omnesque ad residentiam personalem, nisi legitime impediti fuerint, teneri. Cum tamen nos non lateat vble capitulum calamitosis his temporibus omnes fere proventus suos, pro refectioibus et distributionibus olim sibi destinatos, amisisse, quo circa donec restituantur fundus saltem unus canonicorum in capitulis generalibus designatur necesse est ad residendum penes ecclesiam collegiatam pro quovis mense vel septimana, tum peragenda officia divina cum vicariis huiusce ecclesiae.

De sacris ritibus et caeremoniis.

Sacri ritus caeremoniae divinatorum officiorum in ecclesiis praesertim principalioribus cum, ut par est, absolvantur, quantum placeant Deo, cultu ipsius amplificando inserviant, mentem elevent, fideles aedificent, religionique nostrae decus atque incrementum adferant, ex sacris codicibus ipsoque Concilii Tridentini decreto maledictiones et poenas in transgressores fulminantibus colligi potest². Ut proinde per observantiam supra dictorum in ecclesia hac luceat sanctimonia et magnificentia Dei, magistrum caeremoniarum ex minori clero designandum esse intelleximus, ut quoque cantus missarum, horarum, hymnorum, antiphonarum more aliarum ecclesiarum principalium tono suo pro varietate temporum praescripto observentur. Horae canonicae non praecipitanter, sed servatis pausis distincte decantentur festis solemnioribus, utpote Nativitatis Christi, Paschatis, Pentecosten etc., invitatoria per clerum minorem ad pulpitem et lectiones in medio chori decantentur, per praelatos vero et canonicos ad gradus maioris altaris, ordinamus. Sive vero convenientes pro capitulis generalibus sive penes ecclesiam collegiatam designatis mensibus vel septimanis residentes dni praelati et canonici in stallis suis, rochetto et mantolletto aut dalmutio induti, assistant necesse est, observando uniformitatem habitus choralis in ecclesia, choro, processioibus et conclavi pro ratione temporis. Admonendi quoque sunt hi, qui sub tempus divini officii in stallis consilia de negotiis conferunt, lectiones et orationes chorales tecto capite decantent, solemnioribus festis primae classis almutio super rochetto induti aestivo praesertim tempore non accedunt, solemniterque pro dignitate festi decantare intermittunt.

De anniversariis et missarum obligationibus.

Non exiguum onus conscientiae dnorum praelatorum et canonicorum incumbit adimplendi obligationes missarum et anniversariorum in hac ecclesia collegiata. Quoniam vero ad aures nostras pervenit nonnulla anniversaria pro fundatoribus ecclesiae vel cessasse, vel supressa esse, neque statis temporibus prius absolvi, nisi reddatur census. Quapropter hortamur vble capitulum, quatenus nos informet de causis huiusce cessationis vel supressionis

² Sess. XXII de reform. cap. 5.

ultimarum voluntatum, quodsi imminuti forte vel dispartiti fuerint census his temporibus, dirigat se oportet ad Sanctam Sedem Apostolicam pro reducendis illis obligationibus; nullius enim privati potestatis est obligationes reducere ultimas voluntates commutare, tanto magis suppressere. Eum in finem tabellam obligationum et anniversariorum in sacrarium apponendam esse volumus.

De officio dnorum praelatorum et canonicorum.

Cum nomen praelati non vanum praelationem seu principem locum in ecclesia et capitulo significet, ast munus et officium obligationum, obsecramus itaque in Domino, ut unusquisque pro altiori gradu suo diligentem operam impendat, promovendo ecclesiae et capituli bono. Singulariter vero decanus, cui ex ordinatione Ssmi domini Clementis eius nominis papae VIII³ concessus est in perpetuum usus mitrae, annuli, baculi pastoralis, ac aliorum quorumcunque pontificalium insignium ad instar abbatum usum mitrae et baculi habentium, in ipsa collegiata Zamoscensi, extra vero illam de licentia tantum episcopi. Suppressa ecquidem iam fuerat haec dignitas decani infulati post obitum piaae memoriae perillis Alexandri Trembiński⁴ sub regimine Austriaco substitutusque illi praepositus cum cura animarum. Verum postquam portio haec regionis iuri Polono ante octo annis restituta fuisset, prior illa dignitas decani infulati cum consensu regiminis ipsiusque illmi haeredis ordinati moderni⁵, qua patroni ecclesiae, revixerit. Quam nos quoque utpote habentes delegatam potestatem eamque illimitatam administrationis huius portionis dioecesis Premisliensis eadem auctoritate primaevo iuri cum suis praerogativis restituendam esse duximus, prout eam restituimus praesentis decreti vigore. Non latet vero decanum infulatum Zamoscensem ex fundatione curam pastoraalem huius ecclesiae penes illum existere, ut sacramenta debito ordine in illa administrantur, tum officia divina rite peragantur eum in finem incumbit illi admonitio et correctio vicariorum in vita, moribus et functione officii ad mentem etiam constitutionum capitularium de officio cleri in ecclesia collegiata Zamoscensi, nec non iuxta decreta visitationis generalis loci ordinariorum. Illo vero absente, muneris erit superioris praelati vel canonici pro tunc praesentis in capitulo invigilare, quatenus dicti vicarii in numero completo sedulo incumbant suis obligationibus inter ceteras autem confraternitatibus ecclesiae in bono ordine manutenendis, tum exemplarem ducant vitam debitumque exhibeant honorem personis capitularibus.

Scholasticus secundus in ordine capituli Zamoscensis praelatus habuerat antea munus ad studia ordinemque Universitatis Zamoscensis professorum diligentiam, mores, pietatem, iuventutisque in litteris ac virtutibus profectum attendere. Cum vero extincta Universitate post translationem scholarum publicarum Zamoscio ad oppidum ordinationis Szczepieszyn⁶, in praesentiarum a decano infulato instituta sit schola parochialis Zamoscii, quocirca scholasticus adiumento illi erit, quatenus magister muneris sui partes exacte adimpleat, iuventuti devotionem ac bonos mores inspiret, quam quovis saltem mense ad sacrae poenitentia tribunal et ad sacrum Sinaxim accedere

³ Zob. dokum. nr 4.

⁴ Aleksander Trembiński, zob. dokum. nr 95 przyp. 1.

⁵ Stanisław Kostka Zamoyński (1775—1856), 12 ordynat, prezes rządu tymczasowego Galicji (1809), senator woj. Księstwa Warszawskiego (1810), prezes senatu Królestwa Polskiego (1822). W. Dworzaczek, dz.c., tabl. 135.

⁶ Szczepieszyn, zob. dokum. nr 6 przyp. 13.

volumus, pro audiendis etiam quotidie missae sacrificiis, tum sermonibus sacris ac institutionibus doctrinae christianae ad ecclesiam collegiatam conducatur.

Custos in ordine tertius praelatus integritati thesaurii ac supellectilis ecclesiae invigilet oportet, bonoque ordini tum providendo lumini attendat, vicecustodem ex minori clero ad adiuvandum se habeat. Nitorem denique altarium et capellarum, tum facientibus rem divinam corporalia et purificatoria munda abaeituari faciat.

Quamvis vero canonici, qui capitulum ecclesiae collegiatae Zamoscensis una cum supra fatis praelatis tribus constituunt, non habeant peculiaria officia praeter ea, quae omnes generatim respiciuntur, tamen nonnulli canonicatus, quibus singulare incumbit onus adimplendum in ecclesia collegiata, tales sunt canonici unus poenitentiarius, alter concionator, qui secundus ob ademptam nuper fundationem ad praesens vacat, illudque munus exequabantur hactenus ex puro zelo religionis duo canonici ecclesiae collegiatae, nempe perilles Augustinus Trojanowski⁷ et Ignatius Czarnoluski⁸ alternis vicibus, quod illis merito tribuendum esse, praesenti decreto declaramus, commendamus, quocirca utrique canonico tam poenitentiario quam concionatori futuro, ut muneri suo pro zelo et pietate satisfaciant. Antequam vero fundatio pro praedicatore verbi divini restitueretur stabilisque sit concionator ex gremio capituli, rudi vicarii ecclesiae collegiatae Zamoscensis per turnum praedicabunt evangelium, prout decreto nostro pro minori clero iam edit illis iniunximus. Quod denique officium est tum praelatorum, quam canonicorum unquam satis commendare possumus, nempe morum et vitae integritatem in dnis praelatis et canonicis multiplicibus titulis requisitum pro servando insignis collegiatae decore et ut exempla bona eorum ceteri inferiores beneficiati imitentur. Nihil enim turpius est, quam excellendum esse culmine et contemnendum utilitate. Canonici equidem appellati estis, ut inquit Ivo Carnotensis⁹, quod canonicas regulas velle vos observare, ceteris arctius devovistis. Ad quem effectum commendamus etiam atque etiam, quatenus singuli capitulares, qui tanquam in eminentiori candelabro positi clero huius portionis exemplo praeiucere tenentur, sacerdoti a confessionibus sua peccata saepius exponere, ad altare sacrificaturi accedere, ut quotidie caelesti pabulo se reficiant, exercitia spiritualia singulis annis quinque saltem dierum spatii per non negligent. Commendamus quoque vestem talarem ecclesiasticam a dnis praelatis et canonicis semper ac ubique induendam.

De congressu capituli.

Libertas votandi et sentiendi sunt duae bases, quibus veneranda capituli stuba moles nititur; eas itaque firmare scissisque partium studiis, quae occasione tractandarum in capitulis negotiorum accidere possent, viam praeccludere cupientes, hac in parte inter ceteras ordinationes decretum reformationis Turscianum anno 1770 publicatum innovamus¹⁰. Quodsi quispiam aliquando dnorum capitularium confratrum suum verbis contumeliosis affecerit pacemque perturbare praesumpserit, vble capitulum poenas eundem per constitutiones provinciales latas Lib. IV titulo de ieiuniis sine omni remis-

⁷ August Trojanowski w r. 1800 został kanonikiem fundi Rutowski, w 1820 r. był prokuratorem kapituły, od 1832 kanonikiem kapituły lubelskiej. F. Stopniak, dz.c. s. 196.

⁸ Ignacy Czarnoluski, kanonik honorowy zamojski (1806), wicekustosz (1815), następnie kanonik penitencjarz (1829). Był proboszczem w Dubience. F. Stopniak, dz.c. s. 184.

⁹ Sw. Iwo z Chartres zmarł 23 XII 1116, święto 20 maja.

¹⁰ Zob. dokum. nr 124.

sis¹¹, ne extendere non dubitet. Huc spectat usus correctionis fraternae, quae ut ad suum effectum perducatur, dni praelati et canonici persuasum habeant, oportet se in conscientia pro gravitate materiae ac damni et monitionis omissione emergatis, teneri et obligari, quatenus non solum delicta vitia ac defectus in se quidem leves, ratione tamen circumstantiarum graves, verum etiam quaeque alia, quibus confratres suos obnoxios esse, vel ipsi resciverint, vel fama publica divulgarent in capitulis generalibus, vel ex hoc solo motivo, quod charitas fraterna in procuranda confratrum suorum correctione elucescat more solito denuntiet.

De fundo capitulari.

Magnus Ioannes Zamoyski supremus dux Poloniae exercituum Regni cancellarius¹² a duobus et amplius saeculis fundator ecclesiae collegiatae simulque parochialis Zamoscensis per erectionem autoritate illmi Gomoliński episcopi Chelmensis¹³ factam, tum a Sigismundo III rege Poloniarum¹⁴ ac successive constitutionibus Regni firmatam, ad promovendum cultum divinum administrandamque curam animarum, cupiens haberi in illa tres praelatos, nempe decanum cum vicariis, scholasticum et custodem, ac praeter quatuor canonicos cum totidem vicariis et concionatorem, dono dedit in perpetuum decano bona Matecze¹⁵ cum aliis villis, custodi villam Branewka¹⁶, scholastico vero, quatuor canonicis, concionatori et quatuor vicariis bona Chmielek¹⁷ cum villis Rakowka¹⁸ et Zawadka¹⁹. Ex his bonis solus tantum decanus praelatus infulatus possidet bona Matecze, alia vero capitulo esse adempta regnante imperatore Iosepho II²⁰ in Galicia constat. Cum enim decreto aulico Vindobonensi Universitas Zamoscensis in lycaum transformaretur, administratioque eius illmo Andreae comiti Zamoyski pro tunc haeredi ordinato Zamoscensi²¹ comissa est cum onere solvendi salarium professoribus huiusce lycae; in defectu foundationis olim Universitatis minime correspondentis persolvendis salariis consilio sive ignororum ecclesiae collegiatae iurium et Universitatis Zamoscensis, quae prorsus distinctam habuit foundationem suam ab hac ecclesia, sive male affectorum hominum evenit, ut ad supplendum illum defectum salariorum bona Chmielek, Rakowka et Zawadka, quae ad ecclesiam colegiatam sine ullo dubio spectabant, eidem adimerentur, eo titulo colorato, quod canonici super praefatis bonis fundati pro sua capacitate nonnullas cathedras professorum in Academia Zamoscensi ex dispensatione apostolica accupaverint. Quo sinistro consilio praesentis diebus illmus haeres ordinatus, dum ab imperatore Iosepho II approbationem ordinationis Zamoscianae expeteret, bona quoque Chmielek cum ceteris, ac si non essent ecclesiae collegiatae, sed Academiae sive lycae Zamoscensis, proprio sibi postulavit incorporanda. Quoniam vero hoc mire caesareo regium rescriptum subreptive

¹¹ *Constitutiones synodorum Metropolitanae Ecclesiae Gnesnensis provincialium auctoritate* — — Ioannus Wezyk archiep. Gnesn. editae. Cracoviae 1701. Lib. IV cap. de poenitentibus et remissionibus (s. 338 nn.).

¹² *Zob. dokum. nr 132 przyp. 1.*

¹³ *Zob. dokum. nr 132 przyp. 2.*

¹⁴ *Zob. dokum. nr 132 przyp. 3.*

¹⁵ *Matecze, zob. dokum. nr 1 przyp. 5.*

¹⁶ *Branewka, zob. dokum. nr 6 przyp. 7.*

¹⁷ *Chmielek, zob. dokum. nr 6 przyp. 9.*

¹⁸ *Rakówka, zob. dokum. nr 6 przyp. 10.*

¹⁹ *Zawadka, zob. dokum. nr 41 przyp. 12.*

²⁰ *Ces. Józef II (1780—1790).*

²¹ *Andrzej Zamoyski, zob. dokum. nr 132 przyp. 24.*

impetratum est ad malam rei informationem, ac insuper quoniam alia bona pro fundatione Academiae Bukowina²² vocitata a fundatore Ioanne Zamoyiski data sunt, qui non solum testamenti et ultimae suae voluntatis confirmavit donationem hanc Academiae Zamoscensis factam, verum etiam eodem manifeste declaravit, casu quo non sufficerent dicta bona Bukowina solvendis professoribus ex aliis bonis successive comparandis supplendam esse, iniungendo filio suo, vel tutoribus filii sui, ut ex redditibus bonorum suorum nova comparanda Academiaeque inscribenda curarent. Quapropter licetsi certiores facti sumus in peracta nuper visitatione exhibitum iam fuisse illmo Stanislao moderno ordinato comiti Zamoscensi vbli capitulo petitum pro vindicandis hisce bonis ecclesiae collegiatae anno 1802, stante adhuc regimine Austriaco, quod nec decanum infulatum ast praepositum tantum ad exercendam curam animarum, nec ecclesiam collegiatam aliter hebere voluit, nisi illius individua eidem curae incumberent. Mutatis tamen rerum circumstantiis ad praesens, dum videre et ad praesens feliciter excitatum Regnum Poloniae unaque cum illo suscitata existentiam extinctae dignitatis praelati infulati cum consensu regiminis ipsiusque patroni moderni duas etiam alias praelaturas scholastici et custodis, sive potius fundum pro illis tum pro quatuor canonicis, concionatore et vicariis, utpote nullo iure ademptum ecclesiae collegiatae Zamoscensi reviviscere debere existimamus, tum vble capitulum hortamur, quatenus iterum porrigat preces illmo patrono ecclesiae collegiatae, qui memor iuramenti sui de tuenda fundatione templorum obtestationisque pii praedecessoris sui vocandi eos ad supremum iudicii Dei tribunal, qui suum sancitum hac in re infringere ausi fuerint, qua plenus religionis ac iustus vir proculdubio, avulsa bona ecclesiae restituere non dedignabitur, neque hanc fundationem utpote immortale pietatis magni Ioannis Zamoyiski monumentum perire sinet. Interea vble capitulum consulendo integritati bonorum, quae adhuc supersunt, tum quoque aedificiorum ad ecclesiam collegiatam et capitulum spectantium quolibet triennio revisionem eorum per suos delegatos faciendam curabit providebitque, massae fundi per procuratorem e suo gremio eligendum adscito, etiam illi in adiutorium viceprocuratore.

De archivo capituli et bibliotheca.

Ne privilegia, erectiones, documenta honorum capitularium ad processus iudiciarios spectantia, acta capituli etc. ob non custodiam et disordinem intendant, requirimus vble capitulum, ut constituat specialem et iuratum archivii custodem simulque bibliothecarium, cuius erit omnia debito ordine conservare, volumina vestustate consumpta compingi facere, tum ut facilius inveniri libri queant, litteris alphabeticis distinguere. Prohibemus quoque ne cuiquam ex archivo sive documenta, sive libri absque praevio capituli decreto, tum absque epocha accipientis extradantur.

De fabrica ecclesiae et aedificiorum.

Animadvertimus fabrica ecclesiae collegiatae in bono statu existere, murum tantummodo illam circumdantem in una parte haud perfectum esse. Cum vero nulla sit fundatio eum in finem designata in spem erigimus fore, ut illmus patronus modernus pro sua pietate, premens vestigia suorum praedecessorum, apponere manum dignetur his, quae vel perficienda, vel restauranda sunt. Quod spectat fabricam domus vicarialis, cum haecce domus communi habitantium vicariorum tam decanalium quam canonicalium destituta sit, hac vel maxime ex causa, ut omnes communem habeant mensam, quam illius decreti

²² Bukowina, wieś, pow. Biłgoraj, wojew. lubelskie.

quoque nostro reformationis sub die 25 maii anno currenti edito ad suum effectum perducendum praescripsimus non dubitamus fore, ut decanus infultus una cum capitulo integritati illius consulat ceteraque aedificia tam sua, quam altera, quae sub tutela sua sunt, in bono statu conservare studeant.

De statutis, actis et decretis legendis.

Ad extremum quis ignorat nullas suluberrimas ordinationes posse proficuas esse, nisi debitae mandantur executioni, mandati autem illi nequent, si a pluribus ignorentur. Quocirca omnibus et singulis rmdis praelatis et canonicis commendamus, ut unusquisque eorum sui capituli statutorum, decretorum reformationis, iurium, privilegiorum, consuetudinum, legitimarum onerum et aliorum id genus, quibus vble capitulum regitur, sufficientem cognitionem habere pro virili satagat. Eo intuitu ordinamus, ut in capitulis, dum ea agere fas sit, aliquot puncta statutorum, vel decretorum reformationis perlegantur, dum vero in illis aliquod resolvendum proponetur, non prius decidatur, nisi facta quoad propositum materiam statuti vel decreti ea ad re disponentis clara lectione, ut sic informati dni capitulares consilium capere statutisque et decretis non adversum suffragium dare valeant.

De minori clero.

Nolumus repetere ea, quae iam sub tempus visitationis nostrae praescripsimus rmdis vicariis, utpote habentibus curam animarum executivam in hac ecclesia collegiata. De ordine devotionis, de psallendo in choro, de praedicando verbo divino tradendaque iuventuti doctrina christiana, de expetendis a Sacrosancta Sede Apostolica indulgentiis, quas expirare animadvertimus, de absolvendis obligationibus missarum, de augendo numero vicariorum, de vitandis excursionibus ab ecclesia sine licentia cuius interest, de absolvendis confessionibus sacerdoti, de mensa communi, de conservandis libris parochialibus, de fovenda pace inter se, de honesta et exemplari vita, denique de observanda domo vicariorum, de monte, quorum executionem ac vigilantiam decano praelato, qua habebit curam directivam huius ecclesiae, absente vero eo praesenti altero praelato vel superiori canonico commissimus, atque praesenti decreto committimus. Quodsi admonitionem decani non receperint, ad tenorem statuti de officio in ecclesia collegiata Zamoscensi in capitulo a praelatis et canonicis capitulariter corrigantur necesse est.

Hanc itaque ordinationem nostram in supra exaratis punctis contentam in cancellaria curiae nostrae publicatam, ut facilius ad notitiam rmdorum praelatorum et canonicorum devenire possit, in imminente capitulo generali die sequenti festum Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae celebrandi publicari et post publicationem actis capitularibus per extensum inseri disponimus. Quodsi demum idem reformationis decretum mutandis rerum et temporis circumstantiis aliqua emendatione, immutatione, vel declaratione opus habuerit, salvam nobis immutandi, emendandi et declarandi potestatem reservamus. In quorum fidem ——. Datum Cumoviae die 25 mensis augusti anno Domini 1817. Adalbertus episcopus.

Nr 151

Włączenie Zamojszczyzny do diecezji lubelskiej.

Warszawa, 15 XII 1818.

Or. nie znany.

Kop. ADL A nr 171. Protocollum Curiae Episcopalis Lublinsensis 1803—1821 s. 1874—1876 (Wpis wg or. z 15 XII 1818).

Wojciech Skarszewski¹ —. Całemu duchowieństwu świeckiemu i zakon-nemu tudzież wszystkim wiernym Chrystusowym części diecezji przemyskiej i kieleckiej w województwie lubelskim zostających zdrowie i pasterskie błogo-sławieństwo. Odmiana granic państw i wewnętrzne onych urządzenie spra-wiły odmianę granic diecezji naszej. Po pierwszym podziale Polski znaczna część diecezji niegdyś chełmskiej przeszedłszy pod obce panowanie odłączona została do diecezji przemyskiej². Później z powodu zakreślonych okręgów Galicyi Zachodniej trzy dekanaty oddzielone było do diecezji kieleckiej³. Te-raz gdy za zwrotem Królestwa Polskiego najwyższy pasterz Kościoła Bożego Pius VII papież, przychylając się do prośby najjaśniejszego cesarza i króla naszego Aleksandra I, władzą swą apostołską zakreślił raczył nowe granice diecezji naszej lubelskiej w Królestwie Polskim⁴, zwracając pasterstwu naszemu tak tę część diecezji przemyskiej, którą pod tytułem administratora od roku 1811 zarządzamy⁵, jako też drugą część wcieloną roku 1807 do die-czji kieleckiej. I gdy dana w tym czasie bulla Ojca św. przez delegowanego J.W. arcybiskupa teraźniejszego i prymasa Królestwa Polskiego⁶ w tym cza-sie do skutku już przywiedziona została, czujemy obowiązek nasz pasterski, abyśmy do was najmilsi tę odezwę uczynili z uwiadomieniem, że oddane sobie mając 37 kościołów parafialnych z diecezji przemyskiej i 44 kościołów para-fialnych z diecezji kieleckiej teraz sandomierskiej zwanej, przystępujemy do objęcia jurysdykcji naszej biskupiej od bliskiego, da Bóg, nowego roku, wzywając was najmilsi, żebyście w zachodzących interessach duchownych udawali się do nas, lub do konsystorza jeneralnego lubelskiego, tudzież i do innych urzędników duchownych od nas postanowionych lub potwierdzonych. Przyjmując was pasterskim sercem powracających do pierwiastkowej naszej diecezji, nie możemy opuścić tej pierwszej sposobności, abyśmy wam plebani i inni kapłani, mających staranie o duszach ludzkich, nie przypomnieli istot-nego obowiązku waszego: kochać Boga i kochać bliźniego. Kiedy Zbawiciel nasz chciał poruczyć Piotrowi św. zarządzanie duszami ludzkiemi, zapytał się go po trzy razy czy Go kocha? A gdy ten gorliwy apostoł upewnił swoim oświadczeniem, że Go kocha, nie domagał się Chrystus Pan innego dowodu, jak żeby pasł jego owieczki⁷. Jezeli więc kochacie Boga, kochajciez dusze wam powierzone, aby były zbawione. Bo Bóg tak je ukochał, że Syna swego Jedno-rodzonego na odkupienie dusz ludzkich zesłał na świat. Lękając się, aby wam Bóg nie wyrzucił na oczy to, co wyrzucił przez usta Ezechiela proroka paste-rzom Starego Zakonu: „Biada wam pasterze Izraela, którzy się pasiecie sami,

¹ Wojciech Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.

² Zob. dokum. nr 126.

³ Na mocy bulli pap. Piusa VII *Indefessum personarum* z 13 VI 1805, wykonanej 17 IX 1807 r. przez arcybiskupa lwowskiego K. I. Kickiego — 3 dekanaty: chodelski, urzędowski i zaklikowski zostały odłączone od diecezji chełmskiej i inkorporowane do nowo utworzonej diecezji kieleckiej.

⁴ Stało się to na mocy bulli pap. Piusa VII *Ex imposita nobis a Deo* z 30 VI 1818 r.

⁵ Zob. dokum. nr 146.

⁶ Franciszek Skarbek Malczewski (1754—1818), studiował w Poznaniu i Rzymie teologię i prawo kanoniczne. W 1780 r. został kanonikiem gnieźnieńskim fundi Trłąg, a następnie kanonikiem wieluńskim (1790), gnieźnieńskim fundi Gałęzewo (1790); w r. 1783 otrzymał doktorat obojga prawa, a w r. 1797 został prepozytem gnieźnieńskim. Po śmierci arcybiskupa Ign. Krasickiego został administratorem archidiecezji gnieźnieńskiej (1801—1805). W r. 1805 został mianowany biskupem włocławskim, a 30 VI 1818 egzekutorem bulli papieskiej *Ex imposita nobis*. 31 VII t.r. został arcybiskupem warszawskim. Zmarł 26 XII 1818 r. J. Korytkowski, dz.c., t. 3 s. 587—592.

⁷ J 21, 15—17.

zamiast abyście paść mieli trzodę moją podług obowiązku waszego“⁸. Paście owieczki wasze kazaniami i naukami, lecz nauczając czyńcie sami, czego nauczacie. Przykład dobry jest najlepszą nauką. Wy jednak wierni Chrystusowi stanie się wiecki, druga połowico powierzonych części diecezyi naszej nie gorsze się tym, choćbyście widzieli co złego czasem, pamiętając na owe słowa, które mamy w Ewangelii: „Nie czyńcie tak, jak oni czynią, ale czyńcie jak nauczają“⁹. Bądźcie wyznawcami wiary ojców waszych, lecz przy wierze świętej zachowujcie przykazania boskie i przepisy Ewangelii św. Porzućcie grzechy, a ćwiczcie się w cnotach chrześcijańskich. W tym celu życzymy wszystkim i każdemu z osobna od Boga wszelkich łask i pierwsze to pasterskie zasyłamy błogosławieństwo. List ten nasz po dekanatach rozesłać, z ambon przeczytać i do drzwi kościelnych przybijając zalecamy. Dan w Warszawie dnia 15 grudnia 1818. Wojciech biskup.

Nr 152

Projekt reorganizacji kolegiaty zamojskiej.

Kumów, 20 IV 1838.

Józef Marcelin Dziecielski, biskup lubelski, wydaje nową ordynację dla kapituły zamojskiej. Dotyczy ona reorganizacji porządku w służbie Bożej, obsady kapituły, obowiązków chórowych, uniwersarzy kapitulnych, odpustów w kolegiacie, posiedzeń kapitulnych, kaplicy fundatorskiej św. Mikołaja i kolegium wikariuszy.

Or. me znany.

ADL Rep. 60 I nr I-170 k. 3—7 (Koncept).

Iosephus Marcelinus Dziecielski¹ ——. Perillibus ——. praelatis et canonicis, tum rmdis vicariis ecclesiae collegiatae simulque parochialis Zamoscensis salutem in Domino. [k. 3] Antequam constituetur decretum reformationis et ordinationis temporanae insignis collegiatae Zamoscensis, opportunum esse dudimum de fatis eiusdem paulisper praemittere, ut eo pacto facilius perspicere valeant rationes eorum, quae inferius constituenda veniunt. Stante regimine in hac dioecesi Lublinensi p.m. Adalberti Skarszewski praedecessoris nostri² subsecuta, ut coordinatio dioecesium in Regno Poloniae atque vigore bullae apostolicae a. 1818 die 2 mensis iulii³ respectu praedictae coordinationis dioecesium et universi status ecclesiastici emanatae, iam Franciscus Skarbak Malczewski archiepiscopus Varsaviensis et Regni Poloniae primas⁴ ad praemissa delegatus apostolicus die 17 aprilis 1819 a. inter cetera decrevit, ut unaquaque dioecesis unam ecclesiam collegiatam a suppressione et extinctione exemptam, pro remunerandis bene meritis presbyteris haberet. Hac igitur ratione ecclesia collegiata Zamoscensis pro dioecesi Lublinensi expresse destinata est, altera

⁸ Ez. 34, 1.⁹ Mt. 23, 2.

¹ Józef Marcelin Dziecielski (1768—1839), studiował we Włocławku i Rzymie, gdzie otrzymał doktorat teologii i filozofii. Święcenia kapłańskie przyjął w 1792 r. Był proboszczem w Izdycy, następnie w Piotrkowie Kuj., a od 1815 r. prepozytem włocławskim. W r. 1819 został biskupem pomocniczym włocławskim, a w 1825 ordynariuszem lubelskim. Zmarł 14 II 1839. M. Godlewski: Dziecielski Józef Marcelin. W: Pol. słow. biogr., t. 6 s. 179.

² Wojciech Skarszewski, zob. dokum. nr 144 przyp. 2.³ Miesiąc i dzień wystawienia bulli podano błędnie, nosi ona bowiem datę 30 VI 1818.⁴ Franciszek Skarbak Malczewski, zob. dokum. nr 151 przyp. 6.

vero collegiata, quae Lublini ad acclesiam s. Michaelis reperiebatur, suppressioni succumbit. Ex praedictis evidentius apparet praefata ecclesia collegiata Zamoscensis id iuris competere, ut ad capienda in eadem beneficia, quae vacare contigerit, nulli extraneo presbytero aditus pateret, [k. 3'] sed ut presbyteri in dioecesi Lublinensi bene meriti ac virtutibus conspicuis promotionis ad eadem beneficia unius habiles essent. Hoc tamen non obstante placuit celsissimo Constantino magno principi Russiae supremo duci anteacti exercitus Poloniae⁵ saepeditam collegiatam, uti in civitate munita existentem, pro capellanis exercitus praefati reservare. Huic desiderio quum etiam regimen Regni Poloniae libenter detulerit, hinc factum est, ut non obstantibus nostris remonstrantionibus insignior praelatura decani infulati eiusdem collegiatae, postquam illam per ascensum p.m. Iosephi Koźmian illius ultimi immediatique possessoris ad episcopatum Kalissiensem vacare contigerit⁶, in possessionem capellanorum eiusdem exercitus pervenerit. Hoc ipsum quum cum aliis etiam canonicatibus factum fuerit, nisi iidem tenuos admodum haberent proventus, minime dubitare evenit. Hae igitur circumstantiae velut ligabant manus nostras, quoties accedere parabamus, vi muneris et iurisdictionis nostrae ad cognoscendum universum statum praedictae ecclesiae collegiatae renovandumque in eadem debitum ordinem devotionis et cultus divini, quem ob varias vicissitudines et calamitates, praesertim vero ob diminutionem fundorum capituli simulque decrescentem numerum canonicorum, magis ac magis in dies collabi sentiebamus. Post exortam potentique brachio augustissimi imperatoris sopitam revolutionem, cum in Regno nostro res militares fere ex integro immutata est, etiam capellani militares simul cum seorsivo exercitu Polono existere desierunt. Hinc itaque eventus suppeditavit nobis occasionem repetendi omnia iura, quae loci ordinariis Lublinensibus respectu praefatae collegiatae inservire dignoscuntur. Quam primum igitur perspeximus nos cum regimine [k. 4] politico hoc super negotio tractare posse exposuimus. Eidem per litteras nostras die 8 martii a. 1837 necessitatem augmentationis dotis suprafatae collegiatae, reductionis praebendarum canonicalium in eadem ex antiquis foundationibus, quarum redditus fere penitus desierunt, existentium, ad tres praelaturas et quinque canonicatus. Singulariter vero supplicabamus pro facultate proponendi idoneos presbyteros causa obtinendarum litterarum praesentationis a supremo consilio administratoriali Regni ad vacantes a multo tempore praelaturas, tum canonicatus in supra dicta ecclesia collegiata. Ad quas quidem postulationes nostras Suprema Commissio Spiritualibus ac Instructionis Publicae Negotiis praefecta per rescriptum die 28 ianuarii (9 februarii) 1838 an. nr 511/2127 haud obnuendo quidem respondit, ast ob defectum in aerario aediturum, qui augmentationi fundi praefatae ecclesiae inservire possent, omnem coordinationem eiusdem tum quoque de vacantibus praelaturis et canonicatibus dispositionem ad ulterius, tum per seponendum censuit. Nos itaque his omnibus perpensis matureque deliberatis facili negotio cognoscere possumus suprafatam ecclesiam collegiatam quoad praesens vel ob ipsam diminutionem personarum capitularium maximo neglectui exposita est, brevi tempore poenitus collapsam iri.

⁵ *Konstanty Pawłowicz (1779—1831), wielki książę rosyjski, od 1816 r. naczelny wódz wojsk polskich w Królestwie Polskim, syn cara Pawła I, a brat cara Aleksandra I i Mikołaja I. Zmarł 27 VI 1831.*

⁶ *Józef Szczepan Koźmian (1772—1831), święcenia kapłańskie przyjął w 1796 r., a nieco później został proboszczem w Markuszowie i pralatem scholastykiem kapituły lubelskiej. W 1812 r. został dziekanem kapituły zamojskiej, 1818 biskupem pomocniczym lubelskim, zaś w 1822 biskupem włocławsko-kaliskim. Zmarł 29 I 1831.*

Huic periculo, ut pro facultate nostra aliquomodo occurrere valeamus, aequum censuimus sequentia statuere ac decernere:

1. De cultu divino.

Licet si maxime illud in votis nobis est, ut cultus divinus, quem in ecclesia collegiata Zamoscensi more aliarum insignium ecclesiarum antiquitus florentissime viguisse constat, ad pristinum statum revocetur. Perpensis tamen multis damnis, quae a capitulo praefatae ecclesiae in proventibus, redditibus et fundis sibi pertinentibus experta sunt, admodum exigua superesse nobis remedia conspicimus, quae ad splendorem ex integro praedictum desiderium nostrum inserviant. Quae tamen a nostra facultate prodeant, officii nostri putamus omnia ea adhibere, ut prae [k. 4'] fixus finis, qua parte potest obtineatur. In postremo reformationis decreto per p.m. immediatum praedecessorem nostrum Cumoviae die 25 augusti 1817 anno lato⁷ demandatur vbli capitulo ecclesiae collegiatae Zamoscensis, ut quum omnes dni praelati et canonici ob exiguitatem fundorum circa ecclesiam suam residere haud valeant, unus saltem illorum sive per menses sive per septimanas, ordinatis interea vicibus, continuo permaneret, divinae officia cum vicariis huiusce ecclesiae absolvat. Cui quidem ordinationi nulla ex parte satisfieri cognoscimus, vel ob ipsam paucitatem personarum capitularium. Proinde nos eiusmodi defectui tum ceteris ex eodem profluentibus malis occurrere cupientes, aequum censuimus, vacantes a multo tempore praelaturas et canonicatus in praefata ecclesia Zamoscensi alias bene meritis et per zelum laudis divinae pietatisque ac devotionis augmentationem ultra promereri valentibus praesbyteris dioecesis nostrae titulo administrationis in possessionem committere ac demandare, uti quidem per seorsiva instrumenta respectivis personis extradita demandavimus vel commissimus, cavendo insimul, ut constituti per nos administratores sicut ad omnia privilegia dnis praelatis et canonicis suprafatae ecclesiae inservientia plenum integrumque ius habeant, ita etiam in supportandis oneribus et obligationibus parem conditionem cum institutis canonicis subire teneantur, habentes prae oculis vel ipsum rigorem aequitatis, qui eorum oneribus et laboribus in servitute praedictae collegiatae ecclesiae impensis, detrudere minime patiatur, per substitutionem sibi aliorum presbyterorum, si quando donationis eiusdem ecclesiae spes affulget simulque facultas sese obtulerit procurandarum praesentationum pro vacantibus praelaturis et canonicatibus. Eo igitur modo vble capitulum saepedictae ecclesiae ad praesens constabit sub sequenti numero praelatorum et canonicorum [k. 5]:

1. Perillis rdmus Alexander Ulidowicz decanus infulatus⁸.
2. Perillis adm. rndus Ignatius Czarnoluski canon. instit.⁹
3. Illustris adm. rndus Andreas Gosiecki canon. instit.¹⁰.
4. Mathaeus Belcikowski prael. scholasticus administrator¹¹.
5. Ioannes Dymowski prael. custos administrator¹².

⁷ Zob. dokum. nr 150.

⁸ Aleksander Ulidowicz, naczelny kapelan wojska polskiego w Królestwie Polskim, dziekan infulat zamojski (1828). Zmarł w 1858 r. F. Stopniak, dz.c. s. 196.

⁹ Ignacy Czarnoluski, zob. dokum. nr 150 przyp. 8.

¹⁰ Gościcki Andrzej, prepozyt turobiński, od 1811 kanonik zamojski fundi Morelowski, od 1830 sekretarz kapituły i jej prokurator. F. Stopniak, dz.c. s. 186.

¹¹ Mateusz Belcikowski, proboszcz w Potoku, kanonik zamojski (1828), sekretarz kapituły (1830), scholastyk zamojski (1838). F. Stopniak, dz.c. s. 182.

¹² Jan Dynowski, proboszcz w Kumowie, kanonik honorowy zamojski, kustosz zamojski (1838). F. Stopniak, dz.c. s. 185.

6. Felix Troszczyński canon. administrator¹³
7. Fabianus Sędrowski canon. administrator¹⁴.
8. Valentinus Wojtasiewicz canon. administrator¹⁵.
9. Iosephus Biesch canon. poeniten. administrator¹⁶.
10. Caietanus Strasz canon. administrator¹⁷.
11. Antonius Kościakiewicz canon. administrator¹⁸.
12. Ioachim Jędrzejewicz canon. admnistrato^r¹⁹.

Aucto iuxta praemissum modum numero personarum, quae ad capitulum ecclesiae collegiatae Zamoscensis pertinebunt, minime intendimus plenam executionem superius ei dati decreti ad effectum deducere, nec obstringimus dnos praelatos et canonicos administratores ad residentiam mensualem seu septimanalem circa praefatam ecclesiam, speramus tamen fore, ut si qui eorum facultatem ferendae pro sui sustentatione expensae habuerit, succensi zelo laudis divinae ac studio promovendae pietatis omnibus viribus incumbant ad implemento praefatae ordinationis. Quum vero cultus divinus in ecclesia christiana non solum ideo introductus est, ut grates nos pro beneficiis locupletissime in nos collatis publice testaremur, sed ut per eiusmodi devotionis cum piis in Creatorem et Dominum nostrum affectibus coniunctos plebs christiana ad obsequia religionis fideique ardorem excitetur. Hinc evenit, ut diebus festis et solemnioribus, quibus fideles opera et laboris vacui copiosius ad ecclesias suas congregari valent pro aedificatione eorundem augustiori apparatu laudes divinae persolvantur. Cui quidem scopo singulariter illas ecclesias adaptari necesse, ut quae aliquibus titulis, distinctionis et praeeminentiis fulgent. His igitur rationibus permoti, obligamus dnos praelatos et canonicos, ut pro festis Nativitatis Domini nostri Iesu Christi, Circumcisionis, Epiphaniae, Resurrectionis aliisque, tum quoque pro festis Beatissimae Virginis Mariae aliorumque sanctorum, praesertim apostolorum et tutelarium Regni nostri, quae solemnius celebrantur, ad praefatam [k. 5'] ecclesiam condescendere haud praetermittant, ibidemque tam officio chori, quam etiam devotionibus adesse curant, adhibitis vestibus et paramentis temporari et iuri conformibus. Quae quidem obligatio sese extendit etiam ad illos dies, quibus in ecclesia collegiata Zamoscensi indulgentiae Sedis Apostolicae fideli populo promulgari incipient. Quando quidem cognoscimus longe diversam esse conditionem quoad redditus et fundos perillis rdmi decani infulati ab ea, in qua reliqui praelati et canonici praedictae collegiatae versantur, proindeque haud immerito arbitramur ipsum tanto arctius ad satisfaciendum impositis sibi sive per erectionem, sive per ordinationes praedecessorum nostrorum antistitum muneribus teneri, quo ma-

¹³ *Felix Troszczyński, proboszcz w Hrubieszowie, kanonik honorowy plocki, kanonik zamojski (1838). F. Stopniak, dz.c. s. 196.*

¹⁴ *Fabian Sędrowski, proboszcz w St. Zamościu, kanonik zamojski (1838). F. Stopniak, dz.c. s. 194.*

¹⁵ *Walenty Wojtasiewicz, proboszcz w Sitańcu, kanonik zamojski (1838), prokurator kapituły, kanonik lubelski (1858). F. Stopniak, dz.c. s. 197.*

¹⁶ *Józef Biesch, senior wikariusz przy kolegiacie zamojskiej (1815), prokurator kapituły (1815), kanonik zamojski (1838), kanonik penitencjarz (1834). Zmarł w 1862. F. Stopniak, dz.c. s. 183.*

¹⁷ *Kajetan Strasz, prepozyt tarnogrodzki, kanonik zamojski (1838). Zmarł w 1856. F. Stopniak, dz.c. s. 195.*

¹⁸ *Antoni Kościakiewicz, kanonik zamojski (1838). Zmarł w r. 1838 w Ostrowie. F. Stopniak, dz.c. s. 189.*

¹⁹ *Joachim Jędrzejewicz, proboszcz w Rachaniach, prokurator kapituły (1830), kanonik zamojski (1838), historyk kolegiaty. Zmarł w 1864. F. Stopniak, dz.c. s. 188.*

ioribus prae ceteris utitur emolumentis et fructibus, qui feliciter penes praelaturam decani reservati sunt. Eo itaque fine vocando in mentem dni decani decretum Concilii Tridentini sess. XXIV de reform. cap. 12, quo cavetur ne obtinentibus in cathedralibus aut collegiatis dignitates²⁰ canonicatus praebendas aut portiones, licet vigore cuiuslibet statuti aut consuetudinis ultra tres menses ab eisdem ecclesiis quolibet anno abesse, alioquin anno primo privetur unusquisque dimidia parte fructuum etc., hortamur eundem in Domino, ut non in villa Matcze²¹, sed ad ecclesiam suam continuo resideat curamque directivam absolutionis divini officii in choro ac executionis per mdo vicarios munerum parochialium sedulo gerat, ne videatur rem familiarem et temporarium curam pietati ac obligationibus conscientiae suae inhaerentibus anteferre.

2. De anniversariis et obligationibus.

Quod de obligationibus et anniversariis in ecclesia collegiata Zamoscensi vigore foundationum antiquitus existentium per suprafatum decretum fel. rec. praedecessoris nostri constitutum est, illud etiam ius praesentiarum cautum esse volumus eo superaddito, ut vble capitulum conscripta tabella omnium obligationum, quibus correspondentes fundi et proventus vel deperierunt, vel diminuti sunt, praeces suas ad nos proponat, ut autoritate Sedis Apostolicae, quam brevi impertiendam nobis esse speramus, proportionatam [k. 6] moderationem et reductionem earundem conficere valeamus.

3. De indulgentiis.

Per decretum reformationis superius adductum iniunctum est, quatenus expiratae a multo tempore indulgentiae pro festis s. Ioannis Cantii, s. Theclae, s. Thomae atque Circumcisionis Domini a Sacra Sede Apostolica exportari curentur, qui quidem dispositioni quum hoc usque satisfactum non est, proindeque ne fidelis populus praefatis gratiis, quas in ecclesia collegiata Zamoscensi lucrari consueverat ulterius frustretur, demandamus perilli decano, utpote directivam curam eiusdem ecclesiae gerenti, ut pro impetrandis eiusmodi indulgentiis recursum ad Sacram Sedem mediante curia nostra faciat.

4. De congressu capitularium.

Inhaerendo antiquae consuetudini circa celebrationem generalium consultationum vblis capituli Zamoscensis adhibitae, nihil hac in immutandum esse duximus. Hortamur tantummodo dnos praelatos et canonicos, ut quoties sive pro generalibus capitulis circa Dominica conductus Paschae et festum Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae celebrari solitis, sive pro partialibus seu convocatoriis convenerint, singulariter animos suos convertent in ea, quae promotionem divini cultus integritatemque morum respiciunt. Proinde numquam satis commendandam esse duximus obligationem, qua stringitur vble capitulum tam suorum confratrum, quam etiam mrdorum vicariorum culpas et omissiones fraternis admonitionibus corrigere. Praeterea curabunt dni praelati et canonici communi consilio et studio res temporales suae ecclesiae, quae in deterrimo statu versari aegre conspicimus, vindicare et recuperare, electo de gremio sui aliquo idoneo procuratore, cui praeter administrationem omnium proventuum ad capitulum pertinentium demandatur etiam munus iuridice procedendi respectu avulsorum bonorum [k. 6'] Chmielek²², Rakow-

²⁰ Concilii Tridentini canones et decreta s. 154 n.

²¹ Matcze, zob. dokum. nr 1 przyp. 5.

²² Chmielek, zob. dokum. nr 6 przyp. 9.

ka²³ et Zawadka²⁴. Ne autem aliquod dubium circa ordinem praecedentiae sive in sessionibus capitularibus, sive in stallis et processionibus publicis observandum exoriatur, decernimus, quatenus canonici instituti praelatis et canonicis administratoribus antecedant, prout in serie superius descripti cernuntur.

4. De capella s. Nicolai.

Quandoquidem non comparet nobis, quae et cuiusmodi sint obligationes capellae s. Nicolai, tum proventus ad eandem spectantes, nec non in cuius administratione iidem ad praesens existant, proindeque volumus, quatenus vble capitulum de praemissis competenter nos informet simulque quomodo utilissime circa hanc capellam disponendum fore existimet, nobis exponat. Hoc etenim vel ideo innuendum censuimus, quod simus memores inconveniendarum in illicite adimpletis praedictis obligationibus per quosdam dnos canonicos eiusdem collegiatae commissarum, quibus sanandis autoritate delegata apostolica sub tempus visitationis nostrae adhibere necesse fuerat.

5. De rndis vicariis.

Cum ad praesens numerus vicariorum tribus presbyteris constitit, qui impares sunt ad implendis muneribus suis, proindeque perillis decanus curabit, ut quartus vicarius per officium nostrum generale Lublinense ecclesiae collegiatae Zamoscensi applicetur. Cui quidem dispositioni eo opportunius satisfieri necesse est, quod probe novimus paucitatem cleri maximum struere impedimentum ad rite absolvendum divinum officium, quod supraefati rudi vicarii iuxta statuta sacrorum canonum tum quoque ordinationum in saepe dicto decreto praedecessoris nostri, cum adiumento dnorum praelatorum et canonicorum in choro peragere tenentur. Ceterum paterne monemus rndos vicarios, ut ab ecclesia absque scitu perillis decano vel canonici residentis non discurrant, ut mensam communem habeant, nec non ut more laicorum induti domos civium aut militarium extra muneris sui necessitatem frequentare audeant, sed memores semper et ubique [k. 7] excelsae vocationis suae exemplari vita honestaque conversatione morumque candore omnibus prosint ad vitutis amorem et aedificationem.

Quod quidem decretum nostrum, ut absque mora exequi et ad notitiam singulorum interesse habentium facilius pervenire valeat, convocationem capituli partialis primo quoque idoneo tempore perilli rndmo praelato decano demandandam esse committimus, statuentes quatenus praesentes nostrae litterae postquam dnis praelatis et canonicis capitulariter congressuris, tum quoque rndis vicariis, intimata fuerint, actis capituli suprafatae collegiatae inserantur, ac pro obligationibus donec favente Domino, quid melius hac super re constituentur, reputentur. In quorum fidem ——. Datum Cumoviae die 20 aprilis 1838 anno. Iosephus Marcellinus episcopus.

Nr 153

Potwierdzenie ordynacji kapituły zamojskiej.

Lublin, 6 IV 1839.

Or. nie znany.

Kop. ADL Rep. 60 I nr I-170. Akta urzędzenia kolegiaty zamojskiej dotyczące k. 11 nr 194 (Koncept).

Do Kapituły Kolegiaty Zamojskiej. Pragnąc zachować w zupełności przez

²³ Rakówka, zob. dokum. nr 6 przyp. 10.

²⁴ Zawadka, zob. dokum. nr 41 przyp. 12.

ś.p. JW. Dziecielskiego¹ biskupa diecezji lubelskiej pod dniem 20 kwietnia u.r. nr 451 wydane rozporządzenie, zmierzające do ustalenia Służby Bożej w kolegiacie zamojskiej z tą okazałością i świetnością, jaka odróżnia kościoły katedralne i kolegiackie od parafialnych, a które od kilku set lat gorliwością o chwałę Pana Boga kapituły kolegiackiej zamojskiej odbywaną była, biskup administrator² poczytuje sobie za miły obowiązek zachęcić kapitułę, izby trwała ciągle w chwalebny swym przedsięwzięciu, zapobiegając starannie zupełnemu upadkowi swej kolegiaty, zaniedbania tych powinności przez ś.p. swego założyciela na nią włożonych. W tym to duchu czyniąc niniejszą odezwę do kapituły zamojskiej pochlebia sobie, że tak cała kapituła, jako też i każdy z osobna jej członek gorliwością i chęcią utrzymania chwały Bożej, wspierać będą zamiary dzwigania rzeczony kolegiaty od zupełnego upadku. Co do żądania kapituły o wyjednanie u Świętej Stolicy indultu na odpusty w niektóre uroczystości oświadcza biskup administrator, że lubo na takowe przedstawienie jeszcze dotąd rekurs do Rzymu nie został przesłany, a to z powodu zgonu ś.p. Dziecielskiego biskupa, wszakże biskup administrator za pierwszą sposobnością nie pominie tego uskutecznić. Lublin 6 kwietnia 1839.

Nr 154

Prośba o przywileje dla kapituły zamojskiej.

Lublin, 29 XI 1919.

Marian Fulman, biskup lubelski, prosi pap. Benedykta XV o udzielenie dystynkcji kanonickich kapitule zamojskiej.

Or. nie znany.

Kop. Archiwum Kapituły Zamojskiej. Księga czynności kapituły zamojskiej 1919—1967 nr 6 k. 5—5'.

Beatissime Pater. In oppido Zamość dioecesis Lublinensis ad ecclesiam parochialem Resurrectionis D.N.J.Ch. ac s. Thomae apostoli existit Insigne Capitulum Collegiale, constans tribus dignitatibus: decano infulato, custode et scholastico et duodecim canonicis, bulla Clementis PP. VIII anno 1594 erectum¹ et variis privilegiis a Sigismundo III rege Poloniae auctum². Canonici huius capituli, dignitatibus non exceptis, vi immemorabilis consuetudinis utuntur tantum veste choralis, id est mozzeta super rochetum. Cum dictum capitulum extra chorum quacunq[ue] distinctione careat, habita prae oculis vetustate ac meritis huius institutis, constitui Beatitudinem Vestram rogare, ut ei concederetur privilegium utendi ad instar aliorum capitulorum annulo et specialibus insignibus, videlicet cruce octogona, encausto vulgo emalia albi coloris cum marginibus coloris rubini ex utraque parte picta, in medio ex una parte exhibens in clipeo corona laurea circumductam effigiem s. Thomae apostoli coram Christo genuflectentis eiusque vulnus tangientis, ex altera parte pariter in clipeo cerulei coloris monogramma Sanctitatis Vestrae cum insignibus potestatis apostolicae tiara atque clavibus; crux ipsa insuper radiis aureis ornata esset et de collo penderet in duplici catena aurea. Proinde humiliter Sancti-

¹ Józef Marcełin Dziecielski, zob. dokum. nr 152 przyp. 1.

² Mateusz Maurycy Wojakowski, biskup tyt. arendianopoliński, pomocniczy lubelski, proboszcz w Garbowie, administrator diecezji lubelskiej (1838-1845). Zmarł w 1845. Encyklopedia kościelna. T. 12. Warszawa 1879 s. 349.

¹ Zob. dokum. nr 4, 5.

² Zob. dokum. nr 9.

tati Vestrae supplico, ut superius proposita insignia dignitatibus et canonicis capituli collegiatae Zamoscensis adhibere supra vestem choralem, tam in choro quam extra ecclesiam, concedere dignetur. Quibus expositis, rndmos pedes Sanctitatis Vestrae deosculor meque profiteor eius humillimum et obsequen-
tissimum servum ac filium. Lublini in Polonia die 29 novembris 1919. Maria-
nus Fulman episcopus Lublinensis ³.

Nr 155

Prośba kapituły zamojskiej o potwierdzenie przywilejów.

Zamość, 11 XII 1919.

Or. nie znany.

Kop. Archiwum Kapituły Zamojskiej. Księga czynności kapituły zamojskiej 1919 nr 2 k. 3'.

Do Ekscelencji Księdza Biskupa Diecezji Lubelskiej¹. Kapituła Kolegiaty Zamojskiej zanim będzie mogła przedstawić Waszej Ekscelencji ułożony na nadzwyczajnym posiedzeniu swych członków w dniu 11 grudnia b.r. statut, obecnie dla pilności sprawy uważa za nieodzowne przesłać Waszej Ekscelencji, z prośbą o aprobatę, następujący uchwalony paragraf statutu de vestitu, opierając się na dawnych dekretach papieży: Klemensa VIII², Pawła V³ i Benedykta XIV⁴ — postanowiono:

1° Infułat kapituły kolegiaty zamojskiej ma używać mantoletu i mucetu violacei coloris, mitry i pastorału, pierścienia i małego na złotym łańcuchu krzyża, może udzielać solennej benedykcji i innych pontyfikalii.

2° Członkowie kapituły wszyscy inni mają używać rokiety na podszewce rubri coloris, mucetu nigri coloris, którego podszewka i guziki mają być rubri coloris, pierścienia ze skromnym kamieniem i na złotym łańcuchu distinctorium, które ma mieć kształt gwiazdzistego krzyża czerwono emaliowanego, w środku zaś na białym tle z jednej strony ma być wyobrażenie św. Tomasza, a z drugiej monogram Benedykta XV⁵.

Zamość 11 grudnia 1919 r. Prałat — dziekan kapituły ks. Wincenty Hartman⁶.

Nr 156

Brewe pap. Benedykta XV dla kapituły zamojskiej.

Rzym, 20 II 1921.

Pap. Benedykt XV na prośbę biskupa lubelskiego Mariana Leona Fulmana nadaje kapitule zamojskiej przywilej noszenia dystyngtorium kanonickiego.

³ Marian Leon Fulman (1886-1945), biskup lubelski. Studia teologiczne ukończył we Włocławku i w Petersburgu z tytułem magistra teologii (1890). Był profesorem teologii moralnej we Włocławku (1890-1895), zesłany w 1895 r. do Nowogrodu Niżnego; po powrocie do kraju został rektorem kościoła pobenedyktynskiego w Piotrkowie Tryb., następnie proboszczem w Lubieniu, Kowalu, Rozprzy i św. Zygmunta w Częstochowie. W r. 1918 został biskupem lubelskim. Więziony przez Niemców (1939), skazany przez nich na śmierć, następnie ulaskawiony, więzień w Sachsenhausen, wreszcie deportowany do Nowego Sącza. W 1945 r. wrócił do Lublina, gdzie zmarł 18 XII 1945. Z. Gołiński: Fulman Marian Leon. W: Pol. słow. biogr., t. 7 s. 181-183.

¹ Marian Leon Fulman, zob. dokum. nr 154 przyp. 3.

² Zob. dokum. nr 4, 5.

³ Zob. dokum. nr 18.

⁴ Zob. dokum. nr 93.

⁵ Pap. Benedykt XV rządził Kościołem w latach 1914-1922.

⁶ Wincenty Hartman, kanonik zamojski (1909), a następnie dziekan infułat kapituły zamojskiej (1919). Zmarł w 1947 r. F. Stopniak, dz.c. s. 187.

Or. Archiwum Kapituły Zamojskiej. Perg. 47×34,5 cm, przy końcu pieczęć Rybaka wyciśnięta na czerwonym tuszu.

Benedictus PP. XV¹. Ad perpetuam rei memoriam. In oppido „Zamosc“ diocesis Lublinensis intra fines, penes ecclesiam parochialem tit. Resurrectionis D.N.J.Ch. ac s. Thomae apostoli extat Insigne Capitulum Collegiale, constans tribus dignitatibus, nempe: decano infulato, custode et scholastico ac duodecim canonicis. Hoc capitulum per litteras sub plumbo a decessore nostro Clemente PP. VIII rec. mem. datas anno reparationis salutis 1594 erectum², pluribus a Sigismundo Poloniae rege privilegiis auctum fuit³. Huius capituli dignitates et canonici vi consuetudinis immemorabilis utuntur tantum veste choralis, id est mozzeta nigra cum subsuto et globulis rubini coloris supra rochetum. Extra chorum vero idem capitulum quacumque distinctione caret. Cumque vblis frater hodiernus episcopus Lublinensis⁴ enixas nobis preces adhibuerit, ut nonnulla honoris insignia addere dignemur iisdem canonicis et dignitatibus, ut etiam extra chorum quantum amplitudine ceteris antecellant prodant, hasque preces cumulet atque ornet amplissimum suffragium legati nostri in Polonia⁵. Nos pie oculis habentes vetustatem ac merita enuntiatu capituli aptatis his annuendum ultro libenterque existimavimus. Quam ob rem audito vbli fratre nostro Caietano S.R.E. episcopo cardinali De Lai⁶ Sacrae Congregationis Consistorialis secretario, apostolica nostra auctoritate praesentium vi perpetuumque in modum omnibus et singulis nunc et in perpetuum existentibus dignitatibus et canonicis capituli collegialis ad eadem parochialem Resurrectionis Domini et s. Thomae apostoli oppidi „Zamosc“ diocesis Lublinensis privilegium concedimus utendi ad instar aliorum capitulorum annulo, nec non cruce octagona encausto albi coloris cum marginibus coloris rubini ex utroque parte depicta in medio referente, ex adversa parte in clypeo corona laurea circumductam effigiem s. Thomae apostoli coram Christo genuflectentis eiusque vulnus tangentis, ex aversa parte pariter in clypeo cerulei coloris nostrum monogramma cum tiara et clavibus apostolicae potestatis insignibus, quae crux radiis aureis ornata, ante pectus duplici catena aurea suffulta collo dependeat. Porro volumus, ut anulum et crucem supradictam iisdem dignitates et canonici praesentes et futuri gestare queant tam in choro supra vestem choralem, quam extra ecclesiam, sed tantum intra fines diocesis Lublinensi. Haec concedimus decernentes praesentes litteras firmas, validas atque efficaces semper extare ac permanere suosque plenos atque integros effectus sortiri atque obtinere, illis quae ad quos pertinent, sive pertinere poterunt, nunc et in postremum perpetuo suffragari sicque rite iudicandum esse, ac definiendum irritumque ex nunc et inane fieri, si quidquam secus super his a quavis auctoritate qualibet scienter sive ignoranter contigerit. Non obstantibus contrariis quibuscumque. Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 20 februarii anno 1921 pontificatus nostri septimo. L.S.P. Card. Gaspari a secretis Status⁷.

¹ *Benedykt XV, papież rządził Kościołem w latach 1914—1922.*

² *Zob. dokum. nr 4, 5.*

³ *Zob. dokum. nr 9.*

⁴ *Marian Leon Fulman, zob. dokum. nr 154 przyp. 3.*

⁵ *Achilles Ratti (1857-1939), wzytator apostolski (1918), a następnie nuncjusz papieski w Polsce (1919—1921), arcybiskup mediolański i kardynał (1921—1922). W latach 1922—1939 rządził Kościołem pod imieniem Piusa XI.*

⁶ *Kajetan kard. De Lai, mianowany kardynałem przez pap. Piusa X (1907), jeden z kandydatów do tiary papieskiej po śmierci Piusa X (1914), prefekt Kongregacji Konsystorialnej.*

⁷ *Piotr kard. Gaspari (1852-1934), mianowany kardynałem przez pap. Piusa X (1907), sekretarz stanu (1914—1930). Znany kodyfikator prawa kościelnego.*

Nr 157

Brewie pap. Piusa XI dla dziekana kapituły zamojskiej.

Rzym, 12 VIII 1924.

Pap. Pius XI na prośbę biskupa lubelskiego M.L. Fulmana potwierdza przywilej używania pontyfikaliów dla dziekana kapituły zamojskiej.

Or. *Archiwum Kapituły Zamojskiej. Perg. 45×32 cm, pieczęć Rybaka wyciśnięta na czerwonym tuszu.*

Kop. *Archiwum Kapituły Zamojskiej. Księga czynności kapituły zamojskiej 1919—1967 nr 15 k. 15'—16.*

Pius PP. XI¹. Ad perpetuam rei memoriam. Ex supplici libello, quem transmittendum ad nos curavit episcopus Lublinensis², gravi suffultum commendationis officio apostolici Legati Varsaviensis³, comperimus veteres canonicos decanos collegiati templi Zamoscensis pro tempore gavisos fuisse usu pontificalium insignium ex decreto rec. mem. praedecessoris nostri Clementis PP. VIII⁴, edito die 5 mensis decembris anno 1594 in actu erectionis collegiati eiusdem capituli et postea confirmata a fel. rec. Benedicto PP. XIV nostro praedecessore sub die 12 mensis februarii anno 1743⁵. Nunc autem Lublinensium idem antistes, ipso legato nostro annuente, enixe nos flagitat, ut hodierno memorati Zamoscensis capituli canonico decano pro tempore, illiusque in munere successoribus, privilegium enuntiatum confirmare dignemur. Nosque decessorum nostrorum, quos memoravimus, vestigiis haerentes, optatis his annuendum ultro libenterque existimamus. Quare apostolica nostra auctoritate, praesentium vi perpetuumque in modum, hodierno canonico decano capituli Zamoscensis pro tempore illiusque successoribus in munere pontificalium insignium usum confirmamus, sive, quatenus opus sit, de integro concedimus atque impertimur. Haec statuimus, decernentes praesentes litteras firmas, validas atque efficaces semper extare ac permanere suasque plenas atque integros effectus sortiri atque obtinere, illique ad quos pertinent, sive pertinere poterunt, videlicet dicti capituli Zamoscensis hodierno ac futuris canonicis decanis nunc et in posterum perpetuo suffragari, sicque rite iudicandum esse ac definiendum; irritumque ex nunc et inane fieri si quidquam secus super his a quovis, auctoritate qualibet scienter sive ignoranter attentari contigerit. Non obstantibus contrariis quibuscunque. Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die 12 mensis augusti, anno 1924, pontificatus nostri 3. C. Card. Gasparri a secretis Status⁶.

Nr 158

Prośba kapituły zamojskiej o nowy strój kanonicki.

Zamość, 15 X 1956.

Kapituła zamojska zwraca się z prośbą do pap. Piusa XII o udzielenie

¹ Pius XI, zob. dokum. nr 156 przyp. 5.

² Marian Leon Fulman, zob. dokum. nr 154 przyp. 3.

³ Wawrzymiec Lauri, nuncjusz apostolski w Polsce (1922—1926), mianowany kardynałem 20 XII 1926 i odwołany do Rzymu. 6 V 1932 był legatem papieskim na kongres eucharystyczny w Dublinie.

⁴ Zob. dokum. nr 4, 5.

⁵ Zob. dokum. nr 93. Datę podano błędnie; winno być 12 I 1743.

⁶ Piotr kard. Gasparri, zob. dokum. nr 156 przyp. 7.

przywileju noszenia nowego stroju kanonickiego koloru czarnego i rubinowego. Ma on być pamiątką okrucieństw okupacji niemieckiej na Zamojszczyźnie w czasie drugiej wojny światowej.

Or. *Archiwum Kapituły Zamojskiej. Pisma i dokumenty kapituły kolegiaty zamojskiej za rok 1958, bez pag. (Pap., pieczęć kapituły z podpisami prałatów i kanoników. Dopisano atramentem: L. dz. 27/58. Doręczyć O. Peterowi).*

Polonia. Capitulum Collegiatae Zamoscensis. Zamość. Beatissime Pater. Praelati ac canonici capituli collegialis Zamoscensis dioecesis Lublinensis Polonia ad pedes Sanctitatis Vestrae provoluti, fervidas preces ferre audent, ut priscus usus vestitus canonicalis eis benigniter concedatur. Felicis recordationis praedecessor Sanctitatis Vestrae PP. Clemens VIII¹ annuens precibus Ioannis Zamoyski magni ducis ac cancellarii Regni Poloniae² a. 1594 in noviter a se uxtructa ecclesia collegiali et Academia Zamoscensi capitulum collegiale erigere dignatus est, eiusque membris ius tribuit ustendi consuets vestibis canonicalibus i.e. mozzetta ac zona cum laciniis violacei coloris. Varias ob causas decursu saeculorum in re, de qua agimus, non parvae intercesserunt mutationes. Tempore perlongae servitutinis oppressor tum Academiam Zamoscensem tum capitulum ad lapsum perduxit. Recuperata independentia patriae PP. Benedictus XV a. 1921 capitulum in Zamość renovavit eiusque membris ius gestandi annulum cum distinctorio canonicali benigniter concessit, servatis tamen veste talari nigri coloris sine chordula violacea, mozzetta nigra cum tali zona, nigris colare et biretto. Tale in indumentum aliquid incompletum praesertim et communiter ac apud nos receptis et usitatis vestibis canonicalibus multum differt. Hanc ob causam ad Sanctitatem Vestram enixis cum precibus accedimus, implorantes, ut capitulo nostro concedere dignetur ius gestandi birettum nigrum circumductum chordula rubini coloris, collarem rubini coloris, vestem talarem nigri coloris, sed in marginibus provisi chordula rubini coloris cum ocellis et globulis eiusdem coloris, zona rubini coloris cum talibus laciniis, manente mozzetta nigri coloris, quod consentaneum est traditionis historicae iam inde ab anno 1743 et quo nigro mozzetto particulariter memorare volumus horribilium atrocitatum, quibus subiecta erat tempore ultimi belli nostra dioecesis et modo speciali terra Zamoscensis nec non eius capitulum collegiale. In illo immani tempore excelmus ordinarius dioecesis nostrae episcopus Marianus Fulman detinebatur in campo concentrationis in Oranienburg et secuta liberatione detentus manebat procul a proprio grege. Excelmus episcopus coadiutor dioecesis Ladislaus Goral in eodem campo concentrationis post sex annos detentionis periit. Obierunt in campis concentrationibus, in carceris vel sclopeto occisi 54 sacerdotes dioecesis. E capitulo nostro atroci morte tres canonici perierunt et maior pars ceterorum in carceribus a hoste detinebantur. Millia fidelium oppressi obierunt et multo maior numerus eorum in carceribus et ob deportatione ex integris regionibus permagna passi sunt, speciatim in terra Zamoscensi. Sic proinde zona rubini coloris capitularium capituli nostri in perpetuum memoriam martyrii terrae Zamoscensis, similiter ac zona rubea filiorum s. Dominici in Polonia extat in perpetuam memoriam martyrii quod subierunt olim eorum fratres saeculo XIII Sandomiriae³. Exponentes has

¹ Zob. dokum. nr 4.

² Zob. dokum. nr 9.

³ Bl. Sadok i Tow. (2 VI).

nostras humiles preces ad pedes Sanctitatis Vestrae, temero cum affectu et cum reverentia deosculamur sacras manus nosque sanctae Matris Ecclesiae catholicae eiusque summi pastoris inflexibiles in fide filios profiteremur. Praelati et canonici capituli collegialis in Zamość. Decanus Iosephus Dąbrowski⁴.

Nr 159

Brewe pap. Piusa XII dla kapituły zamojskiej.

Rzym, 28 II 1958.

Pap. Pius XII na prośbę kapituły zamojskiej udziela tejże kapitule przywileju noszenia specjalnego stroju kanonickiego z pasem koloru rubinowego na pamiątkę męczeństwa ziemi zamojskiej w czasie okupacji niemieckiej.

Or. *Archiwum Kapituły Zamojskiej. Perg. 47×34 cm z pieczęcią Rybaka, wy ciśniętą na czerwonym tuszu pap. Piusa XII, z podpisem Gildo Brungola de speciali mandato cardinali a publicis Ecclesiae negotiis.*

Pius PP. XII¹. Ad perpetuam rei memoriam. Poloniae Nationis iterata in hanc Petri cathedram fidelitas haud pauca a Romanis pontificibus benevolentiae testimonia est consecuta. Quae inter adnumeranda videntur indulta ac privilegia dignitatibus et canonicis capituli ecclesiae parochialis oppidi „Zamosc“ vulgo nuncupati, intra Lublinensis dioeceseos fines extantis, concessa tum a decessore nostro fel. rec. Clemente PP. VIII anno 1594², tum a Benedicto PP. XV rec. mem. item decessore nostro anno 1921³ Poloniae vixdum restituta libertate. Nunc vero memorati capituli dignitates et canonici, instante quoque vobli fratre Petro Kałwa episcopo Lublinensi⁴, enixis precibus nos rogant, ut nova eademque temporibus nostris magis consentanea honoris insignia sibi benigne tribuere dignemur. Cum autem Romanum pontificem deceat episcoporum clerique votis concedere, ut provide consularum presbyterorum decori, qui potioribus praesertim templis operam novant, nos decessorum nostrorum vestigia sectantes, huiusmodi preces statuimus libenter explere. Quapropter ex Sacrae Rituum Congregationis consulto, certa scientia ac matura deliberatione, nostra deque apostolicae potestatis plenitudine, hisce litteris apostolicis nostraque auctoritate praesentibus et in posterum in capitulum collegiale Zamoscense dignitatibus et canonicis adlegendis indultum seu privilegium induendi, durante munere et intra Lublinensis dioecesis tantum fines, mozzettam nigram super vestem talarem eiusdem coloris, ocellis, globulis, torulo ac subsuto rubini coloris, nec non martyrii in Zamoscensem regionem olim illati testimonio item rubini coloris zona serica ornatam, concedimus et largimur. Iisdem insuper birettum nigrum, exiguo torulo rubini coloris circumductum atque ipsius coloris collare seu focale, servatis servandis, privilegium concedimus gestandi. Contrariis quibuslibet minime obstantibus. Haec edicimus, statuimus, decernentes praesentes litteras firmas, validas atque efficaces iugiter extare ac permanere, suosque plenos atque integros effectus sortiri et obtinere, enunnciataveque ecclesiae collegialis Zamoscensis dignitatibus et canonicis praesentibus et futuris nunc

⁴ Józef Dąbrowski, dziekan infulat kapituły zamojskiej (ur. 1888), od 1942 kanonik, a od 1952 dziekan kapituły zamojskiej, proboszcz parafii św. Pawła w Lublinie.

¹ Pius XII, papież rządził Kościołem w latach 1939–1958.

² Zob. dokum. nr 4.

³ Zob. dokum. nr 156.

⁴ Piotr Kałwa, biskup lubelski (od 1949).

et in posterum plenissime suffragari; sicque rite iudicandum esse ad definiendum, irritumque ex nunc et inane fieri, si quidquam secus super his, a quovis auctoritate qualibet scienter sive ignoranter contigerit attentari. Datum Romae apud sanctum Petrum sub annulo Piscatoris die 28 mensis februarii anno 1958, pontificatus nostri 19.

DODATKI

Nr 1

Akta wizytacji kolegiaty zamojskiej.

Zamość, 8 IX 1628.

Remigiusz Konięcpolski, biskup chełmski, wizytuje kolegiatę zamojską. Ze względu na to, że kolegiata „dotąd jest nie konsekrowana i nie udotowana“, dlatego biskup ograniczył się do wizytacji tabernakulum, naczyń z olejami św. i chrzcielniczy.

Czps. ADL A nr 149. *Acta visitationis totius dioecesis Chelmensis R.D. Georgii Zamoyski et R.D. Remigii Konięcpolski episcoporum Chelmensium ex annis 1602 et 1605, 1628—1629 k. 20^a—21; tytuł wpisu: Visitatio ecclesiae collegiatae in Samoscio.*

Rdmus¹ ad faciendam visitationem ecclesiae collegiatae in civitate Samoscium venit die 8 hora quasi 22, ubi a clero processionaliter exceptus, indutus stolla, pluviali et mitra, ecclesiam ingressus est iuxta praescriptum Pontificalis Romani², per rdum dnum Melchiorem Stephanidem ecclesiarum cathedralis Crasnostaviensis et collegiatae Samoscensis canonicum³ causas adventus sui et commoda visitationis exposuit. Quo finito, assumptis paramentis coloris violacei et mitra processionem pro defunctis ingressus est, qua peracta in palatium se recepit.

[k. 20'] Die vero 9 septembris hora quasi 15 ecclesiam collegiatam rdus ingressus est. Cum autem ecclesia haec neque consecrata neque dotata adhuc sit, partim propter publicas occupationes et curas bellicas, quae illum dnum Ioannem Zamoyski⁴ cancellarium et ducem supremum exercituum, ecclesiae praefatae fundatorem, remorantur et prope triennio domo et provincia absens, inchoatam fundationem ecclesiae perficere nequiverit, partim propter deliberationes, quas ob haec ipsa ecclesia et in dotatione et in ornamentis et in supellectili aurea et argentea et in cultus divini perpetuitate stabili et florenti permaneat, cum maturitate solet, adhibet rdus dnum in visitatione ecclesiae huius id duntaxat cognoscere cupiens, quomodo divinus cultus peragatur, sacramenta quomodo administrantur, tum quae sit vita ministrorum ecclesiae et populi, indutus stolla, pluviali et mitra pretiosa, primum ad visitandam ecclesiasticam sacram accessit.

Visitatio Sacre Eucharistiae. Sacra Eucharistia in pixide argentea

¹ Remigiusz Konięcpolski h. Pobóg, opat jędrzejowski, w latach 1626-1640 biskup chełmski.

² Pontificale Romanum, księga liturgiczna dla biskupów spełniających czynności pontyfikalne, wydana przez pap. Klemensa VIII w 1596 r.

³ Melchior Stefanides, od 1593 profesor filozofii w Akademii Zamojskiej, od 1601 kanonik katedralny chełmski i proboszcz w Turobunie, od 1600 kanonik, 1621 — kustosz, 1622 — scholastyk kapituły zamojskiej. Zmarł 17 IV 1638: Wiadomość o profesorach s. 94 przyp. 6.

⁴ Jan Zamoyski, zob. dokum. nr 1 przyp. 2.

conservatur. Ad infirmos in altare pixide similiter argentea cum luminibus, vexillis, cantu et campanilla a presbytero, superpellicio et stolla induto, deferitur. Innovatur singulis septimanis. In solemnitate Corporis Christi deferitur in vase ostensorio argenteo decenti cum debitis reverentiis et adorationibus.

Visitatio sacrorum oleum. Sacra olea conservantur in sacrario in vasculo staneo decenti, recentia et sufficientia servetur. Fontis aquae baptismalis visitatio. Fons in sacello constitutus est in loco obscuro, firmus tamen et decens est. Aqua baptismalis munda et sufficiens servetur. Habetur metrica baptisatorum et matrimonia contrahentium. Ab administratione sacramentorum nihil extorquetur.

Quibus rdmus cognitis die 9 septembris personalem et privatam visitationem de vita et moribus tam cleri quam populi in sacristia ecclesiae aggressus est et omnibus rite perspectis, clericis, qui alicuius peccati erant accusati, iniuncta poenitentia salutari et paterna, eos qui de populo notorii erant ad poenitentiam et gremium ecclesiae advocavit.

Nr 2

Zeznanie w sprawie spalenia się dokumentów kapituły zamojskiej.

Lublin, 25 V 1658.

Jan Unikowski, kanonik i prokurator kapituły zamojskiej, zeznaje przed Trybunałem Lubelskim (18 V 1658), że w Wielki Czwartek w nocy o godz. 10 t.r. pożar zniszczył zamek, część kościoła i część domów kapitulnych przy kościele. Spaliły się również prawa, przywileje, fundacje, rozporządzenia i zapisy kolegiaty, przechowywane w archiwum kapitulnym.

Or. nie znany.

Kop. 1. ADL nr I-152. Acta visitationis 1714—1717 k. 372'—373; 2. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 1. Iura et fundationes 1750 s. 14 (według or.); 3. Bibl. PAN Kraków. Sygn. 2383/I. Documenta ad civitatem 1580—1782 s. 128—130.

Uw. Księgi Trybunału Lubelskiego spaliły się w Warszawie w czasie powstania w r. 1944.

Coram ordinario generali Tribunalis Regni Lublinensi iudicio actisque iudicii eiusdem, personaliter comparens perillis ac adm. rdmus Ioannes Unikowski canonicus Zamoscensis¹, nec non generalis procurator vblis capituli ecclesiae collegiatae Zamoscensis et totius communitatis seu Universitatis Almae Academiae, praemisso suo et totius eiusdem vblis capituli, nec non Universitatis Academiae nomine, solenniter manifestatus est, idque procurando indemnitati iurium tam suorum, quam eiusdem vblis capituli et Universitatis Academiae idque in eo, quod tempore nuper exacto, videlicet Feria Quinta Magna proxime praeteritam circa horam noctis decimam, permissu divino, igne repente invalescente, praecipua pars eiusdem civitatis Zamoscensis, maxime vero arcis ibidem sitae et eiusdem vblis capituli ecclesiae pars, nec non domorum circa ecclesiam pro residentiis perillium et rdorum canonicorum et aliarum personarum spiritualium in iisdem mansionibus, praeter ceteras collegio et vbli capitulo maxime necessaria iura, privilegia, funda-

¹ Jan Unikowski, doktor teologii, profesor etyki (1653), rektor Akademii Zamojskiej (1663—1664), kanonik, kustosz (1665) i dziekan infułat (1667) kapituły zamojskiej, protonotariusz apostolski, proboszcz w Łukawie i Sitańcu. Zmarł 16 XI 1695. Wiadomość o profesorach s. 42, 125 nn.

ationes, erectiones, dispositiones, inscriptiones tam perpetuae quam temporaneae variorum bonorum et summarum in iisdem haerentium in vim census annui modo reemptionali seu alioquin inscriptarum, tum decreta cum variis personis in diversis iudiciorum subselliis prolata, ibidem in certo loco noto ad id comparato, propter moderna pericula reservata, quorum specificatio ob immemorabilem temporum antiquitatem et seriem, tum etiam diversitatem eorundem nulla ratione seorsive exprimi et declarari potest, per superius specificatum horrendum incendium igne absumpta et in favillam redacta sunt, cuius desolationis per incendium, ne aliquid ob defectum praemissorum iurium et privilegiorum tam vble capitulum, quam Universitatem Academiae Zamoscensis detrimenti patiatur, solenniter iterum atque iterum manifestatur. Correxerit Skolimowski, Felix Szaniawski notarius terrestrius Lublinensis.

Nr 3

Akta wizytacji kolegiaty zamojskiej.

Zamość, 5—14 I 1671.

Wizytacja kolegiaty zamojskiej, dokonana przez biskupa Krzysztofa Żegockiego, obejmuje obok protokołu wizytacyjnego nadto inwentarze kolegiaty i poszczególnych kaplic przy kolegiacie, oraz krótki zestaw sum i czynszów kapitulnych.

Czps. ADL nr I-151. *Acta episcopalia dioecesis Chelmensis R.D. Christophori Żegocki, ep. Chelm. ex annis 1670—1671, nec non visitationes eiusdem dioecesis in annis 1671—1672 peractae k. 62—74'; tytuł wpisu: Visitatio ecclesiae collegiatae Zamoscensis.*

Die vero 5 eiusdem mensis ianuarii anno eodem idem illmus ac rdmus dnus loci ordinarius¹ ad ecclesiam collegiatam accedens, quam antequam est ingressus a perilli adm. rdo Ioanne Unikowski S. Th.D. decano infulato Zamoscensi², perillis adm. rdis praelatis et canonicis totoque clero circa eandem ecclesiam collegiatam residentibus [k. 62'], in coemeterio ipsius ecclesiae ante portam osculo accepto, pulsantibus campanis, indutus paramentis pontificalibus, cum cantu Te Deum laudamus, ad ipsam ecclesiam inductus est, ubi ad maius altare geneflexus usque ad finem hymni praefati ante tabernaculum solutos versiculos: „Adiutorium nostrum“, „Sit nomen“, psalmum „Ad te levavi“, collectisque „Deus, qui corda“, „Conscientias“, nec non „Praetende“ praemisit. His itaque praemissis et completis Ssmum Sacramentum dataque populo benedictione cum cantu „Tantum ergo“, ad tremendum s. missae sacrificium se contulit, idemque omnibus adstantibus praelatis et canonicis totoque clero absolvit. Quoquidem absoluto, dictam visitationem ob solennem festivitatem ss. Trium Regum ad diem septimam praesentis distulit et solenniter in lapideam in coemeterio eiusdem ecclesiae collegiatae Zamoscensis sitam, ubi perillis decanus habitat, est inductus. Die vero 6 ianuarii, ipso die festi ss. Trium Regum, idem illmus et rdmus dnus loci ordinarius in eadem ecclesia collegiata Zamoscensi hora nona accersit, ibique pontificaliter sacrum missae sacrificium absolvit, quo finito, sacramentum confirmationis multo caetui Christi fidelibus publice contulit. Tandem die 7 praesentis finito s. missae sacrificio Sacratissimam Synaxim visitavit.

¹ *Krzysztof Żegocki, zob. dokum. nr 49 przyp. 1.*

² *Jan Unikowski, zob. dokum. nr 48 przyp. 3.*

Visitatio Ssmi Sacramenti. Custodia sive tabernaculum in altare maiori est firmum et decens, cum clausura bona, integra et bene optata. [k. 63] Vble Sacramentum in pyxide argentea, deaurata, eleganti et decenti asservatur, et vasculum ibidem argenteum. Altera pixis in eodem ciborio in maiori parte deaurata ad infirmos. Particulae recentes repertae sunt plusquam 20 cum fragmentis, innovatur singulis duabus septimanis Ssmum Sacramentum.

Fontis visitatio. Fons est in sacello constitutus in loco decenti, est tamen firmus et elegans cum bona clausura. Aqua baptismalis in vase aeneo munda et sufficiens habetur, sacris oleis permixta. Non datur ad usum medicinae vel maleficii. Baptizati ad fontem statim exterguntur, sed extersiones non statim comburentur. Metrica baptisatorum et matrimonia contrahentium bene scripta.

Sacrorum oleum visitatio. Sacra olea servantur in vasculo argenteo in fonte baptismali recentia et sufficientia, sunt cum cellulis distinctis, neque dantur pro medicina corporali sive maleficiis.

Sacrarum reliquiarum visitatio. Visitans illmus et rdmus ss. oleis, venerandas sacras visitavit reliquias et haec connotanda adinvenit. Imprimis in sacristia loco decenti et honesto ss. reliquiae asservantur in armario ocluso. Sunt numero scriniolae parvae, latitudinis ad medium cubitum, longitudinis ad unum, sunt autem nonnullae minores, sed omnes oclusae, nam clavis semper asservatur in [k. 63'] arce Zamoscensi, cum scitu serenissimae principis ducissae in Wiśniowiec Gryzeldae Korybutowa³. Expositio tamen fit semper cum solemnitate die dominico infra octavam Ascensionis Domini nostri Iesu Christi.

Altarium visitatio. Altare maius est firmum, magnum, totum deauratum, decens, in quo effigies divi Thomae; est consecratum, ornatum mappis tribus, candelabra cum candelis iuxta temporis exigentiam. Altare secundum in sacristia, effigies s. Crucis, similiter ornatum mappis tribus, ubi s. missae sacrificium celebratur, sed non semper. Altare tertium in parte sinistra Annuntiatae Beatissimae Virginis Mariae sumptu mgnci dni Podlodowski capitanei Radomensis⁴ comparatum, decens. Altare quartum in eadem parte capella Academiae. Altare quintum Beatissimae Mariae Virginis literatorum. Altare sextum capella fraenificum. Altare septimum in parte dextra, ubi votiva Rorate decantabatur. Altare octavum capella Mariae Magdalенаe. Altare nonum capella s. Nicolai, ubi cursus decantatur. Altare decimum capella Beatissimae Mariae Virginis Rosarii. Altare undecimum capella Transfigurationis Domini nostri Iesu Christi, ubi etiam ad latus est imago miraculosa Beatissimae Mariae Lauretanae.

Visitatio sacristiae. Sacristia est firma, bene oclusa, foribus ferreis, ad servandam [k. 64] supellectilem ecclesiasticam, ubi est reperta imprimis:

Srebro. Kielich z patyną wielki, szczerozłoty w puzdrze. Kielichów 6 złocistych srebrnych z patynami. Puszka wielka biała do chorych miejscami złocista, do której i łyżeczka złocista. Puszka z cyborium złocista; puszcyczka mała złocista, łańcuszek złoty z krzyżykiem, pierścieni dwa złotych. Monstrancja wielka srebrna

³ Gryzelda Korybutowa Wiśniowiecka (1623-1672) z Zamojskich, córka Tomasza i Katarzyny Ostrogskiej, żona Jeremiasza Michała Wiśniowieckiego (1639). W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135, 176.

⁴ Mikołaj Podlodowski h. Janina, chorąży dobrzyński (1648), kasztelan kijowski (1674), starosta radomski. K. Niesiecki, dz.c., t. 7 s. 347.

złocista z kryształem resowanym. Monstrancja mniejsza takasz. Pastorał srebrny. Miednica wielka z nalewką srebrną, krzyż wielki srebrny złocisty. Skrzynka srebrna, wewnątrz i po brzegach złocista i z wierzchu. Turibularz z powicellą i łyżeczką srebrną, ampulek para z miedniczką pozłocistą, kociołek srebrny do wody święconej. Lampa srebrna przed ołtarzem, chryzmatów dwa srebrnych. Misczka srebrna do soli przy chrzcie, krzyż wielki na ołtarz wielki, srebrny. Lichtarżów wielkich srebrnych na ołtarz wielki 8. Tablica wielka od pana Thomisławskiego⁵ wmurowana w filar, krzyżyk biały srebrny.

Mosiądz. Lichtarżów albo raczej raczej essów wielkich 12 mosiężnych, pod nimi także 12 krzyżów mosiężnych circumcirca kościoła. Na środku kościoła krzcielnica mosiężna, nad nią essów 5 mosiężnych w jeleniej głowie, dno jasne, mosiężnych wielkich, rozebrane, jeden z nich złamany, lichtarżów para mosiężnych stołowych do zamku wzięto. Krzyż mosiężny pozłocisty na czarnym drzewcu do procesyi, essów mosiężnych do wszystkich lichtarżów w taleryczej jest 6, lichtarżów spodki 2 tylko, trzeci lichtarż złamany. Kociołek miedziany w fonsie, dzwonek różnych 8, dziewięć zły, dziesiąty nad zakrystyją. Na dzwonnicy dzwonek 3: wielki [k. 64], czwarty w kaplicy połączony z kościoła zdjęty, signans na kościele.

Cyna. Anofas do mywania cynowii w zakrystyi, misczka cynowa, lichtarżów cynowych para na wielki ołtarz.

Żelazo. Latarnia żelazna do chorych stara. Żelazo do pieczenia opłatków, cerklow 2 do robienia komunikantów.

Antepedia białe. Antepedium srebrnogłowe z „Kozlorogami”⁶, antepedium feletowe stare z jedwabną frandzlą, antepedium feletowe nowe z złotemi pasamonami z frandzlą, antepedium feletowe nowe z kwiatami, antepedium feletowe stare z kwiatami złocistemi, drugie stare hałasowe.

Antepedia czerwone. Antepedium examitne ze złotym wzorem z koralami; antepedium złotogłowe krakowskie ze złotą frandzlą; antepedium feletowe gładkie przy szawce (sic), antepedium atlasowe powszednie, antepedium adamaszkowe w kredensie.

Antepedia zielone. Antepedium złotogłowe wzorzyste krakowskie, antepedium adamaszkowe wzoru wielkiego, antepedium adamaszkowe wzoru mniejszego z pasamonami, antepedium axamitne wzorzyste stare.

Antepedia brnatne. Antepedium tabinowe złociste z gwiazdkami nowemi z frandzlą i z pasamonami złotemi. Antepedia axamitne z gwiazdkami nowemi z frandzlą i pasamonami złotemi, antepedia axamitne gładkie z pasamonami i frandzlą (współzłotem), antepedium adamaszkowe z wielkim wzorem.

Antepedia czarne. Antepedium axamitne gładkie z pasamonami i frandzlą jedwabną ze złotem, antepedium axamitne gładkie z pasamonami i frandzlą jedwabną ze srebrem, antepedium axamitne gładkie z frandzlą jedwabną bez pasamonow.

Ornaty białe. Ornat altembasowy z Kozlorogami do niego stołów 2 i manipularzy 2. Ornat teletonii krakowski z kolumną czerwoną z stulą i manipularzem. Ornat adamaszkowy z kolumną czerwoną bez stuly. Ornat adamaszkowy z kolumną takąż. Ornat adamaszkowy z kolumną brunatną z gwiazdkami złotemi, do niego tylko manipularz. Ornat teletowy w środku z kwiatkami złocistemi [k. 65], stul do niego 2 i manipularze 2. Ornat teletowy gładki także z kwiatkami złocistemi z stulą i manipularzem. Ornat złotogłowy stul 2, manipularzów 2. Ornat

⁵ *Wojciech Tomisławski h. Prawdzic, podczaszy belski, poseł na sejm (1661) i komisarz na sądy fiskalne. K. Niesiecki, dz.c., t. 9 s. 91.*

⁶ *Kozlorogi herb rodziny Zamojskich.*

adamaszkowy z pasamonem złotem i stułą i manipularzem. Ornat axamitny wzorzysty z Kozlerogami, do niego manipularze 3, stuł 2. Ornat teletowy gładki adamaszkowy. Item hałasowych 2 z kolumnami białymi cum requisitis. Item hałasowych także dwa cum requisitis. Ornat adamaszkowy z białymi potrzebami z stułą i manipularzem.

Ornaty zielone. Złotogłowowy krakowski wzorzysty, stuł 3 i manipularzy 3. Item adamaszkowy z kolumną pstrą cum requisitis. Item adamaszkowych 2 cum requisitis. Item ałasowych dwa z kolumną brunatną cum requisitis. Item kitajczany wiotchy extra usum.

Ornaty brunatne. Axamitny gładki z kolumną teletową brzonatną, stuł 2 i manipularzy 2. Item złotogłowowy z kolumną axamitną wiśniową do niego stuła i manipularz. Item axamitny wybijanem wzorem, do niego stuła i manipularz. Item adamaszkowy według wzoru. Item ałasowych z kolumną zieloną do nich stuła jedna, manipularzów 2. Item ałasowy z kolumną białą adamaszkową. Item tabinowy złocisty z gwiazdkami, stuła jedna, manipularze 2.

Ornaty czarne. Ornatów axamitnych 2 starych z pasamonami złotymi.

Dalmatyki białe. Srebrnogłowowe białe z Kozlerogami. Item teletowe białe krakowskie. Item teletowe ze złotymi kutasami. Item złotogłowowe białe.

Dalmatyki czerwone. Dalmatyki axamitne złotogłowowe z Kozlerogami złocistymi. Złotogłowowe wzorzyste krakowskie adamaszkowe.

Dalmatyki zielone. Krakowskie złotogłowowe, item adamaszkowe z wielkim wzorem, stare.

Dalmatyki brunatne. Tabinowe ze złotymi gwiazdkami, axamitne gładkie z kutasami, adamaszkowe z kutasami moru wielkiego, stare.

Dalmatyki czarne. Axamitne gładkie stare, drugie także axamitne [k. 65'] gładkie nowsze.

Kapy białe. Srebrnogłowowe z Kozlerogami, haftek srebrnych w zapięciu dwie parze, u szczytu haftek 5 pozłocistych, item złotogłowowa biała u zapięcia haftek para srebrnych, u szczytu haftek 3 a 3 kótek. Item teletowa gładka krakowska w zapięciu, dwie haftce i dwa kolce srebrne na białym dnie złocistym axamitem florizowana.

Kapy czerwone. Axamitna złocista z Kozlerogami haftek u zapięcia dwie parze pozłocistych, u szczytu 3 kolce także pozłociste. Item złotogłowowa morzysta krakowska u zapięcia haftek dwie parze srebrne. Item adamaszkowa, item kanchowa z białem morem, w której do chorych chodzą, w tej haftki 3 srebrne.

Kapy zielone. Złotogłowowa morzysta krakowska, haftek dwie parze u zapięcia. Adamaszkowa stara z lizurami pstremi.

Kapy brunatne. Axamitna gładka kitajką podszyta ibrzegami, haftek u zapięcia dwie, wielkich koleczek u szczytu pięć srebrnych. Złotogłowowa z burem morem stara długa. Item ałasowa nadstarzała. Item tabinowa złocista z gwiazdkami złotymi, haftek dwie parze u zapięcia, u szczytu trzy parze. Item tabinowa drobnego moru kraje zielone teletowe, haftka i kołko jedno u zapięcia.

Kapy czarne. Axamitna gładka nowa, kitajką podszyta, druga tejże podobna.

Alby. Alb z koronkami złotymi trzy. Alb z koronkami wielkimi 4 z rzeźnieniem szyciem różnego płótna. Item 10 alb starych do pospolitego używania. Item komeżek dla chłopiąt starych 5, z których mało co jest dobrych, humerał z koronkami jeden, bez koronek 14. Pasów 8.

Pontyfikalia. Mitra biała teletowa stara. Mitra biała teletowa nowa. Mitra czerwona teletowa, brunatna teletowa. Kitajka do infuł zielona, kitajka także druga zielona nowa z koronkami złotymi. Mitra złotem haftowana, quasi haftowane

srebrne 9. Tunicelle adamaszkowe białe, drugie stare kitajkowe. Czerwonych [k. 66] kitajczanych para. Brunatnych kitajczanych para. Rękawiczek białych dwie parze. Rękawiczek czerwonych dwie parze. Tibialia białe haftasowe, czerwone i brunatne kitajczane. Sandalia feletowe białe, axamitne czerwone. Gremiał czerwony cum nomine Iesu. Gremiał stary atlasowy, biały, haftowany. Operimenta na krzeselko złotogłowe białe z węzłówką takimże. Czerwone axamitne z kwiatkami haftowanymi złotem z węzłówką axamitnym. Item adamaszkowe czarne także z węzłówką.

Obrusy na wielki ołtarz. Obrus rąbkowy subtelny z koronkami złotymi już niedobry. Item obrusów różnych z różnym szyciem jedwabiami i złotem 7.

Tuwałnie. Rąbkowa z czerwonym szyciem z lazurowym i czerwonym szyciem 3, czerwonym szyciem pstra już niedobra 4, z forbotkami, kratkami i z blaszką 5. Jedwabnica zielonem jedwabiem i złotem przerabiana 7 i 8. Tuwałnie bogate nowe dwie rąbkowe z kwiatami różnymi jedwabiem szyte po x. dziekanie.

Bursy białe. Burs różnych srebrnogłowych 3. Item bursa haftowana złotem i perłami cum nomine Iesu we dwu seriach. Item srebrnogłowych starych 2 cum effigie s. Ioseph et s. Rochi. Item bursa biała ze srebrem na złocie z obrazem Najśw. Panny, sub cuius pedibus luna perłami sadzona od x. dziekana. Item druga bursa od tegoż x. dziekana.

Bursy czerwone. Atlasowa szkarłatna haftowana cum effigie B.M.V. Item różnych burs z różnym haftowaniem numero 8.

Bursy zielone. Axamitna i haftowana z perłami cum effigie Salvatoris, druga także cum eadem effigie. Item trzy haftowanych we złote gwiazdy.

Bursy brunatne. Teletowa z krzyżem pasamonowym. Item haftasowa ze złotymi kwiatami, item haftowana cum nomine Iesu w koronie cierniowej, item starych 2 [k. 66].

Bursy czarne. Złotogłowa złotem haftowana haftasem podszyta. Item 6 jedwabniowych.

Vela: zielonych 4 siatkowych, a piąte taftowe kitajczane. Vela brunatne 6, a jedno szyte kitajczane cum Agno Dei. Vela czarne kitajczane z crucifixem adamaszkowe, tabinowe z koronkami złotymi, kitajczanych taftowych 3.

Purificatoria wszystkich numero 80. Poduszki: biała srebrnogłowa z perłami, zielona złotogłowa, zielona adamaszkowa, brunatna szyta srebrem, brunatna pialnula. Ręczniczków numero 3. Vela na puszkę białe jedwabne dwie z białem szyciem stare. Błękitne kitajczane szyte, zielone kitajczane z trefami złotymi. Rąbkowe złotem szyte, adamaszkowe stare czerwone z trefami haftowanymi złotem.

Cooperimenta. Spoliał czarny axamitny w koło dupla biała, velum brunatnego na formy kanoniczne sztuk dwie. Koberzec wielki przed wielkim ołtarzem. Koberców cztery, opony do tabernaculum haftowane na czerwonym atlasie sztuk 4. Firanków 2 złotogłowych białem podszytych atlasem wzorzystym. Baldachin biały kitajczany stary, brzegi taftowe białe szyte. Baldachin drugi czerwony. Przykrywadła do marek sztuczek 7. Sukiemek czerwonych kromasowych 2. Zasłon wielkich zielonych na obrazy wielkie w chórze wielkim nad formam będące 4, przy kracie w zakrystyi 2 także zielone, obie adamaszkowe żółte i czerwone strofy na kaplicę przy zakrystyjej. Cała adamaszkowa zasłona biała na obraz wielki Annuntiationi B.M.V. przy zakrystyjej. Przykrycie na kredens axamitne czerwone. Item baldachinowe nakrycie, zasłon na wielki ołtarz dwie sztuce, zielonych wielkich kromasowych. Sukno przed wielki ołtarz stare czerwone. Sukno czerwone na stolki, sukno pod stolki [k. 67] sukno pod stolki także czerwone. Sukno czarne przed wielki ołtarz

stare. Pod stolki kir czarny. Sukno czerwone na szufladach pod ornaty. Sukno czarne na katafalki złe, sukno białe pod wielki ołtarz anno 1669 sprawione. Tafty białych 3, czwarta zielona, ale stara. Tafta kitajczana zielona ze złotem koronkami.

Materie różne. Axamitu czerwonego, złocistego z kozłami sztuka na sążeń. Chorągiewka czerwona adamaszkowa. Dwie sztuczki altembasu były od ornatów, które na poprawę. Frandzle czerwonej na sążeń tafty białej na cztery sztuk. Teletu czerwonego na trzy kawalec, kutasów od dałmatyk tak czarnych, białych i czerwonych — węzeł. Pasamonów sztychowych na deszczkach zwinionych sztuk dwie. Pasamonów zwinionych na deszczkach sztuk trzy. Kitajki czerwonej kawalec. Płotna czarnego kawalec. Stola brunatna zła. Frandzle czerwonej ze złotem kawalec.

Księgi. Agendy dwie, mszał na srebro oprawiony jeden. Mszałów starych 6, nowy w czarnej oprawie korobanowej jeden, drugi nowy w czerwonym safianie. Graduał jeden staroświecki. Antyfonarzów dwa wielkich nowych. Psalterzów dwa starych. Antyfonarzów dwa starych. Brewiarz wielki w srebro oprawny w safianie czerwonym dla imc pralatów zażywania. Diurnał in 4° w czarnej oprawie między klerykami in usu zostaje. W zakrystyi relikwie w szafie trumienek trzy axamitem czerwonym obitych. Item dwie obite lamą białą w kwiaty. Item skórzana trumienka jedna. Item szklona krasztalowa w różańcu axamitem czerwonym obita. Takież trumienki w pańskiej kaplicy. W ołtarzu wielkim trumienki dwie etc.

Custodiae sive pallae. Pal białych różnych 12, czerwonych różnych 6, zielonych numero 3, tabinowe zielone ze złotem kwiatkami i ze srebrem z pasamonem złotem brunatnych 4, piąta teletowa, szósta axamitna ze srebrnymi potrzebami, czerwonych 5, białych różnych 14, piętnasta [k. 67] z crucifixem perłowym perłami haftowana od x. dziekana.

Corporalia. Z koronkami wielkimi 3, z mniejszemi koronkami 15, z rzeźnieniem 1. Bez koronek 1, w cyborium jeden, bogaty z koronkami wielkimi od x. dziekana Unikowskiego. Subcorporalia albo szyrzynki starych 5, których już zazwyczajnie nie można. Vela na kielichy białe haftowane złotem na płótnie, szatlosowe haftowane, kitajczanych dwoje różnemi jedwabnemi, płóciennych dwoje cum nomine Iesu et Maria. Białe jedwabniowe z koronkami złotymi i krzyżykiem złotem.

Srebro w kaplicy Pańskiej.

Na samym ołtarzu na środku na gradusach axamitnych stoi serce z czarnego drzewa smicerską robotą, u spodku insignia trzy copie srebrne białe, między niemi linia dzieląca, drugie insygnie, które jest takowe: mosiądz ze spodu, we środku gwiazda, na wierzchu na kształt strzały z oszczepem, tylko u końca gwiazdę okrywając dotykają się rogów miesięcznych, w koło tego koła na kształt laurowego wieńca srebrne. Po bokach anieli trzymający serce, srebrni klęczący na zwysz trzy ćwierci łokcia ze skrzydłami z rączkami i nożkami całemi. We środku serca tego Wierczera Pańska srebrna wybijana otworzysta, bo jest dziurka, gdzie ma kluczycz wchodzić. Koło tego serca jest kwiatków różnych białych srebrnych 11, po brzegach samego serca promienie z obu stron srebrne złociste. Na wierzchu Pan Jezus stojący srebrny, trzymając w prawej ręce świat z krzyżykiem, w drugiej złocistą zniczkę amoris Dei, nad którego głową złocisty promień po włosach śladzym sercem, baldachinek jedwabisty w kwiatki miotane, do koła koronki białe płócienne, na wierzchu tego baldachinu gałka srebrna kręcona z effibami. Po bokach nad relikwiami nakrycie axamitne haftowane ze trzema kopicami i cum malo granalis między kopicami, na których [k. 68] i baldachiny takoweż, w których po bokach po parę gałek prostych okrągłych, a na wierzchu po jednej kręconej z essami, także srebrne. Na boku obraz Najśw. Maryi Panny Lauretańskiej przybity nad relikwiami, na któ-

rem rama listwą złotem haftowaną i jedwabiem czerwonym szytą. Zasłonka tabinku obłoczystego z koronkami do koła szychu weneckiego i płoteczek także obłoczysty na wierzchu nad prętem. Na głowie Panny Najśw. korona cesarska troista miejscami złocista. Zausznice perłowe w gruszkę robione. Na piersiach parę sznureczków pereł drobnych, w których wisi sztuczka mała gwiazdkową robotą srebrna miejscami złocista, a we środku rubineczek. Także i druga troista białej roboty, między diamentkami czeskimi, znowu na piersiach manele robowe w kostkę robione mieszane perłami. Agnusków trzy, jeden kryształowy, na jeden stronie słożony, we srebro oprawny złocisty, drugi takiż złocisty w promienia, trzeci s. Klary za szkłem weneckim, rogowy biało we srebro oprawny. Na głowie P. Jezusa korona złocista. Pan Jezus w rękach trzyma świat biały, prążki po nim złociste. Wota większych numero 14, mniejszych 13. Lubka złocista przy jednej tablicy. Paciencie drotowe, w których dziesiątki drotu kręconego srebrnego, przy nich sztuczka przyszpiloną srebrną. Na drugiej stronie na obrazie s. Kazimierza i Najśw. Panny korona złocista, druga u Pana Jezusa.

W kaplicy akademickiej aparaty.

Ornat biały axamitny, wzorzysty z kolumną tabinową wzorzystą z stułą i manipularzem. Biały adamaszkowy stary ze wszystkim haftłasy, wzorzysty z kolumną czerwoną i stułą i manipularzem. Czerwone: ornatów cztery czerwonych, różnych materyi z manipularzami i stułami. Ornaty brunatne [k. 68'] Adamaszkowy barszczowy z kolumną adamaszkową czerwoną z wszystkim. Hędzony z kolumną zieloną ze wszystkim. Ornaty zielone: numero trzy z stułami i manipularzami. Ornatów czarnych także 3 z różnymi materiami także ze wszystkim.

Antypedii białych dwoje; czerwone jedno, brunatnych dwoje, czarne axamitne jedno, zielone jedno.

Obrusów różnych wyszywanych różnym jedwabiem i ze złotem numero 7. Tuwałni dwie. Ręczniczek jeden, skrzynka jedna, alb dwie z humerałami, kilim turecki, kobierców na ścianach wielkich 5, kobierzec stary na gradus, item kobierzec wielki z Akademiej przyniesiony, kobierców małych starych 6, małych kobierców po nieboszczyku x. Foltynowiczu⁷ 4.

Srebro. Lichtarzów srebrnych 2, kielichów z patenami srebrnych złocistych 2, lampeczka srebrna, ampułki, krzyż czarny, corpus srebrne z sniczkami.

Mosiądz. Lichtarzów stojących 2, te podłamane. Item stołowych 2, jeden złamany. Item lichtarzów 2, item przed s. Kazimierzem lichtarz, item lichtarzów cynowych 2.

Burs różnych 5. Korporałów 4, vela różnych 10, item votum złotem haftowane, purificatorii 15, wtoreczka jedna, pas jeden, poduszek dwie. Mszał czarny srebrem oprawny stary, item mszał nowy.

Obrazy. Obraz Najśw. Panny na blasze w hebanie, przy którym srebrnych metalów złocistych 8. Agnusków dwa na srebrze. Łańcuszek pancierzowy złoty, krzyż złoty emaliowany Pereł drobnych sznurków 3, paciorków srebrnych odlewanych 80, złocistych srebrnych 7, osmy wielki. Puklików srebrnych 7, koralów sznurerek 1. Theca tego obrazu gruszkowa ze sreber i sedes. Obraz s. Kantego w ramach złocistych z kratą drotową, na którym wota te: tablic srebrnych 7, nóżka srebrna, łańcuch w ogninka, drugi pancierzowy z krzyżyków, paciorków cztery, miesiąc

⁷ Foltynowicz Marcin, profesor Akademii Zamojskiej (1625) — analogii, poetyki, etyki, prawa, kilkakrotny rektor tejże uczelni (1639—1663). Za piątego rektoratu Foltynowicza Akademia Zamojska otrzymała od pap. Innocentego X wydział teologiczny (1648); po śmierci żony przyjął święcenia kapłańskie i w 1662 został kanonikiem zamojskim. Zmarł 11 I 1663. K. Lewicki: Foltynowicz Marcin. W: Pol. słow. biogr., t. 7 s. 50 n.

srebrny 1. [k. 69] Agnusków różnych 10, relikwiarz wielki, kryształ kwadratowy w srebro oprawny. Agnus wielki w srebro oprawny. Zasłona kitajczana papuza. Innych obrazów 6, św. Jerzego i Najśw. Panny jednakowe w ramach złocistych. Crucifix drewniany na ołtarzu. Obraz Anioła Stróża za katedrą. Ramy srebrne dwie, jedne na obrazie b. Jana Cantii, drugie na obrazie wielkiego ołtarza. Kitajka czerwona karmazynowa z frandzlą czerwoną. Tumba szklana, w której relikwie s. Cantii i togi particula.

Regestrum supellectilis capellae s. Nicolai et capellae ss. Trinitatis.

Ornaty kaplice św. Mikołaja.

Ornat biały adamaszkowy z kolumną czerwoną atlasową, drugi biały adamaszkowy zły z potrzebami złotymi. Czerwony wzorzysty adamaszkowy z potrzebami białymi. Czerwony pstry z kolumną atlasową zieloną. Czerwony axamitny w kostkę z potrzebami błękitnymi. Fiałkowy wzorzysty, czarny axamitny z kolumną Piwowskiej wielkie. Czarny axamitny z potrzebami czarnymi. Czarny sajanowy z potrzebami blaszkowymi, te wszystkie mają styły i manipularze.

Antepedia białe adamaszkowe Najśw. Panna w promieniach. Białe adamaszkowe stare, czerwone atlasowe, stare axamitne. Obrus rąbkowy różnym jedwabiem szyty w kwiaty ze złotem. Item prostych 2, tuwalni 3 różnym jedwabiem szyte, szynenka stara jedwabiem złotem i blaszką haftowana.

Srebro. Kielichów dwa, jeden biały z patyną także białą, drugi złocisty z takową patyną. Lampa srebrna nie wielka. Gałek na sznur do lampy srebrnych 4, korporałów 9, purificatorii do obydwu kaplic numero 20.

Bursy: bursa mała, biała, stara, na niej Najśw. Panna haftowana, bursa biała atlasowa w krąg frandzlą złotą, adamaszkowa czerwona wzorzysta do [k. 69] koła z apanamonem białym. Bursa czerwona atlasowa z potrzebami stylu weneckiego. Bursa czarna axamitna, na której imię Jezus. Błękitna atlasowa z potrzebami białymi. Pall różnych 4, vela różnych 5, chusteczka pstra w paski.

Aparaty kaplice św. Trójcy.

Ornat biały nędzony z potrzebami jedwabiu żółtego i z białym. Atlasowy czerwony z potrzebami zielonymi. Fiałkowy axamitny w kostkę z potrzebami białymi blaszkowymi. Błękitny axamitny także w kostkę z potrzebami czerwonymi. Czarny z strzyżonego axamitu z potrzebami pstremi zielonego i białego jedwabiu. Muchacetowy wiśniowy prosty z potrzebami białymi, kitajkowy błękitny z kolumną pstrą hędzoną, fiałkowy nowy moriisego axamitu z białymi potrzebami et requisitis.

Antepedia wszystkich różnego koloru 7, obrusów: obrus nowy z koronami jaśniebnymi, obrus stary cienki czerwonym jedwabiem szyty w koło, a we środku imię Jezus. Obrus w kostki stary, obrusów z koronkami małymi 2. Vela różnego koloru i różnym jedwabiem szyte 5. Bursa biała atlasowa w krąg z frandzlą żółtą z fiałkową. Axamitna nowa z białymi potrzebami. Błękitna adamaszkowa. Korporał, tuwalnie, szerzynka rąbkowa z koronkami, alba, humerałów 2. Obicia na ściany kiryjkowego błękitnego z białem prętów 23 złe, kobierców białych 2, czerwonych 6, velum quadragesimale na ołtarz s. Mikołaja, grube płocienne czarne z krzyżem białem. Sukno na gradus czerwone pakliowe, sukno do kaplice s. Trójcy na gradus czerwone, falendyszowe. Lampa u św. Trójcy blaszana. Mszał jeden, mszał drugi requialny, te obydwa należą do s. Mikołaja.

Regestrum capellae ss. Rosarii.

Srebro. Kielich srebrny złocisty, u którego na przodzie główki aniołów trzech z patyną pozłocistą. Lichtarzów 4, para większych, para mniejszych. Krzyż srebrny złocisty z koralami. Pacyfikał srebrny biały w promieniu. Blacha na obrazie [k. 70],

w obrazie w ołtarzu dokoła wybijane kwiaty. Blacha pod obrazem wąska długa na łokci półtora w kwiaty wibijana, na której między kwiatami nomen Jesu et Mariae. Na obrazie mniejszym, który się w procesyję nosi po ramach z obu stron kwiatków rozmaitych 20, narożniczek 8. Na tymże obrazie koron dwie złociste na jednej stronie, na drugiej stronie nad głową s. Dominika promienie białe i Pan Jezus podaje s. Dominikowi lilią białą srebrną. Na wielkim obrazie w ołtarzu korony złociste z kamieniami różnemi, na wierzchu korony wielki krzyż złoty diamentu czeskiego. Miseczka srebrna złocista z ampułkami złocistemi. Mszał oprawny we srebro, u którego gwiazdeczki jednej nie dostaje. Gałek para do baldachunku małego. Vota różnych numero 15, lampa srebrna.

Obraz w ołtarzu. Na obrazie sukienka teletowa haftowana wszystka złotem i perłami, u Najśw. Panny zausznic para szczerozłotych z diamentami, u Pana Jezusa sukienka złota robiona w kwiatki miotana. U kołnierza tejże sukienki 5 sztuk złotych z rubinami i perłami. Na szyjej Najśw. Panny łańcuszek złoty w ogniwka, pereł dwa sznury i sztuczka na kształt serca biała we złoto oprawna. Na tymże obrazie zasłona haftasowa szkarłatna z płótkiem, w wierzchu złotem i srebrem haftowana. Łublia srebrna złocista nad koroną Najśw. Panny, korale w ręce Najśw. Panny z perłami, dziesiątki złociste rżnięte, których numero 6. Na obrazie małeńka u Najśw. Panny zauszniczka czeskich diamentów i krzyżyk na piersiach srebrny. Relikwiarz biały nowy wielki od Księżny Najjaśniejszej, u którego we środku biskup jakiś święty. Różnych zaś relikwiarzyków starych 15. Znowu zaś drobnych w rogu oprawnych i we srebrne 5.

Obiecie. Naprzód zasłona haftasowa nowa zielona na postne zasłonienie ołtarza, obiecie haftasowe zielone w prąszki żółte sztuk po dwie. Drugie stare kiryjkowe złotogłowowe na wszystką kaplicę, Kobierców i używanych i starych para, nowszych para [k. 70'] Chorągiew do procesyi wielka czerwona z obrazami, na jednej stronie Najśw. Panny Różańcowej, na drugiej apostołów dwanaście. Na obraz mała zasłonka papuzego harasu, z takiemiz koronkami jedwabnemi w krag. Sukno na gradus z brzegami czerwonemi w kwiaty.

Obrazy. Obrazów różnych kaplicznych numero 10. Prócz tego co na ołtarzu i do procesyjnej, obrazków moskiewskich 3, jeden z nich z kamykami.

Cyna. Lichtarzów par dwie, dzwonek dwa.

Ornaty. Ornat teletowy biały z kolumną białą teletową w kwiaty ze srebrnemi potrzebami ze wszystkiem. Biały teletowy gładki z potrzebami srebrnemi ze wszystkim. Biały złocisty w drobne kwiatki miotane, kolumna na srebrnym dnie, jedwabiem haftowana z herbem Najjaśniejszej Księżny Jej Wysokości z potrzebami złotemi bez stuły i manipularza, adamaszkowy biały z kolumną pomarańczową z potrzebami pstremi ze wszystkiem. Adamaszkowy szkarłatny wszystek z potrzebami takiemiz ze złotem z stułą i manipularzem. Aftasowy karmazynowy wszystek z potrzebami zielonemi ze złotem z stułą i manipularzem. Axamitny czarny z kolumną białą adamaszkowy z stułą i manipularzem.

Vela różne i wyszywane różnem jedwabiem i złotem numero 10, burs różnych 3, pał różnych 3.

Antepedia różnego koloru jedwabiami i złotem haftowane 7; plosek do relikwii adamaszkowy szkarłatny, drugi adamaszkowy lazurowy. Zasłanka kitajkowa zielona do obrazu na post. Baldachin szkarłatny z frandzłą szkarłatną ze złotem co nad relikwiami bywa.

Obrusy. Obrusów różnych, tak rąbkowych jako i szwabskiego płótna różnym jedwabiem, złotem i srebrem wyszywanych także i białem szyciem numero 21. Tu-

walni różnych jedwabiem, złotem i srebrem szytych numero 8. Szerzynek różnych 8, bakrelniczka dwa mają.

Drobniagi. Poduszeczka pod mszał z jednej strony złotogłowowa, po drugiej teletowa. [k. 71] Druga tabinowa zielona, miotana w kwiatki jedwabiu różnego. Dwie sztuce teletu, adamaszku szkarłatnego sztuczka, frandzli karmazynowej ze złotem sążeń. Czamletu czarnego kawalec. Ręczniczków płóciennych dwa, trzeci stary. Kocielek do procesyi, na niem velum stare kitajkowe. Łopaty do procesyi, szafa do schowania aparatu i srebra z szufladami. Szafa w kaplicy zamczysta, w której się skrzynki chowają z pieniędzmi. Szafa, w której się chowa chorągiew procesyjonalna. Kap, w które się bracia na niedzielę ubierają 40, skrzyń do schowania ich 2, książek 4, jedna biała z brzegami złotymi, w której się wpisuje bractwo, druga „Ogród różany” w czerwonej oprawie, wreszcie w której się wpisują podczas elekcyjej starsi bracia procuratores i inni promotores bractwa tego. Książeczka do odprawiania różańca. Poduszeczka znowu złotogłowowa czerwona, znowu nowa atlasowa w kwiatki miotane.

Summa pecuniaria Vblis Capituli et Almae Academiae Zamoscensis.

1° Ioannis Zamoyski cancellarii Regni⁸:

Pro monte pietatis	12 000	Te J.P. Wojewoda wziął był i asekurował super omnibus bonis.
Pro villa nova professoribus emenda jako w fundacyj Akademijej	12 000	J.P. Wojewoda super omnibus bonis asekurował.
Summa [flor.]	24 000	

2° Illmi Thomae Zamoyski cancellarii Regni⁹:

Praebendariorum in capella		J.P. Wojewoda asekurował in omnibus bonis.
Transfigurationum	50 000	
Vicariorum duorum	2 500	Zapisane na Lipsku ¹⁰ .
Capitular. Chmielecensium	3 000	Zapisane na Lipsku.
Mansionariorum Kislicii	1 600	Tamże na Lipsku.
Simonide ¹¹ pro theologo	13 000	IMP Kanclerzyna erexit. J.P. Wojewoda assecuravit.
Sinaxistarum	2 500	JP. Kanclerz instituit, JP. Wojewoda inscribit super omnibus bonis.
Summa [flor.]	80 600	

3° Illmae Catharinae Zamoyska castellanidis¹²:

Pro seminario duae villae Pniówek ¹³ et Kawęczyn ¹⁴ redditus annuus	2 000	Imci Kanclerzyna fundowała, asekurował J.P. Wojewoda.
Summa Nietyxae ¹⁵ pro sacellano ad capellam Ss. Trinitatis	3 000	
Summa duae villae et [flor.]	5 000	

⁸ Jan Zamoyski, zob. dokum. nr 1 przyp. 2.

⁹ Tomasz Zamoyski, zob. dokum. nr 8 przyp. 7.

¹⁰ Lipsko, wieś, pow. Zamość, wojew. lubelskie.

¹¹ Szymon Simonides (1558—1629), poeta, humanista, ok. 1587 zbliżył się do rodziny Zamoyskich. Jan Zamoyski w 1593 zlecił mu zorganizowanie Akademii w Zamościu. Nobilitowany w 1590 przybrał nazwisko Bendoński. Zmarł w Czernięcinie 5 V 1629.

¹² Katarzyna Zamoyska, zob. dokum. nr 21 przyp. 4.

¹³ Pniówek, wieś, pow. Zamość, wojew. lubelskie.

¹⁴ Kawęczyn, wieś, pow. Janów Lubelski, wojew. lubelskie.

¹⁵ Zob. dokum. nr 32.

4° Summae Illmī dñi Ioannis Zamoyski palatini Sandomieriensis 16:

Mansionariorum Jacobi Skwar- ski 17	12 000	Illmus zapisał na Liskach.
Professoris iuris canonici, theo- logi et sacellani b. Ioannis Cantii	11 500	Idem na Lipsku.
Pro doctore practico Gasparis Soley 18	30 000	Jest karta, asekurował in omnibus bonis.
Eiusdem pro bursa	16 000	Idem assecuravit.
Custodis Siekanovii 19	4 000	Super omnibus bonis.
[K. 72] Illmus ipse testamento ecclesiae legavit	10 000	

Summa [flor.] 85 750

Summa summarum [flor.] 193 350 et duae villae.

Assecuratio autem praefatarum summarum super omnibus bonis facta coram Acta Castrensis Crasnostaviensis die 6 februarii 1664²⁰. Quibus omnibus perpensis idem illmus et rdmus dñus visitator tale decretum reformationis reliquit²¹.

Nr 4

Wizytacja kolegiaty i jej inwentarz.

Zamość, 24 IV 1765.

**Or. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 87. Status collegiatae Zamoscensis exter-
nus cum inventario sacrae supellectilis ad edictum pro visitatione generali illmi
excelmi et rdmī Valentini Francisci Salesii comitis de Ossiny Wężyk, ep. Chelm.,
nominati Premisl. — per Melchiorem Joannem Kochnowski, UJD et eiusdem fa-
cultatis decanum, archidiaconum cathedralem et officialem generalem Chelensem,
ecclesiae praedicta collegiatae neointroductum cusstodem, anno Domini 1765 die
24 aprilis peractus s. 2—51 (Poszyt pap., przy końcu pieczęć biskupa W.F. Wężyka
wyciśnięta przez wosk z własnoręcznym jego podpisem).**

Zamoscium. Civitas ac fortalium sedesque Ordinationis Zamoscensis, haereditaria illmorum Zamoyscorum, cuius ad praesen haeres illmus Clemens Antonius in eodem Zamoscie ordinatus Zamoyski palatinus Lublinensis, capitaneus Ploskieroviensis, sacrae regiae et reipublicae colonellus¹.

Ecclesia haec insignis collegiata Zamoscensis ab illmo olim Ioanne Zamoyski supremo cancellario Regni² anno Domini 1580 fundata et dotata, per rempublicam et bullas summorum pontificum approbata, extracta est in honorem et titulum divi Thomae apostoli et testis Resurrectionis Iesu

¹⁶ Jan Zamoyski (1627—1665), 3 ordynat, general ziem podolskich (1637), krajczyz koronny (1653), podczaszy koronny (1655), wojew. kijowski (1658), a następnie sandomierski (1659). Zonaty w 1658 z Marią Kazimierą de la Grange d'Arquien. W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 136.

¹⁷ Jakub Skwarski, zob. dokum. nr 22 przyp. 22.

¹⁸ Kasper Solski, doktor medycyny i filozofii, profesor fizyki (1615), kilkakrotny rektor Akademii Zamoyskiej (1616—1633). Zmarł w 1633. Wiadomość o profesorach s. 38, 105 n.

¹⁹ Sebastian Siekanowicz, doktor obojga praw, profesor prawa cywilnego (1616), kanonik a następnie kustosz (1639) kapituły zamoyskiej, proboszcz w Wilkołazie. Zmarł w 1656. Wiadomość o profesorach s. 38, 106.

²⁰ Dokumentu tego nie ma w Castren. Crasnostavien. (WAP Lublin, 4 (Relationes), oraz Castren. Crasnostavien. Inscriptiones (WAP Lublin, 8) i Castren. Crasnostavien. Decreta (WAP Lublin, 1).

²¹ Zob. dokum. nr 49.

¹ Klemens Antoni Zamoyski (1747—1767), 8 ordynat, starosta ploskirowski i tarnowski. W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

² Jan Zamoyski, zob. dokum. nr 1 przyp. 2.

Christi, consecrata vero per illum Ioannem Baptistam Zamoyski³ episcopum Premisliensem die 18 novembris anno Domini 1637, cuius anniversaria dies dominica 25 post Pentecosten assignata celebratur. Ius patronatus huius ecclesiae serviens est illmis heredibus in Zamoscie ordinatis Zamoyscensibus, nec non eodem iure patronatus passivo gaudet ipsamet collegiata Zamoscensis candidatus de gremio sui ilmo patrono offerendo.

Indulgentiae huic ecclesiae concessae sunt perpetuis temporibus pro quovis festo Salvatoris, Beatissimae, Apostolorum et praecipue pro festo divi Thomae apostoli patroni istius ecclesiae et Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae [s. 3], tum ratione rosarii quavis dominica mensis atque pro festo Circumcisionis Christi Domini. Indulgentia plenaria ad decennium Quadraginta horarum.

Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum asservatur in ciborio maioris altaris competenter, bene clauso, suppositis binis corporalibus, cuius renovatio frequenter fieri solet. Pyxis in eodem ciborio est una maior intus et extra deaurata cum operculo similiter deaurato. Pyxis altera itidem cum operculo ad deferendum Sanctissimum Sacramentum ad infirmos. Pyxis rotunda intus deaurata, item altera minor similiter deaurata intus ad infirmos. Pyxis quadrata cum operculo per modum arcis, qua utitur ecclesia tantum in Coena Domini ad conservandum et portandum Sanctissimum Sacramentum.

Reliquiae sacrae seorsivo registro specificatae publicae venerationi qualibet dominica post festum s. Stanislai episcopi et martyris exponuntur et habentur in pluribus arculis aureis, argenteis, ligneis etc. bene clausis et obsigillatis, a quibus claves una cum clavi a ciborio in sacristia asservantur.

Fons baptismalis in structura aenea vulgo spiżowa per illos fundatores comparata, ante capellam literatorum in choro maiori a parte sinistra firmiter sita. Alter fons in columna concavus ex opposito capellae s. Adalberti bene clausus; aqua lustralis in labeti aeneo anno currenti benedicta munda asservatur. Olea sacra ibidem, ubi fons in vasis duobus asservantur.

Anniversaria in hac ecclesia per praelatos et canonicos, vicarios et reliquos presbyteros ansolvuntur in anno haec:

1° pro anima Georgii Zamoyski episcopi Chelmensis⁴ a flor. Polon. 1 000 in synagoga Janoviensi⁵ locatis.

2° [s. 8 i 9] Pro anima Laurentii Sikorski decani infulati Zamoscensis⁶ a flor. 1 000 in synagoga Zamoscensi locatis.

3° Pro anima Thomae Ormieński decani Zamoscensis⁷ a flor. 1 000 in eadem synagoga Zamoscensi locatis.

4° Pro anima Thomae Gruszewski canonici Zamoscensis⁸ a flor. 1 000 in lapidea spectabilis olim Doroszewski locatis.

5° Pro anima Iacobi Arakielowicz decani Zamoscensis⁹ a flor. 2 000 in bonis Romanów¹⁰ olim gnosi Kurowski locatis. Ab his non percipitur census et anniver-

³ Jan Chrzyciel Zamoyski, dominikanin, biskup bakowski (1633), następnie przemyski (1649) i łucki (1654). Zmarł w 1655. W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

⁴ Jerzy Zamoyski, zob. dokum. nr 15 przyp. 2.

⁵ Janów Lubelski, miasto pow., wojew. lubelskie.

⁶ Wawrzyniec Sikorski, zob. dokum. nr 57 przyp. 8.

⁷ Tomasz Ormieński, zob. dokum. nr 83 przyp. 3.

⁸ Tomasz Gruszewski, kanonik zamoyski fundi Wozanowski (1718), prepozyt kościoła św. Katarzyny w Zamościu. Zmarł w 1757. F. Stopniak, dz.c. s. 187.

⁹ Jakub Arakielowicz, zob. dokum. nr 81 przyp. 4.

¹⁰ Romanów, wieś, pow. Hrubieszów, wojew. lubelskie.

sarium non absolvitur, sed exvinculando conscientiam sui hanc summam vble capitulum cessit adm. rdis patribus missionariis domus Crasnostaviensis, cum hocce onere et obligatione, ut iidem patres duo anniversaria quolibet anno absolvant.

6° Pro anima Mathiae Pawołowicz decani infulati Zamoscensis¹¹ a summa 2 500 in synagoga Zamoscensi locatorum.

7° Pro anima Barbarae Lendzina a flor. 400 in domo quondam Lewkiewiczow ante scholam iudaeorum locatis, domus tota collapsa et census non percipitur.

8° Pro anima Casimini Kempski¹² a flor. 300 in synagoga Janoviensi locatis.

9° Pro animabus Stanislai et Helenae Morelowskich a flor. 1 600 in eadem synagoga locatis¹³.

10° Stanislai Szklarz in domo Nowy Świat flor. 300.

11° Rdi Dembiński flor. 100.

12° Rdi Pelczyński flor. 200.

13° In bonis Maciakowicz flor. 200.

14° [s. 4] In medio laneo flor. 200.

15° In bonis Brodecki flor. 100.

16° In bonis Brodecki flor. 100.

17° Perillis Andreae Szynglarewicz¹⁴ apud mgncum Grabiński flor. 1 000.

18° In aula olim mgnei Zelski commandantis fortalitii Zamoscensis ante scholam iudaicam extructa et aedificata pro votivo sacro qualibet feria quinta in capella Transfigurationis Christi Domini cantato flor. 3 000. Haec aula nunc desolata et vix ex ea iudaei flor. 100 in eadem manentes exsolvere possunt, immo iam diruta est et census nullus percipitur¹⁵.

[s. 8] summae pro cera, vino, saevo et aliis necessitatibus tum pro restaurandis apparatus ad sacristiam pertinentes:

1° In synagoga Zamoscensi flor. 1 000.

2° In pretorio Zamoscensi flor. 1 500.

3° In domo Grzegorzewskich alias in fornice Dubińskiego flor. 600.

4° A perilibus canonicis in Chmielek¹⁶ fundatis quolibet anno flor. 100.

5° A praeposito Ssmae Trinitatis flor. 70.

6° Praepositus mansionariorum debet dare flor. 40, hos non persolvit, quia loco horum a summa capitali flor. 500 mansionariis [s. 9] praetorio Zamoscensi inscriptum, percipitur census videlicet flor. 35.

7° Ex capella rosariana flor. 24.

8° Ex capella literatorum flor. 24.

Summae in ordinatione Zamoscensi et in bonis Satejow¹⁷ capitales specificatae:

1° In ordinatione ad montem pietatis flor. 1 200.

2° Pro vicecustode flor. 4 000.

3° Pro canonicis in Chmielek fundatis flor. 3 344.

4° Pro vicariis binis flor. 2 000.

5° Ad capellam s. Nicolai flor. 4 000.

6° Ad capellam Ss. Trinitatis flor. 3 000.

7° Pro custode flor. 1 000.

¹¹ Maciej Pawołowicz, zob. dokum. nr 52 przyp. 8.

¹² Kazimierz Kempski, bliżej nie znany.

¹³ Zob. dokum. nr 82.

¹⁴ Andrzej Szynglarowicz, zob. dokum. 87 przyp. 2.

¹⁵ Od immo dopisano inną ręką.

¹⁶ Chmielek, wieś, zob. dokum. nr 6 przyp. 9.

¹⁷ Satejow, miejscowość nie zidentyfikowana.

8° Pro psalteristis flor. 10 000.

9° Pro campanili murato¹⁸ flor. 6 000.

In bonis Satejow:

1° Pro synaxistis flor. 2 500.

2° Pro capellano Netyxiano flor. 3 000.

3° Pro reparatione apparatus sacri flor. 5 500.

Summae pro obligationibus rdis vicariis inscriptae:

1° Andreae Kłopotcki¹⁹ in bonis Zielopolski flor. 1 000.

2° Ioannis Sieprawski²⁰ in lapidea infidelis Judzina flor. 500.

3° Wosinski²¹ in synagoga Zamoscensi flor. 1 000.

4° Janowski²² in synagoga Turobinensi flor. 1 000.

5° Skwarski²³ in bonis infidelis Irszowicz flor. 250.

6° Kamieński²⁴ in bonis Zwiartówek²⁵ flor. 500.

7° Pro defunctis vicariis in bonis infidelis Zelek flor. 200.

8° Czerniota in iisdem bonis infidelis Zelek flor. 300.

9° Napiorkowski in bonis infidelis Manelowicz flor. 300.

[s. 4] Pralati circa hanc ecclesiam sunt tres: decanus infulatus, scholasticus et custos, canonici primaevae foundationis sunt quatuor, canonici affundati sunt octo²⁶, distinctas foundationes et census habentes. Vicarii debent esse octo et nonus senior. Quatuor fundati in Chmielek, duo arcenses et duos decanus infulatus salariare debet; lis pendet de vicariis quinque decanalibus. Ad praesens sunt tantum fundati in Chmielek quatuor, quintus decani infulati, et sextus senior. Mansionarii seu cursistae sunt duo, tertius praepositus²⁷. Praepositi item sunt duo, unus hospitalis et alter coronae Smae Trinitatis. Capellani distincti a vicariis debent esse duo, unus literatorum, alter promotor Ssmi Rosarii, nunc vicarii harum capellarum sunt capellani. Psalteristae debent esse duo, qui die noctuque psalteria cantent, ad praesens nullus illorum est ob census non exsolutos.

Solita devotio in hac ecclesia collegiata secundum constitutiones capitulares praescripta:

Qualibet die dominica hora sexta mane [s. 5] inchoatur matutinum et cantatur totum cum laudibus. Finito matutino cursus de Beata recitatur cum laudibus et horis. Peracto cursu primum sacrum et alterum cum expositione Sanctissimi in pyxide. Solennioribus festis in monstratorio cum prosa polonico idiomate „O przენajświętsza Hostyja“ etc., tandem corona de Ssma Trinitate solenniter cantatur. Finita corona et binis missis sacrificiis, si non est in monstratorio, hoc est si non excurrit aliquod festum solenne, aut dominica mensis, cantatur prosa „Przed tak wielkim Sakramentem“ etc.

¹⁸ Inną ręką dopisano: campanile erectum est per medium de muro, summa expirat.

¹⁹ Andrzej Kłopotcki, zob. dokum. nr 44 przyp. 1.

²⁰ Jan Sieprawski, doktor filozofii, profesor teologii moralnej (1662) i rektor Akademii Zamojskiej (1670—1671), kanonik (1664) i kusztosz zamojski (1667). Był też prepozytem w Tomaszowie Lubelskim i proboszczem w Tartakowie. Zmarł 3 IX 1681. Wiadomość o profesorach s. 43, 148.

²¹ Rafał Wosiński, zob. dokum.

²² Janowski, bliżej nie znany.

²³ Jakub Skwarski, zob. dokum. nr 22 przyp. 22.

²⁴ Antoni Kamieński, studiował w Zamościu przed 1776, w tym roku otrzymał doktorat z filozofii. Wiadomość o profesorach s. 68.

²⁵ Zwiartówek, wieś, pow. Tomaszów Lubelski, wojew. lubelskie.

²⁶ Dodano ręką późniejszą: nonus est recens affundatus.

²⁷ Dodano ręką drugą: duo mansionarii desiderantur.

et asservatur Sanctissimum. Post votivum sacrum de Beata per mansionarios cantatur in capella s. Nicolai, dominica vero mensis in capella Rosariana, tandem horae canonicae videlicet prima et tertia. His finitis votivum sacrum in capella literatorum, post hoc votivum reliquae horae canonicae, hoc est sexta et nona per vicarios cantantur. His finitis aspersio et si non est aliquod festum solenne tantum processio dominicalis, tandem missa conventualis cum concione post Credo. Post concionem peragitur missa conventualis, qua finita finitur devotio matutina. Post meridiem hora secunda rosarium soleniter cantatur, finito rosario unus de dnis professoribus catechizat. Tandem cursus de Beata cum completorio. In fine vesperae cum completorio. Diebus festivis similiter excepta corona de Ssma Trinitate et catechismo.

Feria secunda vero et tertia, quarta et sexta et die sabbathi semper matutinum inchoatur hora sexta mane, tandem cursus post primarium sacrum cum expositione Ssmi in pyxide. Finito primario sacro, votiva mansionariorum (feria autem quinta primarium sacrum per praelatum vel canonicum cum expositione Sanctissimi in monstratorio et cum solenni processione, qua finita Salvum fac etc. tandem votivum sacrum in capella Transfigurationis Christi Domini. Die vero sabbathi in capella Rosariana cantatur). Post votivum sacrum horae canonicae prima et tertia, tandem pulsatur pro missa conventuali, post pulsum reliquae horae sexta et nona, quibus [s. 6] finitis missa conventualis cantatur et finitur devotio matutina. Post meridiem hora tertia datur pulsum pro vesperis, post pulsum cantatur cursus de Beata cum completorio, finito cursu vesperae cum completorio.

Capitulum generale bis in anno celebratur, unum post dominicam conductus Paschae, alterum post festum Nativitatis Beatissimae Virginis Mariae; sub tempus cuiuslibet generalis capituli absolvuntur supra specificata anniversaria. Missae conventuales diebus festivis et dominicis per praelatos et canonicos septimanatim absolvuntur, aliis vero diebus non festivis per vicarios.

Ad hanc ecclesiam iurae parochiae spectant: 1° civitas sive fortalitium Zamosc cum suburbiis, 2° villa, Zdanow, Pniowek, Lipsko, et Mokre²⁸ De his omnibus parochis nulla datur decima.

Iudaei hanc civitatem sive fortalitium et suburbia numerose incolunt, qui de consensu et privilegio illorum episcoporum Chelmensium scholam muratam amplam et altam seu synagogam habent. Fundus permultos christianorum praeoccuparunt. Familiam christianam diversi sexus et praecipue muliebris fovent. Pro recognitione ecclesiae collegiatae parochialis nil pendunt, nec tribuunt.

Ministri ecclesiae sunt septem; organarius, campanator et cantor et quatuor synaxistae atque in capella nuper per perillum olim Mathiam Pawołowicz decanum infulatum Zamoscensem fundata²⁹ habent summam capitalem flor. 18.500 pro censu in synagoga Turobinensi et Zamoscensi inscriptam.

In hac ecclesia sunt confraternitates duae, prima literatorum sive Annuntiationis Beatissimae Virginis Mariae, altera Sacratissimi Rosarii, habentes distinctos fundationes et seorsivum inventarium.

In hac civitate sive fortalitio ecclesiae sive capellae muratae sunt sex, prima Patrum Reformatorum, secunda Armaenorum, tertia PP. Misericordiae sive Bonifratrorum, quarta PP. Franciscanorum, quinta monialium

²⁸ Wsie w poblżu Zamościa.

²⁹ Maciej Pawołowicz, zob. dokum. nr 52 przyp. 6.

s. Francisci, sexta PP. Basilianorum. In suburbiis tres capellae lignae, prima Lauretanae Beatissimae hospitalis, secunda s. Crucis, tertia s. Catharinae virginis et martyris.

Hospitalia sub uno praeposito sunt duo, unum [s. 7] circa ecclesiam collegiatam, alterum in suburbio circa ecclesiam Lauretanae Beatissimae Virginis Mariae, habentia fundationes et legationes varias.

Opisanie kościoła farnego kolegiaty zamojskiej, to jest inwentar-zów et omnis supellectilis.

Kościół wszystek murowany strukturą piękną, wielki ołtarz mający versus orientem. Facyjata zaś versus occasum z ciosanego kamienia i gzemsy wszy-stkie tak intra quam extra tegoż kościoła w koło z ciosanego kamienia idące. Cmentarz w koło murem nie wysokim obwiedziony o czterech furtkach i jed-nych wielkich wrotach ex opposito facyjaty będących. Ten to kościół pod ma-łym chórem dachówką pokryty; na wierzchu tej dachówki nad wielkim ołta-rzem krzyż z Moskwy ad instar ruskiego przez fundatora wywieziony, który po rogach w samym środku i galki pod tymże wyzłacane. Nad wielkim chó-rem dachówka szara; kopuła czyli sygnaturka w środku tejże dachówki piękna i wspianała, ołowianą blachą pokryta. Na tej kopule krzyż wielki i pod krzy-żem bania, w której ma się mieścić garcy 50, suto wyzłacana. Nad kaplicami po obu stronach dach z gontów stary, reparacyi jako i dachówka nad wiel-kiem chórem potrzebują. Do kościoła drzwi wielkich dębowych, blachą grubą żelazną z herbami fundatorskimi sztabami żelaznymi mocno okutych, zamki mające dobre, jest troje. Jedne versus septentrionem, drugie ex opposito versus meridiem, trzecie versus occasum. Tego kościoła wzdłuż kroków do-nych 65, w poprzek kroków 40. Wsparty filarami ośmiu murowanemi, gru-bemi, mającemi głowy z kamienia ciosanego.

Kaplice w tymże kościele 9, dziesiąta na zakrystyją obrócona. Pierwsza fundatorska Transfigurationis Christi Domini, druga Różańcowa, trzecia kur-sowa s. Nicolai, czwarta s. Mariae Magdalena, piąta Ss. Trinitatis, szósta s. Adalberti, siódma Literatorum Annuntiationis Beatissimae, ósma Academica b. Ioannis Cantii, dziewiąta s. Ioannis Nepomuceni, dziesiąta na zakrystyją obrócona s. Crucis. Tak [s. 10] kościół cały, jako i wszystkie kaplice skle-pione. Posadzka wszędy z kamienia ciosanego, miejscami osobliwie pod chó-rem murowanem dla kaplicy i organów zła. W środku tego kościoła ambona staroświeckiej struktury hebanem powłoczona, miejscami rznięta i wyzla-cana, dosyć wspianała i wygodna. In presbyterio po oboch stronach stalla snycerską robotą propter praelatos et canonicos partim malowane, partim srebrzone, partim złocone. Niżej tych stallów, stalla vicariorum et minoris cleri wygodne.

Nad temi stallami obrazów wielkich 4 w ramach wyzłacanych. W wielkim chórze ex opposito ambony ławek dębowych propter fundatores 4, pod am-boną ławka jedna, w której nieszpory, msze św. chorałem cantores śpiewają. Na środku kościoła ławek 20, na których różne symbole malowane. Pod chó-rem ławek radzieckich 4, przed kaplicą ex opposito s. Mariae Magdalena podobnie ławki. W kaplicy Transfigurationis ławka jedna. Obrazów funda-torskich malowanych w ramach wyzłacanych 4 i grób fundatorski, na któ-rzym kamień wielki do noszenia w ramach snycerskich wyzłacanych. Ścien-nych obrazów 12 wiszących; w kursowej kaplicy ławek 2, obrazów malowa-nych i wiszących 2. U św. Trójcy stalla stare. Konfesjonałów przy kaplicach stojących 7. Obrazów w wielkim chórze wiszących różnych 12. Nad kapli-

cami wielkich obrazów przednich z ramami do muru przybitych 14. Nad małym chórem to jest nad presbiterium obraz jeden wielki do muru z ramami przybity, *ex opposito* nad organami tyleż. Niżej obrazu nad prezbiterium przybitego quasi na tarczy obraz malowany crucifix. Przy oknach w górze pod sklepieniami obrazów z ramami do muru przybitych 18. W tymże kościele okien wielkich niżej 26, kamieniem ciosanym obwiedzionych z kratami żelaznymi i kratkami *sive* siatkami drutowymi. W górze pod sklepieniem okien pomniejszych 10. Organy piękne niby na trzy części się dzielące [s. 11] o dwóch klawiaturach a o sześciu miechach; koło piszczałek snycerska robota malowana, posrebrzana i wyzlacana. Grobów wszystkich z fundatorskim 12, dziesięć wielkich, a dwa małych. Przy tym kościele dzwonnica stara i niebezpieczna; na tej dzwonnicy trzy dzwony: jeden wielki ma kosztować 60 000, drugi mniejszy, a trzeci jeszcze mniejszy i sygnaturka na kościele w kopule.

Ołtarze

1. Ołtarz wielki struktury staroświeckiej drewniany, wszystek wyzlacany, w nim obraz *divi Thomae apostoli et testis Resurrectionis Iesu Christi*; in-szych obrazów trzy. Na mniejsze murowanej konsekrowany z gradusami trzema także murowanemi. Na tej mniejsze cyborium srebrne, niżej między srebrami opisane; w tymże cyborium *asservatur Sanctissimum*, przed którym lampa wisząca *die et noctu* pali się.

2. A parte sinistra w kaplicy fundatorskiej ołtarz snycerską robotą wszystek wyzlacany w pośrodku obraz *Transfigurationis Christi Domini* mający, na mniejsze murowanej, konsekrowany z gradusami dwiema murowanemi.

3. Przy tym ołtarzu *Transfigurationis* a parte dextra ołtarz mały *Laurentanae Beatissimae* na mniejsze drewnianej, a parte sinistra podobny ołtarzyk s. *Casimiri*.

4. W kaplicy różańcowej ołtarz snycerską robotą partim niebiesko malowany, partim wyzlacany na mniejsze *de lapide integro* konsekrowany z grubemi dwiema kamiennemi, w środku tego ołtarza *imago rosariana* na drewnie *depicta*.

5. W kaplicy s. *Nicolai* staroświeckiej struktury partim malowany, partim wyzlacany, na mniejsze konsekrowany *de integro lapide*, stojący z gradusami dwiema kamiennemi; w środku tego ołtarza obraz s. *Nicolai*. A parte dextra tego ołtarza ołtarz snycerską robotą s. *Michaelis Archangeli* partim malowany, partim wyzlacany *cum mensa lignea*.

6. W kaplicy s. *Mariae Magdalenae* ołtarz snycerską robotą partim malowany, partim wyzlacany na mniejsze [s. 12] murowanej *cum portatili incluso* z dwiema gradusami drewnianemi.

7. A parte dextra tego ołtarza ołtarz snycerskiej roboty s. *Valentini*, partim malowany, partim wyzlacany *cum lapidea mensa*. Ta kaplica wszystka malowana *cum epitaphio* na marmurze Oleśnickich.

8. W kaplicy *Ss. Trinitatis* ołtarz staroświeckiej struktury wszystek wyzlacany na mniejsze murowanej *cum portatili incluso* z gradusami dwiema kamiennemi.

9. A parte septentrionali ołtarz s. *Adalberti* staroświeckiej struktury partim malowany, partim wyzlacany z mensą murowaną *sine portatili* z gradusami dwiema kamiennemi.

10. W kaplicy *literatorum* ołtarz *Annuntiationis Beatissimae* partim wy-

złacany, partim malowany cum ciborio clauso na mensie murowanej cum portatili clauso z dwiema gradusami kamiennymi.

11. A parte sinistra ołtarz s. Ioannis Baptistae stary, częścią wyzłacany, częścią malowany cum mensa lignea. Cała kaplica malowana.

12. Capella b. Ioannis Cantii ołtarz snycerską robotą, mniejszą częścią malowany, większą wyzłacany, na mensie de integro lapide konsekrowanej z gradusami trzema kamiennymi. Cała zaś kaplica malowana.

13. Capella s. Ioannis Nepomuceni tota depicta z pięcią kolumnami biało-gipsowymi, jako i cały ołtarz gipsowy z żyłkami rzadko złotymi cum mensa murata z gradusami dwiema kamiennymi.

14. W kaplicy s. Crucis obróconej na zakrystyją, do której krata drewniana, ołtarz snycerskiej roboty wszystkie wyzłocony z mensą konsekrowaną de integro lapide, z dwiema gradusami kamiennymi. W tej zakrystyi czyli kaplicy a parte meridionali et septentrionali mensy dwie do ułożenia apparatusów ad peragenda przez księży sacrificia missae. Item po oboch tychże stronach pod mensami szuflady, nad mensami szafy i szafki na schowanie apparatusów. Partatelów, które mogą moveri z ołtarza na ołtarz, gdzie nie są mensą konsekrowane i wmurowane portatyle inkludowane, jest 4.

[s. 13] Złoto

1. Monstrancyja szczerozłota w promienie, które perłami okręcone w cyrkuł razy sześć, do pedestratu razy trzynaście, na wierzchu krzyżyk na smelcowanej galce po jednej stronie sadzony rubinami, pod tym krzyżykiem korona także po jednej stronie osadzona rubinami. Melchizedech podobnie sadzony rubinami.

2. Kielich wielki szczerozłoty z patyną taką z aniołkami trzema złotymi, przytwierdzenia potrzebują.

4. Krzyż infułacki ametystowy w złocie dyamentami obsadzany, w nim ametystów dziewięćdziesiąt ośm. Do tegoż krzyża łańcuch złoty w pancerz robiony, którego jest łokci trzy i podany ad usum infułatow zamojskim tylko w ten czas, kiedy pontificaliter celebrują od J.W.W. Tomasza i Teresy ordynatów Zamoy-skich fundatorów anno 1746³⁰. Z niego wypadło diamentów dwa. Przy rewizyi ostatniej pokazany ten krzyż, w którym pięciu kamyczków nie dostaje, wszystkie inne kamyczki dyamentami nie zdają się być prawdziwymi. Łańcucha szczerozłotego nie masz, przy J.W. księdzu Trembińskim³¹ infułacie zamojskim terazniejszym zostaje, o wadze tego łańcucha jest in actis capitularibus.

Nb. Puszka maleńka z różnymi ułomkami i ułomeczkami srebrnymi i perłkami zapięczętowana³².

Srebro

1. Ciborium srebrne całe na 5 łokci saskie, wysokie na 4 szerokie, z zamkiem dobrym na zawiasach srebrnych, po bokach ciborii herby fundatorskie, gdzie się monstratorium cum Ssmo lokuje, po bokach aniołów dwa ad instar geniuszów po pas odlewane nad miejscem, gdzie monstratorium stawa quasi in concavo, nad tym herb kapitulny, to jest effigies divi Thomae apostoli et testis Resurrectionis Christi Domini, na wierzchu prowidencyja w promienie, w koło tej prowidencyi [s. 14] kamienie saskie dane i całe to ciborium rozbiegające się tylko na trzy części łamane, z gzemsami robione, sprawione za perły od ornatów bogatych. Łańcuchy miasto golonów po ornatach dane smelcowane i insze sztuczki złota

³⁰ Tomasz i Teresa Zamoyscy, zob. dokum. nr 85 przyp. 1; nr 114 przyp. 5.

³¹ J.A. Trembiński, zob. dokum. nr 95 przyp. 1.

³² Niżej dopisano inną ręką: Tego łańcucha ut supra wyrażonego infułata etc. podpisany Trembiński mp.

i za dwie monstrancyje staroświeckie, których już używać nie można było za konsensem illmi loci ordinarii, do których illmus loci ordinarius dołożywszy kilkanaście tysięcy anno 1747 w Wroclawiu sprawione i wywiezione.

2. Monstrancyja do tegoż ciborium za też same pieniądze i o tymże czasie zrobiona w promienie dwoiste suto ex utraque parte wyzłocone w koło Melchizedecha w serce zrobionego, ex una parte idą obłoki białe, w obłokach geniusze różne, na wierzchu korona per modum mitry suto wyzłocona i kamieniami saskiem i sadzona. W tej monstrancyi grzywien srebra dwadzieścia i siedem i łokci 4.

3. Monstrancyja suto pozłocista w promienie troiste robiona na trzech promieniach z obydwóch stron, kamieniami czeskiemi sadzona, na cercule Melchizedecha różne różnego koloru smelcowane i kamyki w nich. Nad promieniami korona różnemi kamykami sadzona, anioł trzyma pondus całe i promienie, sedes turkusami i innemi kamykami sadzony. W tej monstrancyi grzywien srebra 19, kamyków 8 niedostaje i różyczki ⁸³.

4. Krzyż wielki pozłocisty w nim relikwie ś. Tomasza, z drugiej strony corpus samo srebrne, pelikan na wierzchołku także sam srebrny augszburskiej roboty, sztuki niektóre poułamywane.

5. Krzyż mały ad usum quotidianum sam srebrny waży grzywien 8.

6. Krzyż wielki sam srebrny kapitulny, który w procesyi noszą przed prałatami i kanonikami u korpusa w nogach nie dostaje gwoźdźcia i śruby.

7. Pastorał sam srebrny poprzecinany miejscami dużo, w samej kurwaturze figura s. Thomae ⁸⁴.

8. Miednica wielka z nalewką srebrną miejscami złocista.

9. Puszki w ciborium ad servandum Sanctissimum [s. 15] Sacramentum srebrna, pozłocista cum operculo simili.

10. Puszka mała srebrna intus wyzłocona, w której Sanctissimum do chorych noszą.

11. Puszka mniejsza smelcowana, intus wyzłocona, także do chorych.

12. Puszka wielka cum operculo miejscami złocista, w której mniejsze puszk i noszą ad infirmos, a w tych Venerabile Sacramentum.

13. Kielichów dwa dobrze wyzłoconych staroświeckich z patynami, u jednego kupp na śrubie nadpsuta ⁸⁵.

14. Druga para augszpurkiej roboty z patynami, u jednego dwóch aniołków nie dostaje ⁸⁶.

15. Trzecia para pozłocistych z gałkami podobnemi sobie i z patynami ⁸⁷.

16. Kielich, u którego kupp rubinami sadzona, to jest imię Jezus, imię Maryja i krzyż kawalerski nowo wyzłocony z patyną nową przerobioną i wyzłoconą, na pedestale trzech aniołków nie dostaje, tylko znaki gdzie aniołki byli.

17. Kielich srebrny złocisty z patyną, na którym kwiatki i ptaszki smalcem wyrobione.

18. Kielich gładki intus et ab extra wszystek wyzłocony z patyną.

19. Kielichów dwa parzystych suto pozłocistych z patynami na kuppie, u każdego wkoło koronka ⁸⁸.

20. Kielich mały miejscami pozłocisty, pedestał i kupp wybijana w prążki z patyną.

⁸³ Całe ostatnie zdanie dopisano inną ręką.

⁸⁴ Dopisano inną ręką: stopiona za konsensem.

⁸⁵ Całe zdanie przekreślono.

⁸⁶ Całe zdanie przekreślono.

⁸⁷ Całe zdanie przekreślono.

⁸⁸ Całe zdanie przekreślono.

21. Kielich pozłocisty marcypanowy z patyną³⁹.
22. Kielich na galce złocistej z podpisem Ś. Trójcy z patyną⁴⁰.
23. Kielich ab antiquo w zakrystyi zostający ś. Mikołaja.
24. Skrzyneczka srebrna intus wyzłacana, której na Wielki Czwartek ad de-
portandum Sanctissimum do grobu używają.
25. Thurybularzów dwa srebrnych, dużo zażywanych i nadpsowanych. Navi-
cella z łyżeczką i łańcuszkiem srebrnym.
26. Ampulek para srebrnych wyzłacanych z miednicą, na nich herby funda-
torskie.
27. Item ampulek para z miednicą pomniejszych miejscami wyzłacane, na
których herb vblis [s. 16] capituli Zamoscensis.
28. Item ampulek para małych samych srebrnych z miednicą.
29. Kociołek srebrny do święconej wody u Koncha robiony, łańcuszek jeden
zerwany, drugiego nie masz i do kropienia trzonek srebrny⁴¹.
30. Lampa wisząca przed wielkim ołtarzem srebrna.
31. Vasa pro oleis sacris srebrne dwoje.
32. Miseczka do soli mała srebrna ad baptismum.
33. Lichtarzów sześć wielkich srebrnych z różnego srebra kościelnego gładko
robionych, każdy lichtarz waży grzywien 36⁴².
34. Lichtarzów trochę pomniejszych srebrnych sześć dużo nadpsowanych. Ta-
bliczek dwie dolnych nie dostaje.
35. Lichtarzów srebrnych z herbami imc. ks. Starnigiela dziekana zamojskie-
go⁴³ dwa, amułka u dołu nie dostaje.
36. Krzyż augszpurską robotą robiony, wszystek wyzłocony, u niego corpus
srebrne na galkach.
37. Epitaphium w filarze a parte kaplicy s. Mariae Magdalenaе srebrne.
38. Na obrazie ś. Kazimierza nad Najśw. Panną i Panem Jezusem srebrne
korony pozłociste⁴⁴.
39. Latarnia w cyrkuł robiona srebrna na ęsach, z którą chodzą ante Sanc-
tissimum do chorych, na wierzchu gałka i krzyżyk, także i trzonek z obu stron
w srebro oprawny.
40. Na obrazie ś. Walentego aniołów srebrnych jest 3, przybyło jedno⁴⁵.
41. Na obrazie Najśw. Panny Lauretańskiej sukienka srebrna z wotów zro-
biona w łańcuch i kwiaty pozłociste, na głowie korona troista, w tej koronie jest
kamyków pięć prostych; nad Panem Jezusem korona pozłocista w niej trzy ka-
myki, gwiazd około głowy 12 pozłoconych.
42. Na tymże obrazie wotów różnych dawnych srebrnych jest 23⁴⁶.
43. Na obrazie Przemienienia Pańskiego wotów srebrnych 13 i z korony nad
Panem Jezusem⁴⁷. Kielich wrocławskiej roboty nowo sprawiony kościelny.
44. [s. 17] Do tychże dwóch ołtarzów Lauretanae et Transfigurationis przybyło
wotów różnych 23⁴⁸.

³⁹ Całe zdanie przekreślono.

⁴⁰ Całe zdanie przekreślono.

⁴¹ Dopisano inną ręką: łańcucha zadnego nie masz.

⁴² Dopisano inną ręką: czopa srebrnego nie masz.

⁴³ Wawrzyniec Starnigiel, zob. dokum. nr 22 przyp. 8.

⁴⁴ Dopisano inną ręką: te stopione za konsensem, a następnie całe zdanie przekreślono.

⁴⁵ Całe zdanie przekreślono.

⁴⁶ Przekreślono inną ręką 23, a napisano 15.

⁴⁷ Całe zdanie przekreślono.

⁴⁸ Całe zdanie przekreślono.

45. Do tego u obrazu Najśw. Panny Lauretańskiej lichtarzów srebrnych dwa małych.

46. Sukienka srebrna cała na obrazie Najśw. Panny Maryi Różańcowej z koroną dwiema wyzłacanemi.

47. Sukienka srebrna cała na obrazie b. Ioannis Cantii⁴⁹.

48. Pastorał nowy w kurwaturze kładący palce w bok Chrystusa Pana od M.O. Zamoyskiego wojewody lubelskiego.

49. Na obrazie ś. Kajetana i Najśw. Panny sukienki.

50. Kielich biały z patyną nowo wyzłożoną, rymarski, z zastawu wykupiony⁵⁰

Relikwie ŚŚ. Pańskich

1. Pacyfikał w promienie na krzyż monstrancyi, wszystek wyzłacany, miejscami smelcowany, w tym lignum vitae conservatur, perłami adornowane.

2. Drugi pacyfikał srebrny wszystek wyzłacany per modum coronae spineae robiony, w tym spina Christi conservatur.

3. Trumna wielka srebrna w niej relikwie ś. Konkordyi, florety srebrne pooblamywane.

4. Trumienka srebrna w niej dwa anioły odlewane srebrne, trzymające sceptra academica, w niej relikwie b. Ioannis Cantii.

5. Trumienek dwie jednakowych srebrnych, w jednej relikwie ś. Kazimierza, w drugiej ś. Konstancji.

6. Pacyfikałów dwa srebrnych wrocławskiej roboty, w jednym relikwie ś. Tomasza apostoła, a w drugiej ś. Teresy.

7. Pacyfikał okrągły per modum pyxidis z kamienia, który się nazywa ryksolis, w złoto oprawny, [s. 18] w nim są relikwie ss. Petri et Iacobi apostolorum.

8. Pacyfikał sam srebrny w promieniach okrągłych, w nim relikwie s. Mathiae apostoli.

9. Pacyfikał szklany na kształt kielicha, w nim vellum Beatissimae Virginis Mariae i cylicjum s. Francisci Seraphici confessoris.

10. Trumienek axamitem karmazynowym obitych z farzami trzy, w tych są różnych osobliwie męczenników relikwie.

11. Trumienek materyją koloru różowego obite w kwiaty złote dwie. W tych także różnych świętych relikwie.

12. Trumienka axamitem karmazynowem obita, w niej są relikwie śś. Patronów polskich: Wojciecha, Stanisława, Floryjana i Szczepana Męczenników.

13. Trumienka axamitem karmazynowem obita, w niej są relikwie ś. Apolinarego biskupa i męczennika i innych świętych.

14. Trumienka chmińsko malowana.

15. Puszka cynowa okrągła.

16. Trumienka puklasta złotą materyją okryta, w niej są relikwie peplum Beatissimae Virginis Mariae et ś. Sebastyjana męczennika.

17. Trumienek dwie w białej materyi.

18. Różnych trumienek małych 8.

19. Z relikwii ś. Stanisława biskupa i męczennika C.K.S. i z relikwii ś. Jana Kantego illmus Valentinus Węzyk episcopus sub tempus visitationis generalis wziął dla siebie po partykule anno 1765⁵¹.

⁴⁹ Inną ręką dodano: votum, a następnie przekreślono.

⁵⁰ Dodano inną ręką: Na obrazie ŚŚ. Trójcy koron dwie, berła dwa, Duch Święty trzy wota srebrne.

⁵¹ Cały punkt dopisała inna ręka.

Mosiądz, spiż, cyna i żelazo

1. A parte literatorum kaplicy chrzcielnica spieżowa, wielka, w konchę robiona, nad konchą aniołów dwa trzymające vas ad aquam, przy konsze herby fundatorskie.

2. Środkiem sklepienia ku wielkim drzwiom przed ławkami radzieckimi lichtarz mosiężny [s. 19] w jeleniej głowie, essów z lichtarzami trzy, a dwa zepsowane⁵².

3. Na filarach pro festo dedicationis ecclesiae essów lichtarzowych pod niemi krzyże mosiądzowe tak jako essay dziewięć.

4. Krzyż drewniany na wielkim ołtarzu z korpusem mosiężnym pozłocistym z inskrypcją srebrną.

5. Krzyż drewniany, corpus mosiężne pozłociste do procesyi.

6. Krzyż mosiężny z takimże corpusem po rogach czterech ewangelistów, reparowany.

7. Miedniczka mosiężna.

8. Kropielniczka mosiężna w murze przy drzwiach od dzwonnice.

9. Lichtarżów spieżowych 4.

10. Krzyż miedziany z pedestałem odlewany z corpusem mosiężnym.

11. Kociołek miedziany alias fonte baptismalis wybielony z tacką cynową i łyżeczką srebrną.

12. Konewka miedziana do noszenia wody.

13. Kociołek miedziany na wodę święconą do kropienia w niedzielny dzień.

14. Kociołek miedziany do świec lania.

15. Lewaterz cynowy w zakrystyi.

16. Krzyż cynowy z korpusem takimże, pedestał na 3 gałkach⁵³.

17. Lichtarżów dwa cynowych z podpisem Ś. Trójcy⁵⁴.

18. Lichtarżów cynowych 12 nowych.

19. Lichtarżów małych po trzy.

20. Zegar przy zakrystyi od ś.p. J.W. imc. pana Zamojskiego starosty boli-mowskiego.

21. Żelaz dwoje, jedno czarne, drugie nowe.

22. Łódka cynowa nowo przerobiona.

23. Thurybularz spieżowy popsuty.

24. Wanna wielka miedziana do święcenia wody w Wielką Sobotę przed Świątkami.

25. Dzwonów, prócz dzwonów wyżej specyfikowanych, przy ołtarzach różnych jest 9, i z tym co do chorych chodzą.

26. Item dzwonek wraz osadzonych w rękowici jest 8.

[s. 20] Obraz ś. Thekli

W ołtarzu ś. Nepomucena świeżo wprowadzony obraz ś. Thekli. Ma na sobie: 1. sukienkę srebrną pstro złoconą; 2. pereł pod szyją sznurków 12, krzyż w ręku, laur z koroną na głowie szczerozłote; 3. votum srebrne opatrności z promieniami pozłoczonemi; 4. votum miedziane pozłacane; 5. votów większych srebrnych numero 3. Wotów mniejszych srebrnych numero 6, maleńkich numero 4 i nóżka 1 srebrna; 6. krzyż hebanowy z krucyfiksem słońowem i instrumentami Męki Pańskiej i postumentem w srebro sztukowanem, 6 kanonów tablic także ze sztukzkami srebrnemi obłożonych⁵⁵.

⁵² *Dopisano inną ręką*: zespowany, zdjęty jednak, esso znajduje się w zakrystyi.

⁵³ *Dopisano inną ręką*: ten stopiony jak się odlewały lichtarze do wielkiego ołtarza.

⁵⁴ *Inną ręką dopisano*: Książd promtor Św. Trójcy jak swoje odebrał.

⁵⁵ *Dopisano inną ręką*: errores emendati per me custodem.

Ornaty białe

1. Ornat suto haftowany srebrem i złotem wszystek w kwiaty, galon złoty, szeroki w około kolumny, kompanka złota około brzegów z stułą i manipularzem od WJ. imc. x. Pawołowicza dziekana zamojskiego.

2. Ornat na dnie złotem w kwiaty, około kolumny, kompanka szeroka srebrna, po brzegach frandzle złote z stułą i manipularzem tejże materyjej z frandzlą takąż.

3. Ornat na dnie złotem w kwiaty duże niebieskie, po nim galonek wąski srebrny z stułą i manipularzem tejże materyjej.

4. Ornat haftowany w kwiaty złote, kolumna tkana srebrem, po niej kwiaty złote z kompanką złotą, na piersiach naprawiony z stołą i manipularzem tejże materyjej od JW. imc. pani podskarbinsy koronnej.

5. Ornat perłowego koloru w kwiaty złote i srebrne, po kwiatach gwiazdki z galonem złotem, przetarty, z manipularzem bez stoły.

6. Ornat na dnie srebrnym, kwiatki drobne czerwone i zielone, około kolumny galon szeroki, po brzegach węższy złoty, z stołą i manipularzem od JW. imc. x. Pawołowicza infułata zamojskiego.

7. Ornat lamowy w kwiatki około kolumny galon złoty, po brzegach węższy z stołą i manipularzem.

8. Ornat, u którego dno popielate, po nim kwiaty srebrne, zielone i czerwone, kolumna złota z kompanką srebrną, z stołą i manipularzem od imc. x. Łosieckiego kanonika zamojskiego⁵⁶.

9. Ornat na hałasie różnego koloru, kwiaty igłą robione, z stołą i manipularzem od JW. imc. x. kustosza łożniejszego.

10. [s. 21] Ornat lamowy, u którego kolumna była perłami haftowana z stołą i manipularzem.

11. Ornat z kolumną czerwoną, po niej kwiaty srebrne haftowane z stołą i manipularzem.

12. Ornat na dnie szychowem białem, kwiaty czerwone z listkami zielonemi jedwabnemi, cały nowy z stołą i manipularzem od JW. imc. x. Pawołowicza dziekana infułata zamojskiego.

13. Ornat lamowy biały z turem złotem marcepanowem, po turze gwiazdeczki jedwabne różowe przyszywane z stołą i manipularzem od imc. x. scholastyka Łosieckiego.

14. Ornat lamowy koloru złotego, po nim kwiaty srebrne, czerwone, zielone z kompanką złotą z stołą i manipularzem.

15. Ornat na lamie białej haftowany w kwiaty złotem i jedwabiem różnego koloru z stołą i manipularzem.

16. Wela na kielich dwoje z bursami i palami także jak i ornaty.

17. Ornat lamowy koloru złotego z dalmatykami takiemiż w kwiaty białe srebrne z kompanką srebrną z stołą i manipularzem.

Ornaty podlejsze białe

1. Ornat po nim kwiaty różnego koloru wyszywane jedwabiem z galonem złotem z stołą i manipularzem od JW. imc. x. Pawołowicza dziekana zamojskiego.

2. Ornat lamowy w kwiatki błękitne drobne bez stoły i manipularza.

3. Ornat na dnie białem w kwiaty, różnego koloru wyszywane jedwabiem, z stołą i manipularzem od JW. imc. x. Pawołowicza dziekana zamojskiego.

⁵⁶ Józef Paweł Łosiecki, doktor filozofii i teologii, profesor analogii (1731), poetyki (1734), retoryki (1735), teologii moralnej (1738), wymowy (1739), teologii spekulatywnej (1748), rektor Akademii Zamojskiej (1738—1745), kanonik zamojski (1736), profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego (1731). Zmarł w 1766. Wiadomość o profesorach s. 53.

4. Ornat lamowy stary, nowo reparowany, z kolumną pomarańczową bez stoły i manipularza.
5. Ornat parterowy stary w kwiaty złote i inszego koloru, dużo wytarty, z stołą i manipularzem.
6. Ornat feletowy bez stoły i manipularza.
7. Ornatów dwa starych z perskiej materyjej i nowo reparowane z kolumnami białymi półmorkowane bez stoły i manipularza.
8. Ornat adamaszkowy koloru cielistego z stołą i manipularzem.
9. [s. 22] Ornatów dwa kamlotowych z stołami i manipularzami.
10. Ornat adamaszkowy z antepedium bez stoły i manipularza, przetarty na przedzie.
11. Ornat meteryjej starodawnej z kolumną ciemną adamaszkową bez stoły i manipularza.
12. Ornatów kamkowych dwa, wytarte, bez stoły i manipularza.
13. Ornat lamowy z kolumną żółtą, kitajkową bez stoły i manipularza.
14. Ornat parterowy na dnie żółtym, kwiaty białe z galonem srebrnym, kitajką błękitną podszyty od imc. pani Pruskiej anno 1746 dany.
15. Ornatów białych kitajkowych z kolumnami białymi partynerowemi 3.
16. Ornatów grodeturowych żółtych z kolumnami białymi partyrowemi 5.
17. Ornatów kamlotowych białych z termami żółtymi 2.

Dalmatyki białe

1. Dalmatyk haftowanych para z wytykanemi kwiatami złotemi z galonem złotem.
2. Na złotem dnie kwiaty błękitne wielkie od JW. imc. pani Zachorowskiej ordynatowej zamojskiej⁵⁷.
3. Lamowe z galonem złotem.
4. Parterowe szare.
5. Na dnie żółtem kwiaty białe z galonem srebrnym, kitajką błękitną podszyte od JW imc. Pruskiej 1746 dane.
6. Na białej materyi kwiaty różnego koloru z jedwabiu dartego wyszywane od JW. imc. x. Pawłowicza.
7. Adamaszkowe koloru caelestis. [s. 23].

Kapy białe

1. Kapa mająca dno złote w kwiaty różnego koloru z koroną po brzegach szeroką od JM. imc. pani Zachorowskiej ordynatowej zamojskiej.
2. Lamowa sama z galonem złotem od JW. imc. x. Pawłowicza dziekana zamojskiego.
3. Kapa lamowa szara z galonem złotem z haftkami srebrnymi pozłocistemi.
4. Kapa na dnie białem kwiaty złote z koroną marcepanową, u szczytu galon złoty.
5. Kapa w paski materialne z koroną złotą szeroką.
6. W kwiaty złociste i zielone z herbami fundatorskiemi.
7. Kap dwie jednej materyi w kwiatki złote, po brzegach turecka materyja.
8. Kapa adamaszkowa koloru cielistego.
9. Kapa w złote fale i wodne per modum parteru.

Antepedia białe

1. Na dnie złotem z potrzebami złotemi w kwiaty haftowane złotem od JW. imc. pani podskarbinii koronnej.

⁵⁷ Anna Zachorowska, żona 2 voto Tomasza Józefa ordynata Zamojskiego (zmarła 1747). W. Dworzaczek, *dz.c. tabl. 135.*

2. Antepedium lamowe żółte z koroną srebrną i galonami srebrnymi od pani Franchi.

3. Antepedium na dnie srebrnym na nim kwiaty złote i zielone z herbami fundatorskimi stare.

4. Antepedium feletowe stare z kwiatkami złotymi i galonem złotym i frandzlą.

5. Antepedium na dnie karmazynowym kwiaty srebrne wielkie od JW. imc. pani Teresy ordynatowej Zamoyskiej wojewodziny lubelskiej⁵⁸.

6. [s. 24] Antepedium na dnie złotym, kwiaty białe z galonem srebrnym do ołtarza bł. Jana Kantego od imc. pani Pruskiej 1746 dane.

7. Antepedium adamaszkowe koloru oliwkowego.

8. Antepedium staroświeckiej materii po nim kawałki wybijane różnego koloru u Przemienienia Pańskiego.

Vela białe

1. Na dnie złotym kwiaty zielone z kompanką marcepanową, po środku krzyż z galonu złotego i bursą i palą.

2. Velum na dnie srebrnym węzeł czerwony, na nim krzyż z galonu złotego, po brzegach galonek złoty we dwoje.

3. Velum lamowe w kwiaty po środku krzyż z galonu złotego z kompanką złotą bursą i palą teźże materijej.

4. Velum adamaszkowe z kompanką marcepanową po rogach kwiaty z drutu złotego i srebrnego w pośrodku krzyż z drutu złotego i srebrnego, w pośrodku krzyż w kwiatku imię Jezus.

5. Velum materyjalne na dnie popielatym, kwiat srebrny z kompanką srebrną, po środku krzyż z galonku srebrnego z bursą i palą takiemiż od JW. imc. x. Łosieckiego kanonika zamojskiego.

6. Velum haftasowe na nim kwiaty po rogach złotem przerabiane, po środku imię Jezus haftowane złotem w różach z bursą i palą takiemiż od JW. imc. Łysakowskiego kustosa⁵⁹.

7. Velum haftowane szare, na nim jest kwiatków 8 jedwabiem haftowanych z galonkiem srebrnym. [s. 25]

8. Velum w kwiaty złote z galonem szychowanym z bursą i palą teźże materijej.

9. Velum adamaszkowe koloru cielistego z bursą i palą teźże materijej.

10. Velum tryumfantowe wypłowiałe z koroną srebrną.

11. Velum na dnie złotym kwiaty białe od p. Pruskiej anno 1746 dane.

12. Na dni powszednie velów jest 8 różnej materijej.

Ornaty czerwone

1. Ornatów parterowych trzy w kwiaty złote z dwiema stołami i manipularzami. 2. Ornat axamitny z kolumną, na niej kwiaty błękitne z galonem złotym, z stołą i manipularzem. 3. Ornatów axamitowych 2 z kolumnami złotymi bez stoł i manipularzów. 4. Ornat axamitny sam przez się z galonem złotym z stołą i manipularzem. 5. Ornat axamitny w kwiaty z herbami fundatorskimi z stołą i manipularzem. 6. Ornat axamitny z kolumną haftowaną bajurkami z stołą i manipularzem. 7. Ornat feletowy bogaty z kolumną srebrną na materii czerwonej z stołą i manipularzem. U tego ornatu kolumna była haftowana perłami. 8. Ornat lamowy, na miejscu pereł haftowany wszystek bajurkami. 9. Ornat haftowany koloru

⁵⁸ Teresa Zamoyska, zob. dokum. nr 114 przyp. 5.

⁵⁹ Józef Łysakowski, kanonik (1742), kustosz zamojski. Zmarł w 1747. F. Stopniak, dz.c. s. 190.

różowego, spelzły, w kwiaty złote i srebrne, z koroną marcepanową z stołą i manipularzem, przetarty. [s. 26] 10. Ornat parterowy koloru różowego z kwiatami srebrnymi z galonem srebrnym bez stoły i manipularza od JW. imc. pani Teresy Zamoyskiej wojewodziny lubelskiej. 11. Ornat na dnie żółtem w kwiaty czerwone i ciemno zielone z stołą i manipularzem.

Ornaty podlejsze czerwone

1. Ornat na dnie złotem w kwiaty żółte i zielone, kolumna w kwiaty niebieskie i blade czerwone z stołą. 2. Ornat złotogłowy około kolumny i po brzegach galonek złoty z herbami fundatorskimi. 3. Ornat złotogłowy z antepedium przerobiony. 4. Ornat axamitny błady z kolumną bladą lamową. 5. Ornat axamitny w kwiaty wybijane z galonkiem złotem z stołą i manipularzem, podszewka błękitna. 6. Ornat axamitny w kwiaty z kolumną białą haftowaną. 7. Ornat axamitny przez się z galonem złotem z stołą i manipularzem. 8. Ornat z materyi tureckiej z starego baldachinu zrobiony z stołą i manipularzem. 9. Ornat lamowy nicowany z stołą i manipularzem. 10. Materyjalnych ornatów 2 z kwiatami złotymi poprzecieranych. 11. Ornat haftowany z kolumną materyi tureckiej. 12. Ornatów haftasowych 3 z kolumnami jednakowemi bez stoł i manipularzów. [s. 27]

Dalmatyki czerwone

1. Parterowe w kwiaty złote z galonem białym srebrnym. 2. Axamitne same z galonem złotem. 3. Axamitne w kwiaty wybijane z herbami fundatorskimi. 4. Parterowe koloru różowego z kwiatami złotymi i srebrnymi z koronką marcepanową. 5. Parterowe w kwiaty srebrne z galonem srebrnym od JW. imc. pani Teresy ordynatowej Zamoyskiej. 6. Na dnie złotem kwiaty czerwone. 7. Tym podobne z kwiatami białymi.

Kapy czerwone

1. Kapa materyjej staroświeckiej w kwiatki złote drobne, koloru różowego, około szczytu frandzla złota, po brzegach kompanka złota. 2. Kapa w kwiaty wielkie srebrne na dnie różowym [s. 28] z galonem białym z czapraszkami srebrnymi od JW. imc. Pani Teresy Zamoyskiej wojewodziny lubelskiej. 3. Kapa axamitna brzegi z złotem galonem, szczyt z frandzlą złotą od JW. imc. Michała ordynata Zamoyskiego wojewody smoleńskiego⁶⁰. 4. Kapa axamitna w kwiaty wybijana z herbami fundatorskimi. 5. Kap dwie parzystych, materyjej tureckiej. 6. Kapa lamowa brzegi materyjej tureckiej w kwiaty złote i szczyt tejże materyi z frandzlą na trzech parach haftek srebrnych.

Antepedia czerwone

1. Antepedium axamitne na nim kwiaty złote przyszywane od JW. imc. pani Maryjanny z Łubieńskich ordynatowej Zamoyskiej⁶¹. 2. Antepedium z materyjej tureckiej na nim kwiaty w laury złote od JW. imc. pani podskarbinsy koronnej. 3. Antepedium axamitne z frandzlą złotą od JW. imc. pana Tomasza wojewody lubelskiego⁶². 4. Antepedium axamitnych dwoje jednakowe z frandzlą srebrną złotem przerabianą. 5. Axamitne w kwiaty wybijane z herbami fundatorskimi, vulgo kozłowe. 6. Antepedium lamowe z frandzlą czerwoną, jedwabne nadstawiona, brzegi haftasowe. 7. Koloru gwiazdkowego po nim kwiatki błękitne z frandzlą złotą, wytarte we środku [s. 29]

⁶⁰ Michał Zdzisław, 6 ordynat Zamoyski (1679—1735), łowczy koronny (1714), wojew. smoleński (1732), starosta gniewski, bratiański, łębarski, bolimowski. W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

⁶¹ Marianna z Łubieńskich, żona Tomasza Antoniego ordynata Zamoyskiego (zmarła 1737); W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

⁶² Tomasz Antoni Zamoyski, 7 ordynat, wojew. lubelski (zmarł 1751). W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

Antepedia kapliczne

1. Feletowe bogate do Przemienienia Pańskiego. 2. Axamitne małe, na nim kwiaty przyszywane srebrne. 3. Na dnie złotem, kwiaty czerwone z frandzlą srebrną. 4. Tureckiej materyjej na dnie złotem, kwiaty po wzdłuż, korona srebrna drutowa, poprzek wstęga srebrna, po niej kwiatki złote dane od JW. imc. pani Szańskiej do ołtarza Najśw. Panny Lauretańskiej.

Vela czerwone

1. Na dnie karmazynowem kwiatki wielkie złote i srebrne mniejsze, z bursą teźże materyjej, pała dobierana. 2. Haftowane kwiaty po rogach złotem i srebrem, po środku imię Jezus także złotem haftowane, z bursą i palą teźże materyjej. 3. Materyjalne na dnie czerwonym, kwiat srebrny w cieniach zielonych z bursą i palą teźże ma- [s. 30] teryjej od JW. imc. pani Teresy ordynatowej Zamoyskiej wojewodziny lubelskiej. 4. Hatłasowe, na którym jest kwiatków haftowanych 8 złotem i srebrem po środku imię Jezus. 5. Dwoje vela axamitne w około nich galon złoty z bursami i palami teźże materyjej. 6. Hatłasowe wąskie po środku imię Jezus złotem haftowane, brzegiem kwiatki srebrne złote. 7. Materyjalne po nim linie różnego koloru podłe. Na dni powszednie jest wszystkich velów 6 różnej materyjej, w których jedno haftowane na pośrodku krzyż z kompanki szerokiej srebrnej, brzegi kompanką takąż obłożone. Drugie także hatłasowe na nim imię Jezus z kompanką wąską srebrną w laurze z jedwabiu zielonego i kompanką srebrną, brzegi wąską kompanką srebrną obłożone.

Ornaty zielone

1. Ornatów dwa bogatych staroświeckiej materyi, jeden z kolumną czerwoną, drugi z brunatną z stołami i manipularzami. 2. Ornat lamowy z stołą i manipularzem. 3. Ornat axamitny z kolumną cielistą z stołą i manipularzem. 4. Hatłasowych z kolumnami brunatnymi z stołami i manipularzami. 5. Tureckiej materyjej dwa z kolumnami białymi teź [s. 31] stoł i manipularzów. 6. Ornatów adamaszkowych trzy w kwiaty wybijane z stołami i manipularzami. 7. Ornat fabinowy z kompanką srebrną z stołą i manipularzem. 8. Ornat adamaszkowy z kolumną białą po niej kwiaty wyszywane żółtawe.

Dalmatyki zielone

1. Dalmatyk jednakowej materyi par dwie; pierwsza para z herbami fundatorskimi, druga bez herbów i kutasów. 2. Adamaszkowe w kwiaty wybijane.

Kapy zielone

1. Kapa majowego koloru po niej kwiaty srebrne wielkie. 2. Kapa materyjej staroświeckiej złotogłowowej z [s. 32] herbami fundatorskimi. 3. Kapa adamaszkowa stara, szczyt i brzegi z materyi białej.

Antepedia zielone

1. Antepedium w kwiaty z frandzlą czerwoną, złotem przerobione z herbami fundatorskimi.

Vela zielone

1. Velum z srebrną kompanką na środku krzyż z galonu. 2. Velum w prążki złote po nim kwiatki złote. 3. Velum z tureckiej materyjej po nim kwiatki czerwone. [s. 33] 4. Velum hatłasowe z galonkiem srebrnym. 5. Velum hatłasowe z galonkiem złotem z bursą i palą, takież oblamowane gatunkiem.

Ornaty fioletowe

1. Ornat na dnie złotem kwiat srebrny w cieniach fioletowych z kolumną zieloną, po niej kwiaty z drutu złotego i srebrnego, z stołą i manipularzem. 2. Na dnie błękitnem kwiat złoty z kompanką srebrną z stołą i manipularzem. 3. Ornat perterowy z kolumną białą lamową, po niej kwiatki błękitne i czerwone drobne

z galonkiem białym sztechowem z stołą i manipularzem. 4. Ornat fiałkowy jasno po nim kwiaty białe z kolumną białą, po niej kwiat złoty bez stoły i manipularza. 5. Ornat axamitny ciemny w kwiaty wybijane z stołą i manipularzem. 6. Ornat axamitny wiśniowy z stołą i manipularzem. 7. Ornat lamowy nicowany bez stoły i manipularza. 8. Ornat lamowy po nim kwiatki różnego koloru z kolumną axamitną wiśniową bez stoły i manipularza. 9. Ornat w złote gwiazdki bez stoły i manipularza. 10. Ornatów adamaszkowych dwa, nicowanych z kolumnami czerwonymi jednej materyi. 11. Ornat hatłasowy z kolumną zieloną hatłasową. [s. 34] 12. Ornat adamaszkowy z kolumną czerwoną około niej galonek złoty. 14. Ornat adamaszkowy około kolumny kompanka srebrna zła, po brzegach galonek wąski złoty. 15. Ornat adamaszkowy w kwiaty wielkie z kolumną seledynową. 13. Ornat hatłasowy przetarty na przedzie. 16. Ornat fabinowy z galonem szerokim szyczkowem złotem. 17. Ornat morowy z kompanką marcepanową złą. 18. Ornat nędzowy z stołą i manipularzem.

Dalmatyki fioletowe

1. Dalmatyki na dnie błękitnym kwiat złoty. 2. Dalmatyki axamitne wiśniowe. 3. Dalmatyki hatłasowe z kolumną adamaszkowem.

Kapy fioletowe [s. 35]

1. Kapa axamitna wiśniowa. 2. Kapa grodeforowa z brzegami i szczytami zielonemi. 3. Kapa wypłowiała po niej kwiatki pomarańczowe.

Antepedia fioletowe

1. Antepedium w kwiaty białe z frandzlą złotą i galonem złotem. 2. Antepedium lamowe po nim gwiazdki złote z frandzlą złotą. 3. Antepedium axamitne wiśniowe. 4. Antepedium tureckiej materyjej w kwiaty różne wyszywane na nim. 5. Antepedium ciemne w kwiaty wielkie u Przemienienia Pańskiego.

Vela fioletowe [s. 36]

1. Velum hatłasowe w kwiaty haftowane. 2. Velum hatłasowe srebrne w kwiaty haftowane po środku imię Jezus. 3. Velum adamaszkowe po nim kwiatki srebrne drobne. 5. Velum hatłasowe z kompanką białą szychową. 6. Velum fioletowe ciemne adamaszkowe.

Ornaty czarne

1. Ornat axamitny po nim kwiaty złotem haftowane, kolumna biała srebrna, po niej kwiaty złote, pomiędzy kwiatami trupie głowy z kompanką złotą szeroka, nowy, reperowany z stołą i manipularzem. 2. Ornat axamitny w kwiaty z galonem złotem z stołą i manipularzem. 3. Ornatów axamitnych trzy, dwa z galonkiem białym szychowem, trzeci z galonkiem złotem szychowem od JW. imc. x. Pawłowicza dziekana infułata zamojskiego. 4. Ornat axamitny z potrzebami złotymi, wytarty dużo. 5. Ornat axamitny koloru tabaczkowego z galon- [s. 37] kiem białym srebrnym z stołą i manipularzem. 6. Ornat sam grodeforowy. 7. Ornatów adamaszkowych dwa z starzyny przerobionych. 8. Ornat kitajkowy z stołą i manipularzem. 9. Ornatów materyjej staroświeckiej dwa, po nich gwiazdki drobne, jeden z kolumną oliwkową, bez stoł i manipularzów. 10. Stoła kaznodziejska na niej haftowane krzyże złotem. 11. Ornat adamaszkowy z galonem białym szychowem z stołą i manipularzem od imc. x. Łasieckiego scholastyka. 12. Ornatów dwa z kredytoru przechodzonego bez stoł i manipularzów.

Dalmatyki czarne

1. Dalmatyki axamitowe z starzyny przerobione. 2. Dalmatyki sukienkowe nowe z galonkiem złotem szychowem. [s. 38]

Kapy czarne

1. Kapa axamitna z złotem galonem, szczyt z frandzlą złotą. 2. Kapa grodefo-

rowa, brzegi axamitne z galonem złotem starem, z frandzlą złotą starą. 3. Kapa axamitna z potrzebami złotem, od starej zlej axamitnej kapy odjęto i przyszyto.

Antepedia czarne

1. Antepedium axamitne z frandzlą złotą u wielkiego ołtarza. 2. Antepedium axamitne kapliczne po nim kwiaty złotem haftowane z frandzlą złotą i galonem złotem. 3. Antepedium axamitne z frandzlą złotą jedwabiem przerabianą. [s. 39]

Vela czarne

1. Velum z materyi wzorzystej z kompanką marcepanową z bursą i palką takąż. 2. Velum axamitne z kompanką złotą przetarte. 3. Velów axamitnych troje z galonkiem szychowem. 4. Velum materyjalne z kwiatami złotem z galonem srebrnem. 5. Velum na częste używanie jest 5.

Infuły

1. Infuła czerłowa na złotej lamie, wielkimi i drobnymi perłami sadzona. Na tej prócz pereł nad czołem jest sztuczek złotych z rubinami 28. Z tych we dwóch sztuczkiach po jednym mie dostaje rubinie i sztuczki nie wszystkie są całe. Z tyłu sztuczek 29 złotych. W jednej sztuczce nie masz rubinów, z bindą takową jako i infuła, która anno 1746 nowo przerobiona. 2. Infuła wszystka złotem haftowana po środku tulipan na węźle, po brzegach galonek złoty, po końcach bindów frandzle złote. 3. Infuła haftowana złotem i srebrem od JW. imc. pani podskarżyny koronnej. 4. Infuła lamowa sama biała od JW. imc. x. Pawołowicza [s. 40] dziekana infułata zamojskiego. 5. Infuła na dnie złotem kwiaty złote i srebrne. 6. Infuła feletowa biała. 7. Infuła lamowa złota. 8. Infuła czerwona haftowana po środku imię Jezus w promieniach złotych. 9. Infuła czerwona w prążki złote. 10. Infuł fiałkowych lamowych dwie. 11. Infuła czarna axamitna z galonkiem złotem. 12. Infuła starodawna haftowana. 13. Infuła lamowa koloru złotego z kwiatami srebrnem i z kompanką srebrną. 14. Infuła biała lamowa w kwiaty złotem srebrem i jedwabiem haftowane. 15. Infuła lamowa biała w kwiaty drobne złotem i srebrem haftowane.

Tunicelle

1. Tunicelle kitajkowe białe od JW. x. Pawołowicza dziekana zamojskiego. 2. Czerwone kitajkowe złe. 3. Fiałkowe kitajkowe od imc. x. Pawołowicza dziekana infułata zamojskiego. 4. Gremiał biały haftowany z krzyżem haftowanym. 5. Gremiał czerwony haftowany na nim imię Jezus złotem haftowane. 6. Nakrycie na fałdy storz czerwone axamitne z kwiatami złotem haftowanym i poduszką axamitną czerwoną. 7. Fiałkowe haftowane z poduszką takąż. 8. Tunicelle i dalmatyczki białe jako i przykrycie na fałdy storz i poduszka. [s. 41]

Korporały

Korporałów jest wszystkich oprócz złych 30. Tego roku 1764 przybyło korporałów z zamku darowanych numero 18.

Alby

1. Alba solenna z koroną złotą i wpuszczkami złotem od pani Ranchi. 2. Alba złotem haftowana z koronami u dołu, stara. 3. Alby dwie jednakowe z koronami szerokimi od JW imc. x. Pawołowicza infułata zamojskiego. 4. Alby z koronami szerokimi od JW. imc. pani Zamojskiej starościny bolimowskiej. 5. Alba z koronami węższymi od tegoż imc. x. dziekana. 6. Z podgórskiego płótna sześć, u dołu korony podszyte mają kitajką czerwoną dwie. 7. Trzy alby podlejsze z koronami. 8. Taftowa alias nusokorowa od p. Franchi. 9. Alb z płótna podgórskiego z koronami jednakowemi 2. [s. 42] 10. Alb podłych starych jest 7. 11. Alb nowszych z koronami cztery. 12. Alba rąbkowa z koronami. 13. Alba z koronami szerokimi podszetem i hawasem granatowem. 14. Alb dwie z koronami jednakiemi.

Tuwalnie

1. Tuwalnie rąbkowa w kwiaty złote i jedwabne z koronką złotą od imc. JW. pani z Korybutów Zamoyskiej wojewodziny smoleńskiej⁶³. 2. Tuwalnie w pasy alias linie złote, stara łatana. 3. Tuwalnia stara czerwona w kwiaty. 4. Tuwalnia w kwiaty różne, to jest tulipany, różeczki etc. 5. W kwiatki po końcach drobne od p. Franchi. 6. W kwiaty różę i tulipany haftowana jedwabiem karmazynowem. 7. Umbraculum od SS. Sacramentum w złotem kolorze w koło kompanka szeroka srebrna od JW. imc. pani z Zamoyskich Wielhorskiej starościny braclawskiej⁶⁴. 8. Subcorporale w kwiatki złote haftowane. 9. Tuwalnia w kwiaty wyszywana jedwabiem różnego koloru. 10. Umbraculum ad Ss. Sacramentum białe w kwiatki drobne srebrne z kompanką srebrną od JW. imc. pani Brygitty Gruszeckiej sędziny ziemskiej chełmskiej⁶⁵. [s. 43]

Paski

1. Rubinowego koloru pasek jedwabny, kutasz zarobione srebrem. 2. Pasek koralowy jedwabny z kutasami srebrem zarabianemi. 3. Pasek fioletowy jedwabny złotem przerabiany dany od JW. imc. x. Pawłowicza dziekana zamojskiego. 4. Pasek zielony od JW. imc. x. Łosieckiego kanonika zamojskiego. 5. Pasek jedwabny czerwony.

Baldachiny

1. Baldachin axamitny zielony po nim cyfry z złotego galonu. 2. Baldachin adamaszkowy czerwony obłożony galonem srebrnym z kutasikami srebrnymi, nie dostaje kilku, obadwa od JW. imc. pana wojewody smoleńskiego. 3. Brożek axamitny po szwach kompanka srebrna u dołu i góry frandzla złota od JW. imc. pani Zamoyskiej starościny bolimowskiej⁶⁶. [s. 44]

Obrusy

1. Dwa dawnych, trzeci późniejszy z koronkami szerokimi od wielkiego ołtarza. 2. Item od wielkiego ołtarza pięć podlejszych z koronkami wąskimi. 3. Obrus per modum tuwalni na wielki ołtarz stary. 4. Obrusów różnych po ołtarzach numero 18.

Komże

1. Komże ad usum ecclesiae. 2. Komży syntaxistowskich dobrych 3, złych 4. 3. Dla chłopców komeżek 4. [s. 45]

Firanki

1. Firanek axamitnych czerwonych złotem haftowanych herby fundatorskie 5. 2. Firanka axamitna w kwiaty wybijane z herbami fundatorskimi. 3. Firanka hatłasowa haftowana po środku imię Jezus. 4. Obraz haftowany Najśw. Panny Maryi Niepokalanego Poczęcia złotem i srebrem, po brzegach koronka marcepanowa nie cała. 5. Trzy sztuk hatłasowych na jednej instrumenta Passionis Christi, na drugiej Baranek, na trzeciej imię Maryja.

Kobierce

1. Kobierzec jedwabny złotem i srebrem robiony, wytarty. 2. Kobierców dawnych 3, post fata JW. imc. x. Fabiańskiego⁶⁷ accessit 2. [s. 46]

⁶³ Elżbieta z Korybutów Wiśmowieckich Zamoyska, 2 voto zona Michala Zdzisława Zamoyskiego, wojew. smoleńskiego (1701—1770). W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

⁶⁴ Ludwika Zamoyska, zona Feliksa Ignácego Wielhorskiego, starosty braclawskiego. W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

⁶⁵ Brygida Gruszecka, bliżej nie znana. Gruszeccy h. Lubicz mieli posiadłości w ziemi chełmskiej.

⁶⁶ Konstancja z Druckich Podhoreckich Zamoyska, zona Marcina Leopolda Zamoyskiego, starosty bolimowskiego (zmarta 1730). W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

⁶⁷ Andrzej Fabiański, zob. dokum. nr 72 przyp. 1.

Obicia

1. Obicia axamitu ciemnego jest sztuk 13, to na filarach zostaje. 2. Axamitne nowsze tego jest sztuk 7, pomiędzy temi sztukami jest brytów 8, tureckiej materyjej w złote cienie; do tego obicia listwy jest sztuk 2 długich, trzeci kawałek nie wielki. 3. Adamaszkowe koloru oliwkowego jest sztuk wielkich 4, małych 2, to jest brytów 2. 4. Karmazynowego koloru jest 21.

Poduszki

1. Axamitna czerwona z czterema kutasami złotemi. 2. Axamitna czarna po niej kwiaty złotem haftowane. 3. Axamitna czarna mała.

Dywany

1. Z kobierców przed wielki ołtarz od JW. imc. x. Pawołowicza dziekana zamojskiego. 2. Sukienny czerwony wytarty. 3. Sukienny granatowy. 4. Na stalla sukna czerwonego sztuk cztery [s. 47] z frandzlą włóczkową. 4. Całun granatowy z krzyżem czerwonym.

Krzesła

1. Krzesło wielkie materyją białą obite. 2. Krzesel czerwonym suknem obitych 6. 3. Taboretów dwa suknem obitych. 4. Krzesło wielkie z czerwonej trypy, nadpłowieale z poduszką taką.

Mszały, księgi

1. Mszał w axamit czerwony oprawny na nim jest sztuk srebrnych pozłocistych 11, klauzurka jedna nie cała. 2. Mszałów w safian czerwony oprawnych 2. 3. Starych mszałów jest 7. 4. Agenda jedna, druga zła stara. 5. Mszalików rekwialnych jest 8. Martyrologium dwoje. 7. Ewangelki jedne. 8. Pontyfikał i kanon. 9. Breviarzów starych 3. 10. Graduał. 11. Antyfonarz mały. Antyfonarz wielki [s. 48], na dwie księgi półrocznie rozdzielony. 12. Psalterz. 13. Procesyonał.

Reliqua supellex

Zwierciadła 3 w zakrystyi, na jednym historyja ewangeliczna: niewiasta od faryzeuszów poimana i do Pana Jezusa przywiedziona. Obraz na miedzi Najśw. Panny Częstochowskiej.

Biblioteka kapitulna w szafie za kratą w kaplicy św. Wojciecha.

Bursa axamitna czerwona z stołą taką haftowaną. Bursa nowa in forma księgi na wierzchu srebrnymi sztukami i kielichem obwiedziona z patynką srebrną pozłocistą i przykryciem ad deferendum Ssmi ad infirmos. Francha zielona jedwabna od JW. imc. x. Podziomkiewicza kanonika zamojskiego⁶⁸, i korony do alb dwóch albo obrusa jednego [s. 49].

Capella musica

Insuper per perillum olim M. Mathiam Pawołowicz S. Theol. D. decanum infulatum Zamoscensem fundata, na którą de proprio peculio viva manu dał i lokował sumy kapitalnej zł pol. 19 500 et quidem: 1° Na żydach starszych wołyńskich, na których żydzi starsi zamojscy iuxta obloquentiam inscriptionis in Castro Bełsensi factae tenetur censuum corocznie płacić binis rathis od summy kapitalnej zł pol. 6 000. 2° Na kahale turobińskim według inskrypcyjej in actis commissorialibus arcis Zamoscensis uczynionej zł pol. 7 500⁶⁹. 3° Na kahale szczebrzeskim coram itidem

⁶⁸ Klemens Kanty Podziomkiewicz, doktor filozofii i teologii. Początkowo wykładał w Krakowie, od 1739 w Zamościu: retorykę (1741), logikę (1743), metafizykę, fizykę i teologię fundamentalną (1748—1757), teologię moralną (1757—1765), Pismo św. (1779—1781), kanonik zamojski (1743), notariusz auctoritate apostolica, kilkakrotny dziekan, kwestor i rektor Akademii Zamojskiej. Zmarł w 1800. Wiadomość o profesorach s. 55, 212.

⁶⁹ WAP Lublin. Nr 11 Acta Tribun. Zamoscen. (1713—1749), brak powyższego wptisu.

actis commissarialibus zeznanej i zapisanej summy zł pol. 3 000⁷⁰. 4° Na kahale janowskim itidem coram iisdem actis commissarialibus zapisanej zł pol. 1 000⁷¹.

Dokumenty na sumy wyrażone

1° Assekuracja kahalnych wołyńskich żydów dubińskiego, włodziemskiego, ostrowskiego, łuckiego, krzemienieckiego kahału x. Maciejowi Pawołowiczowi infułatowi zamojskiemu na 8 000 zł pol. w złocie zaciągnięta dana w Zamościu dnia 23 iunii anni 1744, w grodzie grabowieckim roborowana i assekurowana i oblatowana ipsa die Transfigurationis Domini eodem anno⁷².

2° Plenipotencyja żydów wołyńskich na osoby niewiernych Józefa Lejsakowicza obywatela dubińskiego starszego ziemskiego i Szymona Doktorowicza syndyka i generalnego żydów koronnych na roboracją i oblatę, karty i summy 8 000 do grodu grabowieckiego w Tyszowcach 6 augusti anno 1744 wydana oryginalna rękami starszych żydów koronnych podpisana⁷³. [s. 50]

3° Oblata karty na zł pol. 8 000 in castro Grabovecensi diei Transfigurationis Domini anno 1744 czyniona⁷⁴.

4° Roboracja przez tych żydów wołyńskich teje kwoty na sumę pomienioną ibidem et eodem anno⁷⁵.

5° Karty lub dyspozycje żydów koronnych płacenia prowizyje od tej summy 8 000 kahały ordynacyjej zamojskiej w zamian pogłownego uczynionej w Tyszowcach⁷⁶, podczas kongresu generalnego żydowskiego die 3 augusti anno 1744 wydanej, oblata in eodem castro Grabovecensi die Transfigurationis Domini anno 1744 uczyniona⁷⁷.

6° Roboracja tej dyspozycyjej kongressowej od żydów koronnych in eodem castro uczyniona anno totidem.

7° Revers dany od żydów wołyńskich x. Pawołowiczowi jako kartę po żydowsku przez marszałka żydowskiego pisaną na 8 000 do siebie, jako sobie potrzebnych odebrali die 18 septembris anno 1744.

8° Synagoga zamojska w kartach komissarskich zamku zamojskiego przyjęła na się płacenie prowizyi na żydów wołyńskich ziemskich ewikycją kapitalnej sumy 8 000 zapisała na swoich dobrach in vigilia Assumptionis V.M. anno 1743⁷⁸.

9° Synagoga żydów turobińskich winna JW. x. Pawołowiczowi infułatowi zamojskiemu w kartach zamkowych komissarskich fer. 2 in crastino festi Nativitatis Beatissimae V.M. (9 IX) anno 1743, od której prowizyja na kapele⁷⁹.

Inne dokumenta tak na sumę kapeli, toż jako i na anniwersarz JW. x. Pawołowicza jeszcze po śmierci JW. x. Łasakowskiego kustosza i egzekutora Pawołowiczowskiego nie są oddane i nie wynalezione. [s. 51]

10° Accessit novus canonicatus pro poenitentiario Paczoviano favore illustris Smarzyński poenitentiarii canonici⁸⁰ ex affundatione summae 2 000 per eundem in synagogam Zamoscensem data et locata autoritate ordinaria, erectus anno 1761.

⁷⁰ Jak wyżej.

⁷¹ Jak wyżej.

⁷² WAP Lublin. Nr 121. Castren. Grabovecen. Relat. k. 398 nn. nie posiadają po fer. 3 post Dominicam Reminiscere 1744 żadnych oblat do końca roku.

⁷³ Jak wyżej.

⁷⁴ Jak wyżej.

⁷⁵ Jak wyżej.

⁷⁶ Tyszowce, pow. Tomaszów Lubelski, wojew. lubelskie.

⁷⁷ Zob. przyp. 72.

⁷⁸ WAP Lublin. Nr 11. Acta Tribun. Zamoscen. (1713—1749) k. 970 nn. — brak tego dokumentu.

⁷⁹ Zob. przyp. nr 78.

⁸⁰ Walenty Smarzyński, zob. dokum. nr 115 przyp. 2.

Dzwonnica nowa

Dzwonnica z wieżą kwadratową przy starej drewnianej założona z cegły i kamienia do wół wieży od fundamentów wyprowadzona, za sumę legowaną 5 000 i prowizją zatrzymaną w skarbie ordynacyjnej przez JP. Kawę majora artyleryjnej i architekta murowana, już 16 000 zł. pol. circiter kosztuje, nie skończona stoi nie dla niedostatku expenzy, kamienie jednak ociosane na drugie piętro i ankry żelazne są leżące, cegły za zł 500 z cegielni powinno być oddane na tęz dalszą fabrykę.

Praesens inventarium supplectilis ecclesiae collegiatae Zamoscensis in actu visitationis generalis per illum excelmum et rdmum dnum Valentinum Franciscum Salesium de Osiny Wężyk⁸¹ Dei et Apostolicae Sedis gratia episcopum Chelmemsem nominatum Premisliensem peractae, repraesentatus et revisus manūque eiusdem illmi ordinarii subscriptus et sigillo communitus. Datum 24 aprilis 1765. Valentinus episcopus.

Nr 5

Relacja o kasacie kapituły i akademii w Zamościu.

[Zamość, kwiecień 1792]¹.

Relacja omawia proces kasaty kapituły. Po jej kasacie zezwolono dotychczasowemu dziekanowi kapituły A. Trembińskiemu na używanie pontyfikaliów i korzystanie z dóbr infułackich, ale tylko osobiście. Skasowano wszystkie beneficja proste oraz całą kapitułę. Zniesiono również Akademię Zamojską, a jej majątki przeznaczono na uposażenie liceum w Zamościu. Dawni kanonicy i profesorowie akademii otrzymali pensję od Zamoyskich, którzy przejęli z powrotem dobra kapitulne. Przy kolegiacie pozostawiono 4 wikariuszy i kaznodzieję. Po śmierci ces. Józefa II została przywrócona koadiutoria ks. Dulewskiemu, skasowana uprzednio przez rząd, a w 1792 — również i kapituła. Oprócz kapituły skasowano w Zamościu klasztor klarysek, franciszkanów (na miejsce tych założono szpital i sprowadzono szarytki). Zniesiono również klasztor bonifratrów, parafię ormiańską, kościół M.B. Loretańskiej i św. Katarzyny, kościół św. Krzyża i parafię unicką. Kasacie uległo również seminarium duchowne istniejące przy akademii.

Czps. WAP Lublin. Zesp. Kap. Zam. Nr 414. Acta capitulorum, t. 3 s. 249—255; tytuł wpisu: Pro informatione carae posteritatis.

Ne miretur posteritas intermissa esse acta capitularia per aliquot annos. Regnante enim Iosepho II Romanorum imperatore Galiciae et Lodomeriae rege², cum varia abolerentur monasteria variorum ordinum, beneficia vero simplicia generaliter omnia, nec non confraternitates et status ecclesiasticus in multis suis ordinationibus sit immutatus, ventum est etiam ad abolitionem ecclesiarum collegiatarum in hisce regnis, quae sors infelix cecidit etiam in nostram collegiatam Zamoscensem. Intimatum est etiam nobis per illum

⁸¹ Walenty Franciszek Salezy Wężyk, zob. dokum. nr 115 przyp. 1.

¹ Relacja niniejsza została umieszczona w Księdze protokołów posiedzeń kapitułnych przed r. 1792, a więc przed wznowieniem kapituły, a po r. 1789. Ponieważ w relacji jest informacja o przywróceniu kolegiaty do życia, co stało się 10 II 1792; dlatego można przypuścić, że relacja ta została napisana na początku 1792 r. przed pierwszym posiedzeniem wznowionej kapituły (16 IV 1792). Autorem relacji jest prawdopodobnie ks. Baltazar Dulewski, scholastyk zamojski.

² Ces. Józef II (1780—1790).

dnium loci ordinarium episcopum Premisliensem Betański³ decretum aulicum, in quo abolitio huiusce nostrae collegiatae iam nobis praedicta erat, simulque permissum quidem est decano infulato nostro, pro tunc Alexandro Trembiński⁴ ob respectu senii eius, sua fundatione et pontificalibus uti, sed eius coadiutor perpetuus, videlicet Balthasar Dulewski scholasticus Zamoscensis⁵, plane est cassatus. Et mox vigore huiusce decreti beneficia simplicia intra nostram collegiatam sunt cassata, uti praebendae Ss. Trinitatis, Rosariana, Literatorum, hospitalaris, Lauretana in suburbio Leopoliensi et s. Catharinae in suburbio Lublinski. Item praebendae canonicales: Osocciana post ascensum ad beneficium curatum Łukawiense adm. rdum Mathiae Muszyński⁶, Moreloviana post obitum adm. rdi Pauli Korasiewicz⁷ et custodialis propter dignitatem suffraganei et officialis generalis in altera dioecesi videlicet Helmensis ab illmo Melchiore Kochnowski⁸ retentam. Summae vero capitales fundationales partim sunt ad fundum publicum caesareo regium assumptae, partim a Reipublica Polona, illae nimirum, quae in Regno Poloniae locatae sunt, sibi vindicatae, uti et villa Branewka⁹ custodialis.

Deventum tandem est ad transmutationem Universitatis in lyceum, quo facto bona ecclesiastica Chmielek¹⁰, Zawadka¹¹ et Rakówka¹², quasi fundationalia Academiae essent una cum Bukowina¹³ [s. 250] per diploma regium ordinationis Zamoscianae approbativum, favore lycei conservandi, eidem ordinationi Zamosciana sunt incorporata et mox per officium circulare Zamoscense in possessionem dictae ordinationi Zamosciana tradita. Sicque scholasticus Dulewski et canonicus Karwosiecki¹⁴, uti habentes beneficia curata, ab omni participatione ex praefatis bonis sunt remoti. Reliquis vero canonicis tribus, nimirum Clementi Podziomkiewicz¹⁵, Dominico Rydulski¹⁶ et Andrea Wątrobski¹⁷, uti nulla alia beneficia habentibus senibus ac debilibus, pensiones duntaxat, primo 300 flor. Polon., tandem post aliquos annos auctae, vide-

³ Antoni Waclaw Betański, zob. dokum. nr 135 przyp. 1.

⁴ Aleksander Trembiński, zob. dokum. nr 95 przyp. 1.

⁵ Baltazar Dulewski, zob. dokum. nr 142 przyp. 1.

⁶ Maciej Muszyński, doktor filozofii (1782) i teologii. Początkowo był profesorem w Krakowie, a od 1767 w Zamościu. Wykładał ortografię (1767), analogię (1769), poetykę (1770), retorykę (1772), wymowę a następnie logikę (1775), fizykę (1777), teologię fundamentalną (1777) i dogmatyczną (1778—1784). Kanonikiem zamojskim został w 1777, a proboszczem w Łukawie (1786) i Mokrymłipiu (1798). Wiadomość o profesorach s. 65.

⁷ Paweł Karasiewicz, doktor filozofii i teologii (1782), profesor analogii (1762), poetyki (1762), retoryki (1766), wymowy (1769), logiki (1771/73) i fizyki (1772, 1774), teologii dogmatycznej (1776), teologii fundamentalnej (1784), kanonik zamojski (1788). Zmarł w 1799. Wiadomość o profesorach s. 63.

⁸ Melchior Kochnowski, zob. dokum. nr 124 przyp. 13.

⁹ Branewka, zob. dokum. nr 6 przyp. 7.

¹⁰ Chmielek, zob. dokum. nr 6 przyp. 9.

¹¹ Zawadka, zob. dokum. nr 41 przyp. 12.

¹² Rakówka, zob. dokum. nr 6 przyp. 10.

¹³ Bukowina, zob. dokum. nr 150 przyp. 10.

¹⁴ Tomasz Karwosiecki, doktor filozofii i obojga prawa, wykładał na Akademii Zamojskiej analogię (1743—1746), retorykę z dialektyką (1747), logikę (1750), wymowę (1752), prawo polskie (1753); był też kwestorem, dziekanem akademii, kanonikiem zamojskim, proboszczem w Białej. Zmarł 22 XII 1799. Wiadomość o profesorach s. 57.

¹⁵ Klemens Podziomkiewicz, zob. Dodatki nr 4 przyp. 68.

¹⁶ Dominik Rydulski, zob. dokum. nr 123 przyp. 3.

¹⁷ Andrzej Wątrobski, doktor filozofii i teologii, profesor retoryki w Olyce. Od 1759 wykładał w Zamościu poetykę, a następnie retorykę (1752), fizykę (1753), logikę (1754, 1757), teologię dogmatyczną. Zrezygnował z profesury w 1777. Był kanonikiem zamojskim (1752). Zmarł w 1795. Wiadomość o profesorach s. 60.

licet 500 flor. Polon., idque ob rationem senii et laborum in Academia positum ab illmo ordinato pro tunc Andrea Zamoyski¹⁸ sunt assignatae. Vicarii vero quatuor et concionator in iisdem bonis fundati penes antiqua sua salaria 500 flor. concionator vero 1200 sunt relictis. Mansiones etiam tres praefatos canonicos in collegio Academiae sunt permissae.

Rebus itaque sic perturbatis decanus infulatus Trembiński, uti senio plusquam octuaginta annorum confectus, ut tranquillum suum posset conservare animum, ruri vitam agere coepit, et nonnisi rarissime Zamoscium invisit. Praefati quoque scilicet scholasticus et custos esse desierunt. Conventus capitulares etiam generales, capite suisque membris principalibus destituti, ob eam causam non celebrabantur. Particularia duntaxat capitula urgentibus gravibus necessitatibus aliquando haberi debuerunt. Et haec ratio potissima, quod per aliquot annos acta capitularia non sunt annotata.

Elapso aliquot annorum spatio resumpsit tandem spiritum Balthasar Dulewski scholasticus Zamoscii, uti coadiutor perpetuus decanatus Zamoscensis auctoritate apostolica institutus, et coepit per suas supplices notas pulsare ianuam aulae regiae, ut suppressa decreto aulico eius coadiutoria resuscitari possit. [s. 251]. Et favente Dei gratia, licet cum notabilibus suis expensis, effectum desiderii sui est sortitus. Nam per decretum eiusdem aulae regiae, accedente consensu illmi Andrae Zamoyski ordinato, uti patroni loci, in pristinum statum est restitutus. Qua restitutione subsecuta rđus Trembiński, uti coadiutor, eidem rđo Balthasari Dulewski coadiutori suo, iam nullo impedimento ligato, dimisit villam Sulówek¹⁹, tum praepositura Szczebrzeszynensi cum domo decanali penes collegiatam sita ac praedio in suburbio Zamoscensi existente, eo intuitu, ut officia decanalia in universum omnia pro se tamquam prorsus impotente, utpote annum octuagessimem quantum agente, expediret et perageret. Quod factum est anno 1791 ad finem eiusdem anni.

Collegiata quoque eodem anno per decretum aulicum in antiquo suo statu permanere est permissa, cum hac tamen conditione, ut individua eius ad curam animarum se applicent et ex hoc tempore capitulum nostrum conventus suos sub praesidentia supra praefati rđi coadiutoris celebrare coepit et fecit.

Hac temporum vicisitudine abolitae sunt:

1° Conventus monialium s. Clarae, in quem conventum post annos aliquot translatis sunt PP. franciscani conventuales, illorum vero ecclesia praeclarissima iam ruinae et publice venditam destituta erat, sed per gratiam Dei intentio haec ad effectum non est deducta; isque ex eo, quod casu superveniens Zamoscium augustissimus imperator Iosephus II illam vendi prohibeuit. In monasterium autem dictum PP. franciscanorum introductae sunt sorores charitatis cum hospitali infirmorum. Quae sorores cum dicto suo hospitali in eodem manserunt per aliquot annos circiter sex, sed tandem cura rđi provincialis dictorum PP. franciscanorum, qui tunc erat Zabłocki²⁰, rursum idem PP. franciscani [s. 252] in suum monasterium et ecclesiam restituti sunt. Sororibus vero chatitatis monasterium clarissimum cum ecclesia, facta caesareis impensis reparatione et aedificatione novorum conclavium, pro usu et commo infirmorum cessit.

¹⁸ Andrzej Zamoyski (1716—1792), 10 ordynat, wojew. inowrocławski (1757), kanclerz w. koronny (1764—1767), starosta halicki, lubelski, brodnicki, rostoccki. W. Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

¹⁹ Sulówek, zob. dokum. nr 41 przyyp. 20.

²⁰ Zabłocki, prowincjal franciszkanów konwentualnych, bliżej nie znany.

2° Aboliturum est monasterium fratrum misericordiae s. Ioannis de Deo vulgo Bonifratrów una cum ecclesia, in qua erat locata imago Beatissimae Mariae gratiis clara et proli dolor idem monasterium cum ecclesia infideli Judae per vim publicae licitationis cessit. Imago vero gratiosa B.V. Mariae sororibus charitatis est attributa et data. Quae imago primo conventu franciscanorum, secundo in ecclesiam modernam sororum charitatis, quae antea hoc non fuerat, ritu solemniter est translata et in altari maiori, ut nunc videtur, reposita.

3° Erat in hac civitate ecclesia parochialis Armenici ritus, sed et haec ecclesia pariter abolita est, domus vero parochialis cum fundis, areis ad eam pertinentibus media licitatione divendita est, lapidea vero fundationis huius ecclesiae satis insignis eidemque proxime adhaerens in domum militum, vulgo koszary, expensis caesareis transformata. Ipsa vero ecclesia sorte ulteriori adhuc est relecta. Quamvis illius internus decor, uti imagines et seppellex omnis ecclesiastica pariter per publicam venditionem evanuit.

4° Erant in suburbiis duae quoque ecclesiae lapideae, una nimirum in suburbio Leopoliensi vocata Lauretana hospitalaris cum suo praeposito hospitalari, altera s. Catharinae in suburbio Janoviensi, alias nunc post portam Lublinsensem, habens non postremam dotem in hortis, areis, fundis, pratis consistentem, pro sacerdote ibidem conservando insufficientem, sed pariter et hae ambae ecclesiae sunt abolitae. Fundi utrumque per contractum emphiteusis variis hominibus dimissi, domus tamen sacerdotalis utriusque ac hortis adhaerentibus sunt divenditae. Et quidem ecclesia s. Catharinae [s. 253] domus cum hortis Iudaeo infideli cessit. Caemeterium, quod antea erat penes ecclesiam collegiatam tanquam parochialem translatum est in aream vicinam ecclesiae s. Catharinae et effectum est caemeterium publicum pro sepeliendis tam clericorum, quam laicorum utriusque ritus. Erant praeterea in suburbio Leopoliensi duae ecclesiae lignae, una s. Crucis, quae originaliter erat parochialis pro tunc cum adhuc civitas Novi Zamoscii nondum condita erat, idque pro ritu Latino. Quae ecclesia postquam collegiata in Nova Civitate erecta stetit, PP. franciscanis Zamoscensibus reddita erat, sed his temporibus in ruina abiit. Relicto caemeterio pro sepultura militum, altera quoque ecclesia parochialis pro ritu Graeco in eodem suburbio sita pariter ruina est subsecuta, cura vero animarum ad religiosos s. Basilii Magni conventus Zamoscensis est translata.

5° Erat penes collegiatam nostram xenodochium pauperum, id est domus honesta pluribus pauperibus conservandis commoda, de muro aedificata, sed haec voluntate potestatis saecularis in xenodochium militum infirmorum est conversa. Est autem eadem numero, in qua ad praesens milites infirmi conservantur, caemeterio ecclesiae proxima secus vallem ex opposito lapideae decanalis sita.

7° Habuit ecclesia nostra haec collegiata singulare decus et subsidium, videlicet seminarium alumnorum spiritualium, sive clericorum. Hoc seminarium habuit suam domum honestissimam, etiam pro triginta clericis conservandis aptam. Domus haec quoad unam partem fuit quidem legata a quondam nobili, videlicet gnoso Szanski, sed postea legatum hoc ad instantiam successorum Szanscianorum per decretum Tribunalis Regni Poloniae est cassatum, ac proinde pars ista Szansciana a capitulo nostro Zamoscensi est redempta pretio, de quo in summario documentorum seminaristicorum in archivo capitulari repositorum sufficienter constat. [s. 254] Quoad alteram partem domus

haec est a fundamentis aedificata sumptibus ipsarum personarum spiritualium, contribuenti quaedam materialia, videlicet: lateras, tegulas, ligna, asseres incomparabilis bonillis et in causas pias effusissimo viro Ioanne ordinato Zamoyiski palatino Podoliae²¹. Aedificata autem est in fundo propriissimo collegiatae Zamoscensi. In eo enim fundo erat ab antiquo seminarium de ligno constructum, sed admodum exiguum. Quoad tertiam eius partem, videlicet hanc, ubi culina, mansio pro familia et stabulum pro fovendis equis, nunc etiam existit, aedificata est in fundo a quodam nobili, videlicet gnoso dno Radecki²² liberaliter pro maiori commodo seminarii donato, de quo constat ex summario documentorum seminarii eiusdem. Ex his itaque tribus partibus constituta est una domus vere celebris, cuius aedificatio ad 40 000 flor. Polon. circiter constabat. In hac itaque domo, Deo benedicente, alebantur clerici, quorum numerus ad personas 18 circiter ascendit. Qui quidem clerici variis scientiis, videlicet theologicis, iuridicis instructi, alii ad collegiatam, alii extra ad beneficia curata, alii ad Academiam pro professoribus promovebantur, et quidem in copia, unde non tantum ecclesia nostra habuit repleta suas prae-bendas possessoribus idoneis, sed etiam alia beneficia et Academia insigne subsidium. Ita, ut praesenti hoc calamitoso tempore (quo clerus admodum diminutus est), beneficia curata plurima ex clericis seminarii huius Zamoscii habentur suos gloriosissimos decanos foraneos, parochos et rectores. Sed pro dolor annis hisce videlicet imperante Josepho II cum esset unicum generale seminarium pro tribus dioecesibus, videlicet pro Leopoliensi, Premisliensi et Tarnoviensi²³ [s. 253] Leopolim penes illam Universitatem noviter erectam, post autem nostram Zamoscensem cassatam, constitutum. Hocce nostrum seminarium per decretum caesareum est cassatum, clerici dimissi et in varias dioeceses dispersi sunt, bibliotheca eiusdem seminarii Leopolim translata, suppellex omnis et praedium seminaristicum in suburbio Janoviensi alias ad praesens post portam Lublinensem, ubi nunc est caemeterium publicum divenditum, pretium horum omnium una cum summis fundationalibus ad fundos seminarii Leopoliensi transportatum. Erat eutem haec domus seu seminarium istud situm ex opposito palatii ordinationis secus viam publicam ex tribus partibus, cui unicum tantum aedificium est contiguum. Et in hanc domum seminaristicum introductum est officium circulare Zamoscense et cassa publica regia et sic finita sunt felicia Regna. Ut autem plenius constet carae posteritatis de praemissis omnibus ita factis, annotentur haec quaedam decreta regia, reliquis in suis originalibus in archivo capitulari existentibus.

²¹ Jan Zamoyiski, 9 ordynat (do 1780), wojew. podolski (1770). Zmarł w 1790. W Dworzaczek, dz.c. tabl. 135.

²² Cyriak Radecki h. Doliwa, sędzia belski, właściciel Mianowic, chorąży belski. K. Niesiecki, dz.c. t. 8 s. 10.

²³ Seminarium Generalne we Lwowie dla wymiennonych trzech diecezji (Lwów, Przemyśl, Tarnów) zostało otwarte w 1784 r

INDEKS OSÓB, MIEJSCOWOŚCI I RZECZY

Niniejszy indeks obejmuje nazwiska osób i nazwy geograficzne, a z haseł rzeczowych uwzględnia tylko najważniejsze. Pominęto natomiast nazwy rzeczowe, odnoszące się do kapituły i kolegiaty zamojskiej, takie jak: prałatury, kanonie, prebendy, altarie, kapelanie, jako że występują bardzo często w publikowanym Zbiorze. Cyfry indeksu odnoszą się do własnej paginacji *Zbioru*.

Zastosowane skróty

- abp — arcybiskup
 adm. — administrator
 ap. — apostolski
 archid. — archidiacon
 bakow. — bakowski
 bp — biskup
 ces. — cesarz, cesarzowa
 chełm. — chełmski
 dek. — dekanat
 diec. — diecezja
 duch. — duchowny
 dziek. — dziekan
 franc. — franciszkanie
 gen. — generalny
 gnieźn. — gnieźnieński
 inf. — infułat
 k. — koło
 kan. — kanonik
 kapit. — kapituła
 kard. — kardynał
 kaszt. — kasztelan
 kated. — katedra
 koleg. — kolegiata
 krak. — krakowski
 ks. — ksiądz
 lubel. — lubelski
 lwow. — lwowski
- Abramowicz Stanisław radca zam. 34
 Abrek Andrzej dziek. inf. zam. 139, 289
 Adamowska Agnieszka 249
 Adamowski Maciej 244, 249
 Aleksander IV pap. 22
 Aleksandrowicz Alojzy Witold bp chełm. 297—299
 Altumowicz Stefan wójt orm. zam. 138, 140
 Arakiełowicz Jakub kan. zam. 184, 362
 Arakiełowicz Zachariasz wójt zam. 137, 139, 142, 145
 Arakiełowiczowa Zofia 137
 August II Sas król polski 305, 307
 August III Sas król polski 305
- Baków
 Bpi 362
 Balicki Ignacy 258, 259
 Barański Marcin 292, 293
 Bąkowska Anna 247, 250, 251
 Bąkowski Kazimierz 247
 Baran Jan 288
 Bełcikowski Mateusz schol. zam. 339
 Bełz 8, 67—69, 71, 78, 93, 113, 178, 179, 260
- miesz. — mieszczanin
 nunc. — nuncjusz
 okręg. — okręgowy
 orm. — ormiański
 pap. — papieski, papież
 par. — parafia
 płoc. — płocki
 pomoc. — pomocniczy
 pow. — powiat
 pozn. — poznański
 późn. — późniejszy
 prał. — prałat
 prep. — prepozyt
 prob. — proboszcz
 przem. — przemyski
 sand. — sandomierski
 schol. — scholastyk
 semin. — seminarium
 sufr. — sufragan
 warm. — warmiński
 warsz. — warszawski
 wik. — wikariusz
 wil. — wileński
 włoc. — włocławski
 wojew. — wojewoda, województwo
 zam. — zamojski
- Dek. 77
 Kaszt. 65, 87, 281
 Pow. 12
 Starostwo 11, 33
 Urząd grodzki 158, 162, 163, 284, 381
 Wojew. 24, 155, 162, 177, 204
 Benedykt XIV pap. 8, 196, 199, 226, 232, 255, 311, 313, 314, 325, 346
 Benedykt XV pap. 10, 343—347, 348
 Berent Zuzanna 250
 Berny Jakub 126
 Beszów wieś 45, 50
 Betański Antoni Wacław bp przem. 310—314, 384
 Biała prob. 63, 209, 228, 384
 Biecz szkoła paraf. 309
 Biernacka Anna 249
 Biernacki Sebastian 249
 Biesch Józef kan. zam. 340
 Biłgoraj pow. 25
 Birkowski Szymon 287
 Bochnia 50
 Bodzęcki Wojciech schol. zam. 100, 106
 Bogdański Franciszek 227, 228
 Bogdański Walerian 227, 228
 Bolimów starostwo 376
 Bonifacy VIII pap. 46, 198, 202

- Borowska Maria 251
 Borowski Sebastian 251
 Bortatycka Zofia 250
 Bortatycki Andrzej 250
 Braclaw
   Oficjałat okręg. 92, 93, 294
   Starostwo 380
   Wojew. 224
 Branewka wieś 23, 24, 26, 62, 111, 268, 333, 384
 Branicki Jan Klemens 313
 Brodnica starostwo 309
 Brody wieś 121
 Brygidki 75, 76, 79, 81
 Brzeska Konstancja 249
 Brzeski Franciszek 303
 Brzeski Szymon kan. zam. 92—95, 294
 Brzezicka Katarzyna 250
 Brzezicki Maciej 250
 Brzoza wieś 94
 Brzozów 9, 299, 301
   Koleg. 318
 Bukowina wieś 62, 114, 334
 Busk kaszt. 162
 Bylina Stanisław ks. 184—187
 Cerekiew wieś 49, 50
 Chełm
   Bazylianie 207, 216
   Bpi ob. iac. 16—18, 26—29, 32, 44, 47, 59, 60, 65, 66, 71—75, 81, 84, 98, 100, 101, 104, 106, 109, 116, 145, 146, 176, 188, 192—194, 204, 210, 211, 213, 219, 237, 243, 244, 271, 295, 308, 320, 329, 349, 365, 381
   Bpi pomoc. 84, 97, 185, 186, 268, 297, 298
   Diecezja 4, 5, 9, 21, 39, 41—43, 45, 48, 59, 66, 70, 71, 74, 78, 94, 97, 118, 119, 124, 125, 163, 168, 196, 199, 204, 209, 226, 230, 232, 296—299, 336, 384
   Kapit. kated. 62, 66, 70, 71, 79, 100, 102, 103, 124, 127, 160, 166—168, 171, 176, 179, 181, 182, 186, 193, 195, 203, 204, 207, 227, 228, 268, 290, 303, 349
   Koleg. wik. 216
   Oficjałat gen. 5, 59, 77, 78, 92, 94, 106, 156, 157, 163, 164, 166—168, 171, 176, 179, 181, 185, 186, 193, 203, 205, 206, 209, 247, 268, 294
   Pow. 128
   Starostwo 129
 Chmielecka Wola wieś 30
 Chmielek wieś 23, 25, 26, 28, 29, 50, 61, 106, 110—112, 118, 163, 192, 218, 221, 268—270, 271, 274, 279, 333, 341, 363, 364, 384
 Chodywańca wieś 8, 93, 161, 163
 Chojnacki Andrzej Mateusz 127, 128, 141
 Chotów wieś 13
 Chrostkiewicz Jakub kan. zam. 194, 195
 Chyżowice wieś 66, 67
 Ciągłowice par. 12
 Ciurus Katarzyna 252
 Ciurus Piotr 252
 Czarniecki Stefan Stanisław pisarz ko-ronny 141
 Czarnolaski Feliks prep. chełm. 62, 70, 71
 Czarnouski Ignacy kan. zam. 332, 339
 Czartoryska Katarzyna 236
 Czartoryski Adam generał ziem podol-skich 326
 Czartoryski Aleksander 319
 Czartowiec wieś 293
 Czasławice wieś 49, 50
 Czernichów 260
 Czerwińsk opactwo 41, 120, 135, 142
 Czownik Agnieszka miesz. zam. 251
 Czownik Wojciech miesz. zam. 251
 Czulski Walenty Konstanty bp pomoc. chełm. 163, 164, 166—168, 176—179, 181, 184, 186
 Czyzykowski Augustyn 250
 Dąbrowski Józef dziek. inf. zam. 3, 348
 Deboli Antoni podstar. grabowiecki 9, 239, 240, 242
 Demetriusz z Goraja 119
 Derberdrasiewicz Jan Kanty ks. 285
 Deszkowice wieś 121
 Dewiski Andrzej kan. zam. 126, 127
 Doktorowicz Szymon 382
 Drabińska Regina 248
 Drezner Tomasz kan. zam. 61, 224
 Drohobycz 182
 Drohojowska Anna 117
 Dubienka prob. 332
 Dulewski Baltazar schol. zam. 8, 203, 206, 228, 229, 268, 317, 383—385
 Duńczewski Józef kan. zam. 204, 280
 Dymowski Jan kustosz zam. 339
 Dzierążnia wieś 291
 Dzięcielski Marcelin bp lubel. 337, 342, 343
 Fabiański Andrzej kan. zam. 161, 162, 184, 194, 195, 205, 380
 Faruchowicz Marcin notariusz 204
 Faruchowicz Zachariasz wójt orm. 138, 139, 146
 Faruchowicz Zofia 138, 146
 Foltynowicz Marcin kan. zam. 94, 357
 Franciszek II ces. 320
 Fryderyk August ks. warsz. 326
 Frydrychowski Tobiasz 66, 67
 Fulman Marian bp lubel. 343—347
 Garbów prob. 344
 Gasparri Piotr kard. 345, 346
 Gaworski Stanisław 283
 Gieczycki Grzegorz miesz. zam. 89
 Giermzicka Agnieszka 283
 Gliński Jakub 249
 Głowacka Franciszka 252
 Gniew starostwo 376
 Gniewkowska Dorota 128
 Gniezno

- Abp 44, 46
 Kapit. 135, 237, 261, 297, 336
 Gnińska Anna Franciszka 224
 Godyń Piotr kustosz zam. 171, 172
 Gołaszewski Antoni bp przem. 318, 320, 321, 323, 324
 Gomoliński Stanisław bp chełm. późn. łucki 25—29, 32, 208, 211, 306
 Goniądz
   Par. 52, 313
   Starostwo 50
 Goraj wieś 119
 Gorczycki Adam. miesz. zam. 133
 Gosiecki Andrzej kan. zam. 339
 Górski Antoni Stanisław rektor Akademii Zamojskiej 309
 Grabowicz Franciszek Kazimierz kan. zam. 135, 139
 Grabowiec 9, 69, 93, 242, 286, 287
   Pow. 66
   Starostwo 31, 128, 129, 239, 260
   Urząd grodzki 92, 239, 258, 259, 382
 Grabowski Jan miesz. zam. 133
 Gruszecka Brygida 380
 Gruszecki Tomasz kan. zam. 175, 362
 Grylicki Ignacy kustosz zam. 139
 Grzegorz IX pap. 48
 Grzegorz XIII pap. 48
 Grzybowski Andrzej 138

 Halicz abp 119
 Hartman Anna 251
 Hartman Wincenty dziek. inf. zam. 344
 Hasse Franciszek wójt zam. 232
 Herbut Jan podkom. przem. 120
 Herbut Walenty bp przem. 120
 Honorusz IV pap. 22
 Horodło pow. 11, 12
 Hrubieszów 67
   Dek. 324
   Prob. 340
 Huta Krzeszowska par. 255, 257—260

 Ickowicz Aaron 148, 149
 Ickowicz Leyba 148, 149
 Innocenty IX pap. 311
 Innocenty X pap. 308, 319
 Innocenty XI pap. 226, 308
 Innocenty XII pap. 223
 Inowrocław wojew. 309
 Iwaszkiewicz Jan ks. 74
 Izbica wieś 337

 Jadwiga król polski 119
 Jan Kazimierz król polski 305, 307
 Jan III Sobieski król polski 135, 305, 307
 Jan z Tęczyna 256
 Janowice wieś 189, 190
 Janów Lubelski 289
   Synagoga żydow. 163—165, 362, 363
 Jarosław 81
   Kapit. koleg. 124
   Starostwo 19
 Jasiński Andrzej kan. zam. 100

 Jastrzębska Franciszka 252
 Jaworów starostwo 16
 Jędrzejewicz Joachim kan. zam. 340
 Jędrzejów opactwo 66, 74, 75, 84
 Jezuici 57, 98
 Józef II ces. 10, 296, 305, 306, 310—312, 333, 383, 385, 387

 Kalinowice Ordynackie wieś 190
 Kalisz
   Archid. 98, 176
   Kapit. koleg. 261
 Kałusz starostwo 91, 93, 121
 Kałwa Piotr bp lubel. 348
 Kamieniec Podolski kapit. 320
 Kamiński Antoni 364
 Kamiński Zygmunt 289, 290
 Kaniów starostwo 65
 Karasiewicz Paweł kan. zam. 295
 Karwosiecki Tomasz kan. zam. 228, 229, 267, 384
 Kawe Jerzy architekt 250, 273, 275
 Kawęczyn wieś 80, 82, 219, 220, 360
 Kazimierz Wielki król polski 119
 Kępski Kazimierz 363
 Kicki Kajetan Ignacy abp lwow. 336
 Kicki Sebastian archid. lubel. 25
 Kielce diec. 336
 Kierski Józef Tadeusz bp przem. 5, 9, 296—301
 Kijów wojew. 50
 Kiślicki Mikołaj dziek. inf. zam. 17, 64, 87, 100, 106, 160, 281
 Klemens VIII pap. 6, 20, 22, 44, 47, 104, 118, 120, 170, 196, 199, 208, 221, 269, 280, 308, 309, 311, 319, 331, 343—348
 Klemensów wieś 8, 207
 Kłopotki Andrzej dziek. inf. zam. 58, 122—124, 126, 135, 290, 291, 309, 364
 Knyszyn starostwo 11, 16, 19, 48, 50, 52, 74, 79
 Kochnowski Melchior Jan bp pomoc. chełm. 296—299, 301—304, 384
 Komorowski Jan wicestar. krak. 66—68, 70, 71, 112
 Komorowski Mikołaj 28
 Koniecpolski Remigiusz bp chełm. 59, 60, 66, 70, 72—75, 80, 81, 84, 219, 349
 Korkowicz A. wójt zam. 33
 Korybutowa Gryzelda 352
 Korzenica wieś 95
 Korzkiew wieś 13
 Kosiariski Mateusz oficjał zam. 324—325
 Kostkiewicz Andrzej kan. zam. 289, 295, 303
 Kościakiewicz Antoni kan. zam. 340
 Kotonowicz Tomasz 231, 247, 248
 Kotowski Piotr 80
 Kowalski Andrzej 251
 Koźmian Józef bp włocł. 338
 Krabska Teresa 139
 Kraków 6, 52, 184, 188, 192
   Bpi 261

- Diec. 209
 Franc. 119
 Kapit. kated. 193, 225, 237
 Koleg. św. Jerzego 65
 Starostwo 16, 19, 67, 70, 74
 Uniwersytet 3, 195, 196, 199, 228, 306,
 307, 309, 373, 384
 Wojew. 12, 50
 Krasicki Ignacy abp gnieźn. 336
 Krasnystaw 7, 8, 166, 180, 193, 204, 206,
 247, 280, 283
 Kated. 78
 Koleg. pijarów 95
 Misjonarze 207, 216
 Pow. 202, 255, 259, 260
 Semin. duch. 192
 Starostwo 31, 116
 Urząd grodzki 260, 361
 Krasowska Elżbieta 250
 Krasnik 8, 191, 259
 Kanon. regularni 256—258, 261
 Synagoga żydow. 191, 192
 Kraus Tomasz miesz. zam. 137
 Krobski Andrzej rektor Akademii Za-
 mojskiej 162
 Krosno koleg. jezuickie 318
 Krupski Antoni łowczy bract. 247
 Kryniczki wieś 116, 123
 Krzeczkwicz Paweł kan. zam. 135, 139
 Krzeczkwiczówna Barbara 134
 Krzeszów starostwo 11, 16, 19
 Krzępin wieś 49, 50
 Księżopol wieś 25
 Ksykowa Marianna 248
 Kucyk Anna 251
 Kucyk Gabriel 251
 Kulików wieś 120
 Kumów wieś 10, 42, 323, 324, 326, 339,
 342
 Kurkowiec Andrzej wójt zam. 65
 Kurów 334
 Kuuk Paweł 184
 Laskarys Jerzy Hieronim patr. jerozol.
 255
 Laterański Sobór IV 198, 202
 Lejsakowicz Józef 382
 Lełów pow. 11, 12
 Leopold II ces. 316, 318—320
 Leszczyński Sebastian Jan schol. zam.
 136, 139
 Leśniowski Maciej kaszt. bełski 64, 87,
 111, 281
 Leżeński Jerzy 117
 Leżeński Tomasz bp chełm. 7, 117, 122,
 124
 Lębork starostwo 376
 Lędza Wilhelm miesz. zam. 133, 137
 Lędzina Barbara 363
 Licholacki Szymon Franciszek 143
 Lipowski Karol 244
 Lipsko wieś 9, 255—261, 309, 360, 365
 Liski wieś 11, 12, 15, 17—20, 23
 Liszki wieś 95, 118
 Lubaczów 240
 Lubecki Jan 248
 Lublin 6, 7, 18, 343, 344
 Bpi 320, 322—324, 337, 338, 346, 348
 Bpi pomoc. 338
 Diec. 4, 5, 10, 321, 335—337, 347, 348
 Kapit. kated. 338
 Koleg. św. Michała 338
 Konsystorz bpi 323, 325, 336
 Par. św. Pawła 348
 Starostwo 95, 260, 309, 385
 Trybunał 5, 28, 30, 350
 Urząd grodzki 269, 270
 Wojew. 25, 190, 207, 221, 224, 248, 255,
 258—260, 262, 376
 Luboml par. 95
 Lwów 9, 10, 24
 Abpi 44, 46, 196, 198, 201, 308, 336
 Archidiec. 201, 387
 Bpi pomoc. 188, 199
 Franc. 119
 Kapit. metropol. 120, 160, 296
 Kaszt. 116, 224
 Koleg. teatynów 255
 Metropolia 118
 Semin. gener. 387
 Uniwersytet 313, 387
 Łabecki Wojciech kan. zam. 208, 209, 286
 Łabunie par. 125, 126
 Łaszcz Aleksander wojew. bełski 162
 Łaziński Jan 289
 Łosiecki Paweł kan. zam. 228, 229, 373,
 380
 Lubieński Maciej bp chełm. 27, 60, 61,
 63, 65, 70, 104, 176, 221
 Łuck bpi 27, 28, 32, 117, 261, 309, 362
 Diec. 92, 294
 Ługowski Jan 13
 Ługowski Stanisław 13, 16
 Ługowski Szymon prep. miech. 13, 14,
 16, 17
 Łukawa wieś 25, 62, 128, 182, 295, 324,
 350, 384
 Łysakowski Józef kustosz zam. 375
 Machnikiewicz Franciszek 303
 Maciejowski Bernard kard. 107
 Makowski Michał 248
 Maksymiak Anna 249
 Malbork starostwo 11, 16, 19
 Malczewski Franciszek abp warsz. 336,
 337
 Małczyński Marek 162
 Małecki Wojciech miesz. zam. 244, 246
 Markiewicz Eufrazyna 250
 Markiewicz Józef 250
 Markuszów prob. 338
 Matcze wieś 11—13, 15, 17—20, 23, 24,
 112, 118, 268, 269, 333, 341
 Matlikiewicz Franciszek Paweł kan.
 ołycki 292, 302, 303
 Matuszkiewicz Jakub ks. 78

- Mazanek Krzysztof miesz. zam. 65
 Mazur Maciej 190
 Michał Korybut Wiśniowiecki król polski
 305, 307
 Michałów wieś 120, 121
 Miechów prep. 11—14, 16, 169
 Mielinowska Klara 249
 Mieszkowski M.J. burgr. rawski 240, 243
 Międzyrzec starostwo 11
 Miroszewski Kasper ks. 71
 Misiakiewicz Elżbieta 251
 Misiakiewicz Jan miesz. zam. 231, 249
 Mokre 365
 Mokrelipie wieś 171, 271, 295, 384
 Morawiecki Ludwik ks. 97
 Morełowska Elżbieta Helena 152, 163—
 166, 184—186, 363
 Moździarski Maciej 287
 Mstów prep. 142
 Murzyński Wojciech kan. zam. 208, 209,
 286
 Muszyński Maciej kan. zam. 295, 384
 Napiórkowski Baltazar 289
 Narol prob. 157, 167
 Netyxa Marek miesz. zam. 90, 294
 Niedzieliska wieś 120
 Niewieski Jan Kanty kan. zam. 184
 Nowakowska Marianna 248
 Nowopolski Wojciech kan. zam. 62, 63,
 75, 111
 Nowy Sącz 344
 Nowy Targ starostwo 74, 79

 Olgierd Mikołaj Onufry kan. zam. 286
 Olszówka Tomasz ks. 161, 168, 169, 176
 Ołyka koleg. 182, 255
 Kolonia kadem. 271, 275, 283, 384
 Oranienburg obóz koncent. 347
 Orłów wieś 116, 123, 219
 Ormiński Tomasz dziek. inf. zam. 188,
 189, 362
 Osecki Kazimierz Jan kan. zam. 182, 184
 Ostrogski Aleksander wojew. wołyński
 55
 Ostrogski Janusz 55
 Ostrogski Konstanty 55
 Ostróg 76, 79, 81, 84, 219, 220
 Owańcewicz Aksanty 136, 140
 Ożga Samuel schol. chełm. 160

 Paczoski Walenty Józef kan. zam. 10,
 207, 216, 220
 Pankiewicz Adam 247
 Pankiewicz Marianna 247
 Paweł V pap. 6, 34, 42—44, 196, 199, 226,
 308, 312, 344
 Pawłów par. 95, 124
 Pawłowski Wiktoryn kan. zam. 252, 267,
 268, 274
 Pawołowicz Maciej kan. zam. 8, 139,
 191—194, 202, 204, 224, 227—229, 363,
 365, 373, 375, 379, 381, 382
 Pelczyński Paweł ks. 246, 253

 Piasecki Paweł bp chełm. 62
 Piecek Antoni ks. 244, 283
 Piechowicz Szymon ks. 89
 Piechowski Michał kan. zam. 171
 Piekoszewicz Jakub kan. chełm. 70
 Pikulski Andrzej ks. 3
 Pikuźniński Teodor 244
 Pilszecki F. Aleksander kan. zam. 192,
 193, 194
 Piotrkowczyk Andrzej drukarz 106
 Piotrków szkoła 63
 Synod prow. 106, 107
 Piotrków Kujawski prob. 337
 Piotrowska Elżbieta 250
 Pius IV pap. 187
 Pius VII pap. 336
 Pius XI pap. 10, 346
 Pius XII pap. 4, 10, 346, 348
 Pliszkiec Antoni 231
 Pliszkiec Jan 249
 Płock bpi 255
 Dec. 92
 Kapit. kated. 88, 176, 237, 340
 Płoskirów starostwo 190, 236, 255, 259,
 260, 262, 361
 Pniówek wieś 75—77, 79, 80—82, 151, 171,
 219, 220, 360, 365
 Podłodowski Mikołaj 352
 Podwysocki Michał 231
 Podziomkiewicz Klemens kan. zam. 320,
 381, 384
 Połock par. 182
 Poręba wieś 11—13
 Poręba Czarna 12
 Poręba Kuźnica wieś 12
 Potok prob. 92, 192, 339
 Potylicz
 Dek. 209
 Par. 74, 77
 Poznań 336
 Bpi 60, 296
 Kapit. 296
 Prochniewicz Maciej kustosz zam. 275
 Prokop z Goraja 120
 Proszkowiec Marcin miesz. zam. 65
 Proszowice pow. 49, 50
 Przemysłów wieś 8, 161—163, 204
 Przemysł 9
 Bpi 16, 46, 120, 196, 198, 201, 237, 252,
 288, 289, 308, 313, 320, 323, 325, 383
 Dec. 4, 9, 10, 297, 298, 299, 321, 324,
 325, 329, 331, 336, 387
 Kapit. 184, 286, 297
 Konsystorz bpi 318
 Starostwo 97
 Pstrokoński Stanisław bp chełm. 97, 99,
 176
 Pułski Piotr archid. chełm. 193

 Rabsztyn starostwo 65, 74, 79
 Raciborz starostwo 111
 Raczyński Wojciech ks. 78
 Radecki Cyriak 162, 387

- Radom
 Par. 340
 Pow. 94
 Starostwo 352
- Radziwińska Marianna 260
- Rakówka wieś 25, 26, 28, 30, 118, 268, 333, 342, 384
- Ratti Achilles nunc. ap. 345
- Riphos Rafał wik. gen. dominik. 47, 49
- Romanowicz Paweł kan. zam. 288, 302
- Romanów wieś 202, 362
- Równe prob. 92, 93
- Rulikowski Franciszek 8, 152, 154, 155, 157, 158, 176—179, 285
- Rutowska Marianna 138, 144 146
- Rutowski Jan 144
- Rutowski Piotr miesz. zam. 137, 144
- Rutowski Stanisław kan. zam. 7, 129, 136—138, 141, 146, 189, 188
- Rutunowicz Stefan 137
- Rydulski Dominik kan. zam. 261, 384
- Rzeczyca wieś 78
- Rzeszotarski Andrzej 281
- Rzym 4, 6, 8, 9, 10, 43, 44, 47—49, 196, 198, 202, 226, 232, 233, 237, 255, 261, 336, 337, 349, 345, 346
- Sandomierz 347
 Archid. 117
 Diec. 336
- Sasin Jan wik. gen. chełm. 59, 60, 66, 70, 71, 73, 74, 76
- Satejów wieś 363, 364
- Sendrowski Fabian kan. zam. 340
- Serwatowski Jan miesz. zam. 133
- Siekanowicz Sebastian kan. zam. 61, 361
- Sieprawski Jan kustosz zam. 288, 364
- Sierakowski Wacław Hieronim bp przem. 313
- Sikorski Józef 291
- Sikorski Wawrzyniec dziek. inf. zam. 8, 135, 139, 147—152, 157—159, 161, 164, 166, 168, 169, 246, 284, 362
- Simonetta Franciszek nunc. ap. 34, 35, 39
- Sitaniec par. 128, 192, 350
- Skalbmierz koleg. 171
- Skalat prob. 297
- Skarbiewski Stanisław 284
- Skarszewski Wojciech bp lubel. 10, 320, 322, 323, 327—329, 335—337
- Skierbieszów 7, 9, 74, 77, 78, 142, 193, 194, 225, 237, 241, 243, 254, 261, 270, 279, 291
- Skocki Józef dziek. inf. zam. 139, 161, 167, 170, 181, 184, 224, 231
- Skolski Kasper rektor Akademii Zamojskiej 361
- Skrybaczowski Antoni ks. 78, 79, 236
- Skurczyńska Euksenia 249
- Skwarski Jakub dziek. inf. zam. 86, 90—92, 95—98, 281—283, 364
- Słocina prob. 313
- Słowakowicz Józef kan. zam. 194, 195
- Smarzyński Walenty kan. zam. 9, 236—243, 268, 292
- Smoleńsk wojew. 376, 380
- Sokal
 Dek. 78
 Par. 74
 Starostwo 74, 79
- Sokołek Mikołaj ks. 77
- Sokołowski Maciej miesz. zam. 133, 231
- Solski Kasper rektor Akademii Zamojskiej 309
- Stojanów prob. 77
- Suchowola wieś 247
- Sułówek wieś 119, 268, 385
- Sumecka Anna 252
- Suserszczowska Zofia 252
- Suserszczowski Jakub 252
- Suszewski Szymon 248
- Stanisław August Poniatowski król polski 306
- Stański Wojciech starosta żmudzki 228
- Stara Wola wieś 224
- Starnigiel Wawrzyniec dziek. inf. zam. 61, 63, 71, 106, 370
- Stary Zamość prob. 190, 207, 280, 340
- Stefan Batory król polski 6, 18, 19
- Stefanides Melchior kan. zam. 61, 100, 349
- Strasz Kajetan kan. zam. 340
- Strepa Jakub abp halicki bł. 119
- Stróża kaplica 258—260
- Styerowicz Andrzej 178
- Szadek wieś 13
- Szaniawski Jan Feliks bp chełm. 8, 188, 194, 255, 350
- Szański Ludwik 291
- Szarpkowski Grzegorz ks. 70, 71
- Szczepieszyn 5, 25, 82, 120, 121, 126, 127, 219, 269, 319, 331
 Franc. 119—121
 Par. 92, 118, 119, 121, 124, 157, 168, 194, 218, 223, 308, 320
 Starostwo 228
 Synagoga 287, 381
- Szczytniki wieś 13
- Szembek Józef Eustachy bp chełm. 9, 192—194, 204, 207, 209, 213, 217, 218, 225, 278
- Szembek Krzysztof bp chełm. 169, 170, 176
- Szeynowski Maciej Stanisław 252
- Szołomoński Bartłomiej kan. chełm. 70, 71
- Szornel Jerzy sędzia ziemski 90
- Sztyrowicz Andrzej notar. 165
- Szyc Jan wójt zam. 244
- Szyk wieś 13
- Szymonowicz Szymon 309, 360
- Szynglarowicz Andrzej kan. zam. 8, 191, 195, 205, 363
- Średziński Andrzej 112
- Świecki Stanisław franc. 71
- Święcicka Anna 189, 290

- Święcicki Jakub 135
 Święcicki Stanisław Jakub bp chełm. 7, 135, 136, 176
 Świrski Mikołaj bp pomoc. chełm. 94, 95, 97
 Tarnogród 5, 8, 126, 127, 158, 160, 168, 198, 203
   Dek. 324
   Prob. 111, 157, 168, 188, 192, 207, 228, 340
   Synagoga żydow. 160, 167
 Tarnowska Barbara 53
 Tarnów 74, 76, 79, 81, 236, 387
 Tartaków prob. 78, 364
 Tarzyński Felicjan 250
 Tomaszów Lubelski 9, 53, 207, 218
   Prob. 364
   Synagoga żydow. 215—217, 230
 Tomisławski Wojciech 352
 Traczyk Maciej 248
 Trembiński Jan Aleksander dziek. inf. zam. 203—206, 210, 225—227, 229, 231, 255, 259, 260—262, 263, 264, 274, 313, 316, 317, 331, 368, 383—385
 Trembiński Remigian 260
 Trochonowicz Franciszek kan. zam. 3
 Trojanowski Augustyn kan. zam. 332
 Trojanowski Paweł ks. 24
 Troszczyński Feliks kan. zam. 340
 Trydencki Sobór 21, 23, 46, 81, 101, 108, 131, 132, 170, 187, 198, 201, 202, 222, 302, 303, 325, 328, 330, 341
 Trzczińska Elżbieta 78, 112
 Turobin 5, 9, 207, 286, 288, 292
   Prob. 61, 62, 95, 195, 349
   Synagoga żydow. 208, 209, 215—217, 231, 364, 365
 Turski Feliks Paweł bp chełm. 261, 262, 279, 280, 285, 329
 Turski Mateusz kan. zam. 63
 Turski Szymon ks. 77
 Tursko wieś 11, 12, 15, 17—19, 20, 23
 Turzycki Stanisław prof. Akademii Zamojskiej 78
 Tyniec opactwo 98, 176
 Tyszowce 282
   Dek. 324
 Tyszowiecki Marcin 134
 Udrycze wieś 239, 240, 242
 Uhnów par. 209, 286
 Uhrynów par. 77
 Ulanów 279
 Ulidowicz Aleksander dziek. inf. zam. 339
 Unikowski Jan dziek. inf. zam. 138, 146, 330, 351
 Urban VIII pap. 222
 Ursinus (Niedźwiedzki) Jan dziek. inf. zam. 113
 Urzędów pow. 259
   Dek. 209
 Usiński Sylwester 244
 Wadowski Jan Ambroży ks. 5
 Wagner Maciej Franciszek 271, 272
 Warez par. 78, 162
 Warmia kapit. 98, 176, 193
 Warszawa 6, 10, 20, 285
   Abpi 320, 336
   Archid. 135
   Kapit. 261
 Wąchock opactwo 117, 128, 188
 Wągrowiec opactwo 193, 194, 204, 214, 225
 Wąsowska Katarzyna 135
 Wątrobski Andrzej kan. zam. 384
 Wesołowski Marcin 244
 Węgiel Józef prof. Akademii Zamojskiej 267
 Węzyk Jan abp gnieźn. 106
 Węzyk Walenty Franciszek bp chełm. późn. przem. 236, 237, 241, 243, 244, 252, 254, 264, 268—270, 371, 383
 Wielacza prob. 192, 193, 228
 Wielhorski Feliks Ignacy 380
 Wieloński Antoni Wojciech ks. 157, 167, 168
 Wieluń kapit. koleg. 237, 336
   Oficjał 237
 Wieprz rzeka 11, 16, 19
 Wieprzowe Jezioro wieś 224
 Wiernicka Anna 251
 Wierusz Andrzej 66—69
 Wietnicka Anna 253
 Wilkołaz prob. 184, 195, 228, 361
 Wilków par. 61
 Wilno 39, 307
   Bpi 188, 194
   Uniwersytet 306
 Winnica 164, 166, 185, 186
 Wiśniowiec 352
 Wiśniowski Stanisław 289
 Witkiewicz Andrzej ks. 78
 Witkowska Franciszka 250, 251
 Witkowski Jakub 250, 251
 Witkowski Wojciech 244, 252
 Władysław IV Waza król polski 305, 307
 Włocławek 337, 344
   Bpi 129, 146, 198, 201
   Bpi pomoc. 337
   Kapit. 135, 320, 337
 Włodzimierz Wołyński 141
 Włoszczowa 12
 Wojakowski Maurycy bp pomoc. lubel. 344
 Wojna Jan 92, 93, 160, 162
 Wojna Łukasz 162, 163
 Wojtaszewicz Walenty 340
 Wola Chmielecka wieś 8, 23, 24, 26, 28, 116
 Wola Orłowska wieś 123
 Wolski Andrzej 260
 Wosiński Rafał kan. zam. 125, 126, 364
 Wosiński Tomasz ks. 125
 Wozanowski Jakub kan. zam. 180, 181
 Wólka wieś 118
 Wólka Deszczowska wieś 120

- Wrocław 369
 Wyrzykowski Jan kan. chełm. 106
 Wzyzycki Mikołaj Michał bp chełm. 141—147
 Zachorowska Anna 374
 Zamość
 Akademia Zamojska 3, 4, 6, 7, 10, 11, 15, 21, 23, 44—46, 49—52, 57, 58, 61, 63, 65, 76, 80, 82, 84, 91—94, 99, 100, 111—114, 145, 161, 162, 169—172, 176, 182, 184, 192—198, 200—203, 205, 207, 223, 228, 232—234, 246, 255, 261, 267, 275, 280, 281, 286, 287, 295, 303, 304, 307, 310—312, 314, 316, 331, 333, 347—350, 360, 364, 383—387
 Archiwum kapit. 5, 184, 272—273, 334
 Bank pobożny 6, 132—133, 170, 175, 224, 263, 279
 Biblioteka Akademii 273
 Biblioteka Kapit. 273, 334, 381
 Bractwa 59, 170, 278, 279
 św. Anny 65
 Bozego Ciała 6, 40, 41
 Literackie 6, 7, 9, 35—39, 41—43, 65, 98, 99, 109, 112, 113, 174, 175, 232—233, 278, 292—294, 384
 Niepokalanego Poczęcia NMP 9, 232
 Różańca św. 6, 7, 9, 65, 67—69, 133, 134, 137, 174, 175, 244—254, 278
 Trójcy Św. 9, 225—227, 278, 384
 Drukarnia Akadem. 144
 Kapela koleg. 202—203
 Klasztory
 Bazylianie 365, 366, 386
 Bonifratrzy 365, 383, 386
 Franciszkanie 66—71, 176, 365, 366, 383, 385, 386
 Klaryski 365, 383, 385
 Reformaci 365
 Szarytki 383
 Kolegia
 Mansjonarzy 6, 7, 15—18, 45—52, 64, 89, 97, 131, 139, 161, 174, 183, 184, 275, 281, 282, 364
 Penitencjarzy 6, 9, 66—70, 184
 Psalterzystów 364
 Wikariuszy 23, 73, 99, 170, 174, 217, 224, 263, 271, 273—278, 287—290, 342, 383
 Kościoły
 św. Katarzyny 8, 170, 176, 177, 189—192, 194, 213, 362, 366, 383, 386
 Krzyża św. 6, 15, 19, 168, 176, 366, 383, 386
 M.B. Loretańskiej 283—285, 366, 383, 386
 Oficjalat gener. i okręg. 4, 5, 7, 9, 10, 124—125, 297—304, 324—326
 Parafie
 orm. 383, 386
 unicka 383
 Seminarium duch. 4, 7, 9, 10, 77, 79—86, 116, 122—124, 161—163, 171, 192, 219, 220, 233—236, 254—262, 316, 317, 386, 387
 Synagoga żydow. 163—166, 179, 208, 209, 279, 362, 365
 Szkoła par. 15, 16, 235
 Szpitale 8, 21, 59, 65, 66, 159—161, 168, 169, 170, 176, 192, 225, 263, 278—280, 283, 284, 366, 383, 384, 386
 Wójt 161, 166, 189, 248, 249
 Zamość Stary par. 16
 Zamojska Dorota 116, 122, 124
 Zamojska Elżbieta 380
 Zamojska Gryzelda 52, 56
 Zamojska Katarzyna 55, 73—76, 79—81, 84, 219, 309, 360
 Zamojska Konstancja 380
 Zamojska Ludwika 380
 Zamojska Marianna 376
 Zamojska Teresa 236, 254—258, 262, 368, 376—379
 Zamojska Zofia 79
 Zamoyski Aleksander 319
 Zamoyski Andrzej 309, 333, 385
 Zamoyski Erazm kan. zam. 100
 Zamoyski Jan wielki kanclerz koron. 3, 6, 10—14, 16, 18—24, 26—29, 31—33, 39, 45, 50, 53, 56, 60, 62, 64, 77, 79, 83, 92, 93, 100, 120, 208, 218, 221, 224, 256, 268, 279, 306—308, 311, 317, 319, 320, 333, 334, 347, 360, 361
 Zamoyski Jan wojew. sand. 95, 361
 Zaomyski Jan IX ord. 387
 Zamoyski Jan Chrzyciel bp przem. 362
 Zamoyski Jan Jakub 255, 260, 273
 Zamoyski Jerzy bp chełm., późn. łucki 41, 42, 100, 106, 120, 289, 309, 363
 Zamoyski Klemens Józef 236, 255, 257, 258, 260, 262, 361
 Zamoyski Marcin Leopold 224, 380
 Zamoyski Michał Zdzisław 376, 380
 Zamoyski Stanisław Kostka 331
 Zamoyski Stefan 116, 122, 124, 219, 220
 Zamoyski Tomasz wojew. lubel. 30, 39, 44—50, 52, 59, 62, 73, 75, 79, 81, 83, 196, 206—208, 216, 218—220, 224, 248, 255, 258, 260, 368
 Zamoyski Tomasz Antoni 8, 189—192, 199, 200, 376
 Zamoyski Tomasz Józef 160, 374
 Zaremba Błażej 111
 Zawadka wieś 8, 28—30, 118, 161, 268, 333, 342, 384
 Zawadki wieś 162
 Zawiercie 12
 Zawistowska Katarzyna miesz. zam. 133
 Zawisza Jakub 283
 Zbaraż 12
 Zdanów wieś 75—77, 79, 81, 171, 365
 Zelik Abraham 160
 Zelski Jan Krzysztof 228, 229
 Zelski Jan Paweł 8, 203, 204, 206
 Zieliński Jan ks. 181, 184, 188, 244

Zwiartówek wieś 289, 290

Zwierzyniec wieś 8, 191, 260

Zygmunt III Waza król polski 6, 31, 32,
34, 118, 307—309, 313, 320, 333, 343

Żrebce wieś 120

Żarnowska Anastazja 247

Żegocki Krzysztof bp chełm. 129, 351

Żłoba Wawrzyniec kan. zam. 294

Żmigrodzki Wojciech ks. 64

Żmudź bp pomoc. 135

Żółkiew koleg. 199, 201, 255

Żuków wieś 128, 129, 142, 145, 146